

MAGYAR LAJKA

Nagys. Ramaszetter Róbert urnak
Disztér 1-2. RUDAPEST

Főszerkesztő:
dr Paál Árpád

KERESZTÉNY POLITIKAI NAPILAP
V. évfolyam, 293 (1439) szám * Péntek, 1936 december 25

Főmunkatárs:
dr Gyárfás Elemér

Békesség a jóakarátú embereknek!

Irta: Gyárfás Elemér

Az angyalok karácsonyi éneke Isten dicsősége után, második jó hírként békességet hirdet az embereknek.

E két tételben benne van a kereszténység egész programja, mely Isten országát akarja megteremteni a földön s ebben az országban a legnagyobb földi jót — a békességet, mert a békesség az előfeltétele annak, hogy egyének és családok, népek és államok hívatásuk betöltésén dolgozhassanak s az elébük tűzött célokat elérhessék.

Az angyalok éneke azonban ezt a békességet csak a jóakarátú embereknek ígéri s ezért mindenütt és mindenkor, ha békétlenség, viszály és széthúzás tépi és szaggatja az emberek kisebb-nagyobb csoportjait, eleve tudhatjuk, hogy e szenvedések oka a jóakarát hiánya — az egyik, vagy másik, igen sokszor mindkét oldalon.

A nagy Báthory István ardeali fejedelem híres mondása, hogy Isten három dolgot megtagadott az embertől és saját magának tartott fenn: semmiből teremteni, a jövőbe látni s a lelkiismereteken uralkodni. A jóakarát, vagy ennek hiánya is lelkiismereti kérdés. Objektíve csak Isten látja ezt tisztán. A földön az egymással szembenálló felek mindegyike a másiktól vitatja el a jóakarátot s nincs bírósága, mint a lelkiismeretek Ura, aki ebben igazságot tudna tenni.

Aki azonban őszintén akarja Isten országának békességét, nem azzal foglalkozik első sorban, hogy vajjon ellenfelének szándékai egészen tiszták-e, hanem belenézi a saját lelkiismeretébe s szigorúan megvizsgálja, van-e neki magának elegendő oka, jogcíme, erkölcsi alapja ahhoz, hogy az élet küzdőterén szembeálljon ember-testvérvével.

A karácsonyi ének felhangzásakor ezt a belső lelkiismeretvizsgálást kell elvégeznünk nekünk, magyar kisebbségnek is, melynek sorsáról annyi szó esett mostanság a nagyvilágban. Az önismeret útján megindulva kell kitűznünk a most következő esztendőben követendő útunkat, mert nem mások, hanem egyedül csak mi magunk vagyunk hívatottak, jogosultak és kötelesek a magunk céljait megjelölni, amint ugyancsak nem mások, hanem mi magunk, öntestünkben fogjuk megszervezni az elhibázott célkitűzések káros következményeit.

Nagy hiba volna, ha helyzetünk vizsgálatánál túlsokáig időznénk a történelmi évek-nél s a prioritás ismert elméleténél. Nemesak azért, mert az ember nem burgonya, melynek értékes része a föld alatt van. Hiába voltak nagyok ma már földalatt lévő nemzedékeink, ha esenevészek és hitványak vagyunk mi, az ő utódjaink. Azért sem, mert ma már mindkét oldalon elismerik a történettudósok, hogy Transsylvania földjén olyan viharok zúgtak keresztül, melyek ismételt pusztulást és teljes

elnéptelenedést okoztak vitatkozunk tehát arról, hogy a hegylakók, vagy völgylakók voltak-e az elsők. Meddő minden ilyen vita első sorban azért, mert bárki is volt az első és bármiként kerültek is ide a többiek, ma itt vagyunk mindannyian, itt gyökeret vertünk, őseink csontjai itt porladoznak, kimondhatatlan, véget nem érő szenvedés zúdul mindnyájunkra, ha egymást meg nem értjük, holott együtt is mindig kevesen vagyunk ahhoz, hogy ez istenáldotta föld egész termelő erejét céltudatos munkával feldolgozhassuk.

Ugyanilyen hiba volna egyedül csak jogi álláspontokat szegezni egymással szembe és ezeket a vegsőkig kiélezni. A magánéletben sincs olyan emberi törekvés, melyre ne lehetne keresve-keresni s találni is valamelyes jogi alapot. Pedig a magánéletet a minden ember fölött álló s valamennyit egységbe foglaló államhatalom pontos körülírásokkal szabályozza. A közelmúltban láthattuk, hogy az államok egymáshoz való viszonyában már mennyire elhalkul az írásbafoglalt jogszabályok tiltó szava. A népek, sőt néptörzések ellentéteit illetően pedig csak legujjabban kíséreltek meg jogelveket leszögezni, de ezek érvényrejuttatásáról, az ellenkezőre irányuló törekvések kivédéséről gondoskodni nem tudtak.

Jogok érvényesítése, védelme, ébrentartása — minden élő szervezet önmaga iránt való kötelessége. De tehetetlenné válik minden jogvédelem, ha e jogok beleütköznek mások valódi, vagy vélt jogainak ércfalába. Nincs erősebb bírósága, aki ezek között igazságot tegyen s ha van is, a szembenálló felek az ítéletmondásba bele nem nyugosznak, saját jogukat mások ellentétes jogának feláldozni vagy ezzel megegyeztetni nem hajlandók.

Mitől függ tehát egy nép vagy néptörzdek léte, fennmaradása, birtokállományának megőrzése, fejlődésének biztosítása, törekvéseinek érvényesítése?

Mindig mosolyogni szoktam, mikor szervezkedések alkalmával mérföldes vita folyik a különböző tisztségek betöltéséről, mert tapasztalatból jól tudom, hogy a vezetés és irányítás nem attól függ, hogy ki az elnök, ügyvezető alelnök, főtitkár, vagy igazgató, hanem minden testületnek az a tényleges irányítója, aki a legtöbbet s legeredményesebben dolgozik a kitűzött célért, ha mindjárt csak irattárkezelő is a hivatalos címe.

Az Úr Jézus, látva tanítványainak az elsőségért való vetélkedését, a legnagyobb gyakorlati igazságot szövegezte meg, mikor azt mondotta, hogy aki első akar lenni, az legyen a többinek a szolgája, mert ha valaki nemesak képmutató alázatosságot színlel, hanem ténylegesen szolgál a többinek, vagyis hasznukra van, elvégzi helyettük a közös munka országrészét, viseli a nap hevét és hordozza a terhet azzal a tiszta szándékkal, hogy fáradtsága

és igahordozása a közös nagy célokat mozdítsa elő s valóban könnyebbé, elviselhetőbbé tegye a többieknek sorsát, az ilyen munkát és szolgálatot mindenki előbb-utóbb elismeri és nagyra értékeli.

Ne keressük tehát az első helyeket s ne békétlenkedjünk, ha nekünk nem első hely jutott. Az első helyekkel fokozott nagy felelősség jár Isten, lelkiismeretünk és — népek életében — a történelem előtt. Egy öreg falusi zsidó mondta nekem életem egyik keserű órájában, hogy nem az a súlyos büntetése az Ur-istennek, ha valakit a pincébe taszít le, mert ha valakit az Ur-isten igazán meg akar büntetni, azt fölviszi a ház tetejére, hogy onnan essék le. Az utolsó helyekkel kevesebb felelősség és kockázat jár. Nem az a fontos tehát, hogy milyen helyen ülünk, hanem hogy betöltjük méltón a nekünk jutott helyet, így azt magunknak megtarthassuk s érdemet szerezzünk arra, hogy feljebb emelkedjünk.

A mi kisebbségi népünknek akkor lesz igazi karácsonyi békessége, ha ilyen tiszta jószándékkal tudja meglátni saját helyzetét s ha az angyalok által hirdetett őszinte jóakarattal igyekszik segítségére lenni a velünk együttélő többi népeknek a közös teher hordozásában, közös céljaink munkálásában.

Ez a tiszta, őszinte jóakarát nem gyáva és elhetetlen lemondás és nem kapunyitás mások kizsákmányoló törekvéseinek. A nyilvánvaló rosszakarattal szemben becsukódik, mint az érzékeny virág kelyhe, ha elfordul tőle a nap s rászakad a sötétség. De kitarul ismét, ha világosságot és meleget, mások ugyanezen igazságokra törekvésének fényét s hasonlóan nemes szándékainak melegségét érezheti.

Csak a nyilvánvaló rosszakarát kívánhatja egy nép minden társadalmi osztályának szolgasorsba züllesztését. Az ilyen rosszakarát lehetetlenné tesz minden közös munkát s jéggé fagyaszt minden jóakarátot.

A karácsonyi békesség ünnepén higgyük, hogy senkit ilyen rosszakarát nem vezet s amit az élet nehéz óráiban ilyennek látunk, az csak félrevezetések eredménye és sajnálatos elszigetelt jelenség.

Mi pedig próbáljunk meg igazi szeretettel és jóakarattal fordulni velünk együttélő embertársaink felé.

Kietlen pusztaságot máról-holnapra virágoskerteté nem lehet varázsolni. Ahol eddig csak pusztítás folyt, ott nagy elhatározás ásót venni a kézbe. De nem hiszem, nem hihetem, hogy szívós akarattal, lépésről-lépésre haladva, ne lehessen rendre egy-egy darab földet a pusztaságból visszahódítani. S ha úgy volna, akkor sem szabad hinnünk, hogy fegyverrel üssék meg azt a kezet, mely nem fegyvert, hanem ásót forgat s nem kárt akar okozni másnak, hanem a közös földet akarja termővé tenni — mindnyájunk javára.

A magyarság és a törvénykönyvek egységesítése

Írta: dr. Parecz György

Az ardeali magyarság előtt, de különösen jogászaink előtt sohasem volt rokonszeves a törvények egységesítése. Nem csodálkoztunk ezen senki, bármennyire elfogult legyen is s nem minősíthető a román nemzet érdekeivel ellentétes magatartásnak még az a sajtó sem, amelynek kenyere az ellenünk való izgatás, még pedig azért nem, mert pusztán gyakorlati okokból a kérdésben mellettünk foglalt állást az egész idősebb ardeali román jogásznemzedék, sőt még a fiatalabb nemzedék nagy része is, különösen azok, akik a cluj-i egyetem jogi fakultásán végezték tanulmányaikat. Az egész ardeali jogásztársadalom megtanulta becsülni a magyar jogrendszer elméleti értékeit, gyakorlati előnyeit, a törvényszövegek alapos kidolgozottságát, szabatos voltát. A magyar törvények nyoma egyaránt belevésődött úgy a román, mint a magyar jogász gondolkozásmedéjébe, munkarendszerébe, sőt terminológiájába is. Nem lehet csodálkozni tehát, ha az ardeali románság részéről is sokszor igen erőteljes hangok hangoztak el — s még pedig elég eredményesen — minden elhamarkodott törvényegységesítés ellen.

Nekünk, az ardeali magyarságnak be kell vallanunk, hogy a tisztán gyakorlati szempontokhoz nálunk érzelmi is járulnak. Nemzedékek munkájával sikerült kialakítani egy európai magaslapon álló magyar jogrendszert, megteremtteni lelkiismeretes, megközelíthetetlen s olcsó híráskodást. Ha nem is volt a magyar jogrendszer mindig és mindenben eredeti s különlegesen magyar, az idegenből is igyekezett mindig a legjobbat, de csak a legjobbat átvenni, hiszen nem zárhatta el magát kínai falal az európai fejlődés elől. Nem lehet tehát csodálni, ha magunk, de az egész ország érdekében is igyekeztünk megmenteni ezt a becses örökséget s minden olyan kísérlettel szemben, amely a törvénykönyvek egységesítésére irányul, bizonyos tartózkodással viseltetünk. Ennek a tartózkodásnak volt azután a következménye az, hogy az ardeali magyar közvé-

mény a törvényegységesítés kérdésével alig foglalkozott s csak néha-néha, a nagyon fontos törvényjavaslatok alkalmával hallatta szavát.

A törvények egységesítése ennek dacára természetesen halad előre. Anélkül, hogy az egységesítés jelszavát nagyon hangoztatták volna, az állami élet legtöbb ágában megtörtént az egységesítés. A közigazgatás, a közbiztonság, a pénzügyek, a nyugdíjügyek, az állampolgárság, a köztisztviselői státusz, az egészségügy, iskolaügy, társadalombiztosítás terén már évekket ezelőtt megtörtént. 1934-ben életbelépett az új váltótörvény, a jövő év január 1-én pedig életbelépett az új büntetőtörvénykönyv és büntető perrendtartás. A közeljövőben a parlament elé kerül a kereskedelmi törvénykönyv, a polgári perrendtartás, sőt talán a polgári törvénykönyv tervezete is. A törvényegységesítésnek szintén megvannak a maga érzelmi és gyakorlati indokai. Ezekkel szembe hiába állítjuk a mi érzelmi és gyakorlati szempontjainkat s azt a megfontolást, hogy a mai idők, amikor a társadalom még ismeretlen irányu átalakulás előtt áll, talán nem is alkalmasak az évtizedekre szóló kodifikációkra. A törvények egységesítése folyik tovább s nem marad más hátra, minthogy ezt a folyamatot tudomásul vegyük és igyekezzünk a magunk szempontjait is érvényesíteni. Ezek közül legfontosabbak a következők:

1. Legyen a törvény jó. Minden állampolgárnak érdeke az, hogy a törvények megszerkesztése szabatos, minden önkényes magyarzást, félreértést kizáró legyen. Tartalmilag vegyük tekintetbe a modern jog- és társadalomtudomány, valamint a közgazdaságtan újabb elméleteit, de csak abban a mértékben, amennyiben a gyakorlati alkalmazásra megértek. Hatékonyan védjék meg a keresztény erkölcsöket, az egyén szabadságát, a magántulajdont, a teljesített munka becsületes ellenértékét. Igyekezzenek megadni legalább a relatív, földi igazságot, hogy minél ritkábban bukják el a jó. Küszöböljék ki a túlzott fiskalitást, a kincstári

szempont túltengését, amely lassanként úgy kezdi az igazságszolgáltatást kezelni, mint az államhátréshasználó vállalkozást s maradványait az igazságszolgáltatás tisztán az igazság kedvéért. Az állam és szervei ne legyenek kivételes helyzetben a törvény előtt, hanem ellenkezőleg, ők legyenek a legelső, akik példát adnak a jog és igazság tiszteletére. A bírósági eljárás legyen gyors, egyszerű és olcsó. A jó törvények minden állampolgár javára, — a rosszak pedig mindenkinek kárára válnak, a kisebbségi polgár azonban fokozottan megéri, ha a törvényeknek fogyatékosai vannak, a törvénykezési hibák, a visszaélések elsősorban őt sújtják. Az ország és a kisebbségek érdeke tehát ebből a szempontból azonos.

2. Tartsa a törvény tiszteletben a kisebbségi jogokat. A kisebbségek jogaira nézve az ország az egész művelt világ előtt ünnepélyes ígéretet tett a különböző szerződésekből, sőt az alkotmányban is. Nem lehetnek jók és teljesek az ország törvényei, ha ezeket az ígéreteket, amelyek az ország különböző részeinek egyesülése alkalmával jöttek létre, meg nem valósítják. Igazi törvénytisztelet csak akkor képzelhető el, ha ezeket az alaptörvényeket is tisztelik. A törvények tisztelete várfal, amelyik legbiztosabban védi meg az országot, de ebből a várfalból nem lehet követet kibontani.

3. A törvények legyenek állandók. Hiába vannak jó törvények, ha folyton változnak. A világ ugyan halad, de a jól átgondolt törvény kibírja a haladást és a világgal együtt fejlődik. Az országot senki sem tekintheti teljessé, amelyben kiagyalt elméleteit kipórbálgatja, kísérletező, újító hajlamait zavartalanul kiélheti, egyéni hiúságát, pártérdekeit kielégítheti. A stabilitás, az a biztos tudat, hogy ami ma így van, az holnap is így lesz, ösztönözze a becsületes munkának, az alkotásnak. A törvények gyakori változása, módosítása zavart okoz, mert végül senki sem tudja, hogy mi a törvény, aminek szükségképpen következménye a törvénytisztelet csökkenése.

Ezek azok a szempontok, szerény véleményem szerint, amelyekből az ardeali magyarságnak néznie kell a törvények egységesítését. Ezeket a szempontokat kell a magyar sajtónak közvéleményünkben hirdetnie, ezeket kell a román közvéleménnyel elfogadtatnunk és ezeket kell elsősorban törvényhozóinknak szem előtt tartani az egyes törvényjavaslatok tárgyalásánál.

Édesanyám karácsonya

Írta: P. Trefán Leonárd

Legkedvesebb emlékeink a gyermekkorból intgetnek felénk. Tengernyi sok báj és gazdagság van bennük. Mintha az volna hivatásuk, hogy az egész élet minden csalódását feledtessék. És hogy az élet furcsa tarkaságait bevonják a szépség külső és belső színeivel.

Talán sohasem számoltunk el az érzéseikkel, melyeket a legelső karácsony hagyott lelkünkben. Az otthon melegét és boldogságát. Angyaljárás titokzatosságát meglepetéseit és örömeit. Hangtalan vágyak és sejtések lelki mozanatait. Kicsi Jézus édes isteni közelségét. Az Istengyermekesség megható fönségét. Betlehem és a jászol, állatok istállója és Szűz Mária rideg környezete lelkünk mélyéig meghatott. Akkor nem tudtuk, csak később értettük meg a csudálatos erőt, mely az isteni Gyermek arcáról, mosolyából árad a lelkünkbe. Talán nem is annyira erő ez, mint a kedélyi élet isteni napsugara. A gyermekkedély fejlesztésében és megőrzésében kimondhatatlan nagyot jelent a Gyermekjézus mosolygása. Szegénységének és egyszerűségének elfáradó szépsége.

Az ünnepre készülés lázas volt otthon. Nagyon munkás és zajos. Különösen édesanyám nagyon sokat dolgozott. Meszelt, sürolt, mosott, nagy takarítást végzett. Munkájában, sütésében, főzésében is ünnepélyes volt az arca, nem közönséges a tekintete. Emlékezem rá, hogy sohasem maradtam el mellőle. És amint ma emlékeimet vizsgálom és édesanyám karácsonyi lelkét keresem, abban a mosolyban találok meg, amely előmlött egész archifeszésén, mikor rém, az apró gyermekre nézett. Én tőle vártam a szent karácsony megfajtását, ő bennem látta a szent ünnep örömeit.

A szent vigília sok munkája elvégződött már délutánra. Friss kalács illata terjengett a házban. Azt gondolom, hogy ezt az illatot nem

lehet mesterkéltén előállítani. Karácsonyi ünnepi illat ez. A kalács ünnepi kenyér. És a karácsonyi kenyér illatához egészen hozzátartozik az ünnepi sejtelmes titokzatosság. Mintha belső lelki gondterhesség volna minden emberen. A falusi ember nem érti azt, hogy misztikus, de azt érzi, hogy ünnepi ígéret beteljesülésére vár. Egész idegfeszültség, érzelmi fölcsigázottság köti le figyelmét. Szürkületi időben, estefelé már enged a lelki gondterhesség. Valami szabadságérzet fogja el az embereket, mikor közelebb és közelebb érkeztünk a szent éjjehez. A titokzatos szent éjnek külön csillaga van. Rendkívüli fényes csillag. Tejútát világít. Betlehemi útra esik a világossága. Hívó ember lelkét teszi melegebbé, hitét erősebbé. Aitónk előtt megszólalt az első pár kántáló gyermek. Mennyből az angyal... Glóriával mosolygó angyalarca világít a betlehemi csillag égi sugárzása... Bevégződik az ének. Édesapám csillogó fényes rézkrajcárt küld ki az énekeseknek. A gyermekek hangos köszönéssel mennek tovább és mondják: Szállására adja Isten! Ez a legnagyobb karácsonyi jókívánság, hogy a Szent Család lakást vegyen ebben a házban... Itt legyen szállása! Ennek a nyomában ünnepi csend telepszik köztünk. Mint a legájtatosabb templomban. Kívülről, a falu több helyéről fülhallatszik a pásztorok éneke: Pásztorok, pásztorok, örvendezve, sietve induljunk Betlehembe...

Látom a falu arcát és szívét. Édesanyám arca és szíve az. Az ő lelke. Hullámosan gyönyörű, költőiesen változatos, az elmeingő szép tiszta csendtől, egyszerű lélekzsongástól. Angyalszárnyak suhogását halom, karácsonyeste betlehemi ünnepélyességét. Csak egy szál falusi gyertya világít a szobában. Árnyék nem igen látszik, de a gyertyaláng rebbenése mellett fölhangzik édesanyám hangja: Mikor pedig a Szűzanya megfereszteti akarát a Küsdedet, nem vála sem víze, sem tekenyője. Egyik pásztor meghallotta ezt, és hirtelen siette feleségéhez, hogy vigyen a szegényke gyer-

meknek feresztő vízet és tekenyőt. Hamar érkezék a futás miatt és immáron megfereszté szent Fiát az Édesanya. A Gyermek igen örvendezte a langyos vízecke miatt. Akkoron az asszony elkérte Jézuska feresztő vizét, hogy beteg fiacskájának elvihesse. Mária engedé és a pásztor felesége el es vívé. Igen csúful lepték vála el a pásztor fiacskájának testét a sebek és mikoron a Küsded vízében megfereszté édesanyja, hirtelen meggyógyula. A gyermek beteg és nyomorék testecskéje ojan szép tiszta leve, mind a tiszta fehér lepedő... Mikor pedig len Mária megszoptatni akarván isteni Fiát, elrejték az barlangban. Táplálván a Küsdedet anyatejével, a tejeckéből egy cseppecske leesek az agyagos köves portba, a barlang földjére. A cseppeyi csepp szép fehér tejeckétől a setét barlangba akkora világosság leve, mintha a fényes nap sütött volna ott. Minden fehér leve ottan. A barlang földje, sziklái az oldalán, legfejül a teteje, Szent József gúnyája és orcája és még egy kicsi bárányka es, nem es tudom, hogy kerüle oda...

Édesanyám folytatta tovább, de én már nem emlékezem többre. A szép fehér tejecke fényes fehérsége úgy belévilágított a két gyermekszemembe, hogy lecsuktam a pilláimat. Édesanyám puha kezét éreztem hajam között, a fejemen, és elszundítottam... Folytattam az álmot és láttam szép fehérarcú embert, és göndörhajú fehér báránykát is... Éjjeli miséig minden fehér lett. Az egész falu, minden hegy, és minden ember... olyan fehér, mint Jézuska fehér teje, melyet Édesanyja adott neki...

Ilyen az én édesanyám karácsonya. A falu karácsonya. A falu fehér gondolatára és fehér álmára nagy szüksége van a városnak. Abból él! Innen kapja a fehér kenyeret és kalácsot. Fehér embert és fehér gondolatot. Krisztus fehér világához a tiszta hitet. Szép fehér karácsonyhoz a karácsonyfát.

Drága jó édesanyám és szülőfalum, köszönöm nektek az első karácsonyt!

Új meghatározást ad a köztisztviselői jellegről a legfrissebb törvényjavaslat

Bucurestiből jelentik: A mindennapi életben és a jogszolgáltatásban egyaránt sok zavart okozott az, hogy az eddigi törvények nem határozták meg pontosan, kiket kell tekinteni tulajdonképpen köztisztviselőnek. Különösen nyugdíjazási esetekben fordult elő sok zavar, amikor a közalkalmazott, aki évtizedeken át szolgált, azt hitte, hogy tisztviselői nyugdíjat élvezhet és végül kiderült, hogy egyáltalán nem nyugdíjképes az a "szolgálat", amit eddig betöltött.

Most a köztisztviselők szolgálati szabályzatáról szóló új törvénytervezet első szakaszában pontos meghatározást ad a „köztisztviselő” fogalomról. Eszerint „köztisztviselő” nemre való tekintet nélkül mindazok az állampolgárok, akik törvényesen nyerték kinevezésüket s valamely közhivatalban dolgoznak állandó jelleggel. Az ideiglenesen alkalmazott munkások s tiszteletbeli címekkel rendelkezők tehát nem tekinthetők köztisztviselőnek.

Igy, most már tovább játszhatasz!

„Pansaplast Tapasz”. Kissé kinyújtva helyezendő a sebre. A sebet azonnal higiénikusan elzárja, anélkül, hogy mozgásszabadságában gátolná Önt, vagy, hogy a kötés félrecsuszásától kellene tartania. Szerezze be előre. Magának és gyermekeinek.

Gyorskötés

Pansaplast „Sebtapasz”

MINDEN GYÓGYSZERTÁRBAN, DROGÉRIÁBAN ÉS KÖTSZERÉSZNÉL KAPHATÓ

Cordoba tartományban is felszabadító hadműveletet kezdettek a spanyol nemzetiek

A visszavonuló vörösek leöldösik a lakosságot

Teneriffából jelentik: Spanyolország délkeleti vidékén, Cordoba tartományban a nemzeti csapatok hadműveletet kezdtek. Ezzel a vörös csapatok ottani uralmát meg is törték s a nemzeti kormány uralmi területét kezdik itt is kiszélesíteni. Szerdán harminc kilométerre szorították vissza a vörösek élvonalát a cordobai tartományban. Az elfoglalt területen a vöröseknek nagyszerűen kiépített állásai voltak. Visszavonulásukat azonban azzal tették borzalmas emléküvé, hogy a lakosságból rengeteg embert öldöstek le s ezeknek a tetemeit borzalmasan megcsontkítva ott hagyták az úton.

ÖTVENEZER ÖNKÉNTES MENT FRANCIAORSZÁGBÓL A SPANYOL POLGÁRHÁBORUBA.

Saint Jean de Luxból jelentik: A nemzeti csapatok szerdán ismét bombázták Madridot. A repülőátadás az északnyugati városrészen irányult.

A felkelők repülői tegnap este 6 órakor bombázták a telefonpalotát. A bombázásnak nincsenek áldozatai. Három lövedék a képviselőház előtt robbant fel, ahol néhány újságíró éppen táviratai megszüvegezésével foglalatzkodott. Egyiküknek sem lett semmi baja.

Párizsi híradás arról számol be, hogy az Echo de Paris szerint Cerbera határállomásánál a spanyol polgárháború kitérője óta eddig 50.000 önkéntes ment át Spanyolországba és vette útját Portbou felé (Észak-Spanyolország), hogy felvétesse magát a kormánycsapatok kötelékébe.

A „KOMSZOMOL” ELSÜLLYESZTÉSE MIATT HADÜZENETET KIVÁNNAK AZ OROSZORSZÁGBAN FELVONULTATOTT TŰNTETŐK

Moszkvából jelentik: A Komszomol orosz kereskedelmi gőzös elsüllyesztése miatt a szov-

jet egész területén nagy tüntetések voltak a spanyol nemzetiek ellen. A tüntetők követelik a kormánytól, hogy

a hajó elsüllyesztése miatt léptessen életbe erőteljes szankciókat a spanyol nemzetiek ellen, illetőleg nyíltan indítsa meg a háborút a nemzeti Spanyországgal szemben.

Legerősebbek voltak ezek a jól megrendezett tüntetések Leningrádban, Odesszában és a távolkeleti Vladivosztokban.

Odesszában a szovjetgőzös legénysége

sztrájkbalépett. A sztrájkolók azt követelik a kormánytól, hogy

a kereskedelmi gőzösöket, melyeknek spanyol vizeken is át kell hajóznia, kísértesse el hadihajókkal a spanyol nemzeti hajók várható támadása ellen megfelelő védelmük legyen.

A tengerészeti népbiztoság a Komszomol elsüllyesztése miatt 5 új cirkálót és 10 motoros űrhajót épített. A hadihajók építésére szükséges összeget közadakozásból akarják összegyűjteni. A közadakozás megindítását utcai plakátokon jelentették be a lakosságnak.

A KOMSZOMOL-T MAGUK A VÖRÖSEK SÜLLYESZTETTÉK EL.

Lisszabonból jelentik: Llano tábornok a sevillai rádió útján azt a közlést tette, hogy a madridi francia nagykövetség repülőgépét ez előtt néhány nappal nem a nemzetiek, hanem a vörös csapatok lőtték le. Hasonló a helyzet a Komszomol esetében is. Ezt az orosz hajót is a valenciai kormány oldalán harcoló tengeralattjáró süllyesztette el. A valenciai kormány azért kéri ezeket a tényeket a nemzetiekre, hogy ilyen ráfogásokkal Franciaországot és Angliát a nemzetiek ellen hangolja.

A nátha nem ártalmatlan

— Olyan náthám van, hogy nem látok.
— Dörzsölje be a fejét
GARMOL-lal* és kösse be egy kendővel. Holnapig nem lesz semmi baja!

* Garmol a legjobb bedörzsölőszer megfázás, gripa, reumatikus fájdalmak és láz ellen. Ára üvegenként 22 lei.

Északnyugati Indiában kiújult az angolelleses lázadás

Nagy az aggodalom Londonban

Londonból jelentik: Északnyugat-Indiában az angolok ellen ismét fegyveres lázadás tört ki. Ipi fakir lázítására a zendülők több helyen megtámadták az angol helyőrséget és véres harc tört ki közöttük.

Bombayi jelentés szerint az északkeleti Indiában fekvő Khaisora vidék pacifikálását célzó katonai műveletek során

a felkelők agyonlőtték Williams angol őrnagyot. Két hadnagy, három angol és kilenc hindu katona megsebesült. Két hindu katonát meggyilkoltak.

A felkelők halottainak és sebesültjeinek pontos számát nem ismerik.

Angol körökben nagy aggodalommal figyelik az indiai eseményeket, mert mindinkább elfajulnak és nagyobb méreteket öltenek.

Hűléses betegségek

nél, rheuma, köszvény és idegfájdalmaknál a Togat-tabletták gyorsan és biztosan hatnak. Togat nagy-mértékben higysavoldó és bakteriumölő, a hajt közvetlenül gyökereiben támadja meg! Több mint 7000 orvosi vélemény! Egy kísérlet meg fogja győzni! Kérjen kifejezetten Togat-t, nincs ennél jobb. Kapható gyógyszerárakban és drogériákban 42, 14 és 3 tablettás csomagolásban.

A fekete sarkantyú

Irta: dr Sulyok István

1789 a francia forradalom esztendeje, a polgári egyenlőség, politikai liberalizmus és demokracia megszületésének ideje ugyanakkor a temetések korszaka is volt: eltörölték a különböző területi különállásokat és önkormányzatokat is, melyek mögött nagymultu népek sajátos művelődése és egész külön élete állott. Az emberi önbizottság ismét egyszer túllőtt a célon, kiáradt az igazságosság és méltányosság medréből: a seigneur-ök idejükemult területi jogaival együtt eltörölték a nemzetiségek jogait is, melyek időtlen időkre szólanak.

A legérdekesebb és legtanulságosabb életet a nemzetiségek közül a breton nép éli. Franciaország néprajzi térképén fekete árnyékolás

változatai választják el azokat a vidékeket, amelyeket más népek laknak, mint az Ile de France virányait. A legsötétebb árnyék ezek közül Franciaország észak-keleti csücskét, a breton félsziget négy megyéjének területét fedi, melyet csaknem kizárólag az ősi kelta nép ivadéka a bretonok laknak. A különböző statisztikai számítások és összeírások szerint számuk jóval meghaladja a milliót. Egészen bizonyos azonban, hogy sokkal többen vannak. A nemzetiségi különállás a statisztikákban gyakran elhalványul. Sokkal lassabban megy azonban ez az elhalványulás künn az életben: a falvakban, az anyák és a gyermekek beszélgetéseiben, a népmesék szivárványos külön világában. A bretonok története a legjobb példa erre.

A mult

Bretagne 1532-ig önálló és független ország volt. 1789-ig külön tartomány, melyben a breton nép szelleme és nyelve uralkodott. Azután pedig csupán négy megye, melyeket éppen úgy Párizsból irányítottak, mint a többi francia megyéket.

A közigazgatási gyámkodásnál azonban sokkal nagyobb veszedelemmel fenyegetett az a szellemi uralom, mit a breton nép felett a francia nyelv és műveltség kezdett gyakorolni. Lehet-e azon csodálkozni, hogy távoli kisvárosok értelmisége, vidéki földbirtokosok és más elszigetelt emberek a francia kultúrának a büvőkörébe kerültek, mikor ez a szellem diadalmasan utat tört magának egészen Szentpétervárig és az angol királyi udvarig, mindenhová, ahol akkoriban a tudományok, az irodalom és a művészetek iránt érdeklődő emberek voltak. Sokkal csodálatosabb az, hogy ez a hatalmas francia kultúra, melynek ragyogása a XIX. században minden más fényt túlvilágított és elnyomott, mégsem tudta ezt a kicsiny fekete breton sarkot a maga színére átfesteni.

A breton félsziget népe éppen olyan élesen válik el a többi francia lakosságtól, mint ahogyan földjének fekete sziklái a tengertől. Az ember nem tudja, mire emlékezteti inkább ennek a félszigetnek fekete rajza, ahogyan a tenger kékjétől és a belső francia területek halvány síkjaitól elüt: a középkori címerek sarkányának tátott szája fejére-e, avagy inkább óriási fekete sarkantyúra, mely egyre türelmetlenebbül sarkalja a francia közvéleményt a nemzetiségi kérdés megoldására? Mind a kettőben jelképeség lakozik.

1879 és ami utána következett, szinte száz esztendőre elnémította a breton köztudat szavát. Megszületett a francia mondás, hogy minél távolabb esik a vidék Párizstól, annál nehezebbek, esetlenebbek és mulatságosabbak az emberei: az elzásziak, a baszkok, a flamandok, főként a bretonok sajátos hangszövege, mellyel a francia nyelvet beszélték, a népi szokások, melyekhez ragaszkodtak, a párizsi körök számára nem jelentett egyebet, mint a humornak és a nevetetésnek kifogyhatatlan forrását. Az elől pedig, hogy ez a másfésőség egy egész nép számára mély értelmet, végtelenül gyengéd érzelmeket takar, niből az államra, a többi szomszédos népre kötelezettségek származnak. még csak beszélni sem lehet a franciákkal. Sem azelőtt, sem most. „Franciaország nyelvi egységének érdekében szükséges, hogy a breton nyelv eltűnjék...” mondta csak nemány évvel ezelőtt oly magértő és kiváló szellem, mint de Manzie egyetemi tanár és politikus a párizsi egyetem rektori székéből. Ezt az idézetet vaskos kötetből vesszük, mely

*) Marcel Guieysse: La Langue Bretonne — Nouvelles Editions Bretonnes, Quimper 1936.

HOTEL SZABÓ

BUDAPEST, IV. EGYETEM-UTCA 7.

Hotel Szabó a belváros középpontjában fekszik.
Szép, tiszta, világos szobák. minden modern kényelemmel.
(Központi fűtés, hideg- meleg folyóvíz, telefon, stb.)
Polgári szálló — polgári árak!

Karácsonyi és ujévi ajándéknak cserpesés vágott virágokat, virágaranzzmákat a legszebbek legolcsóbb árban vásárolhat CZIRA virágüzletben, Oradea P. Regina Maria 2

temi tanárokat.

Az eféle bizonyítékok napról-napra szaporodnak. A háboru előtt ennek a mozgalomnak kizárólag irodalmi jellege volt. Akik művelték és kezdeményezték, bár maguk is breton törzsből fakadtak, inkább érdekességet, történelmi emléket láttak benne: gondozták, ahogy régi várakat szokás az enyészettől megóvni és helyreállítani. A világháboru alatt a mozgalom teljesen elnémult: a közös veszedelem a bretonokat is csatasorba állította. Amint most az emlékiratok és visszaemlékezésekből látszik, rendszerint a legelső sorokba, mert a breton nem volt sohasem rossz katona és a franciák ezt jól tudják.

A lelki alapok azonban, melyekre a mozgalom a háboru előtti békességes irodalmi időkben épült, igen szilárd lehetett. erre vall legalább az a gyorsaság, ahogyan a háboru után, a véres gőzök elhúzódása után a mozgalom újra rátalált és rá tudott állani ezekre az alapokra.

A jelen

A háboru után a breton irodalom nagy fejlődést mutat. Egyre sűrűbben jelennek meg könyvek, lapok, folyóiratok. A „Breiz Atao” a vezető politikai lap; a „Stur” tekintélyes szemle, mely felveheti a versenyt akármelyik nagy irodalmi folyóirattal. Széleskörű mozgalom indult meg annak érdekében, hogy a népisiskolákban bretonul tanítsák a gyermekeket, a francia nyelv pedig csupán a magasabb osztályokban tantárgyként szerepeljen. Már 300 körül jár azoknak a községtanácsoknak száma, kik erre az álláspontra helyezkedtek s aláírták az emlékiratot, mely ezt követeli a kormánytól. 1931-ben megalakult a breton nemzeti párt s választásokon is felvette a harcot. Ha egyelőre kisebbségben is maradt a „kisebbségi” politika, annyit mindenesetre elért, hogy a többségi pártok jelöltjei is mind breton követeléseket hangoztattak, külön breton csoportot alakítottak a parlamentben és a breton kulturális és gazdasági sérelmek jelentős részét magukévá tették. Sőt mi több: a breton célok érdekében — a francia lapok közlései szerint — breton titkos társaság működik, mely nem követ el soha törvénytelenégeket, mindent megtesz azonban, hogy a bretonokat a nagy nemzeti kérdésekben közös nevezőre hozza, egyidőben pedig a francia közvéleményt figyelmeztesse arra, hogy a breton kérdés létezik és éppen a francia szellemnek kellene megoldani, ha meg akarja tartani azt a vezető helyet a világ népei között, mely nélkül a francia el sem tudja képzelni a világot világnak.

A jövő

Megszervezték és közös frontba állították Franciaország összes nemzeti kisebbségeit a közös nagy célok érdekében: az elzásziakat, a baszkokat, a flamandokat és a déli, még a szigetlakó flamandokat egyformán. Ennek a közös kulturális és politikai frontnak már látható jele is van: nyár óta Rennes-ben francia nyelven közös folyóiratot adnak ki (Bulletin des Minorités Nationales en France), melyben ötle-tes és alapos tájékoztatást kap az olvasó ezekről a teljességgel ismeretlen kérdésekről.

A breton mozgalomnak Franciaország belső életének szemszögéből nézve nincs nagy jelentősége. Ehhez túlságosan kevesen vannak a bretonok és túlságosan sokan a franciák. Óriási nagy a jelentősége azonban erkölcsi szempontokból. A bretonok hívó és buzgó katolikusok s a kérdés minden ismerője megegyezik abban: ez az ő hűségük tartotta meg őket legnagyobb részt a másik hűségben, a nemzetük iránt valóban. A másik nagy erkölcsi jelentőség pedig, mely ebben a kérdésben lakozik, az, hogy a legnagyobb jólétben, a leghatalmasabb állam politikai jogainak élvezetében, az anyagi érdekek kielégülése mellett lehetséges és van alkotókészség oly kevéssé anyagi eszmenyekért, mint ami egy veszendőnek indult nyelvnek és nemzeti öntudatnak megmentése. Arra vall ez, hogy a haladás irányítúje felé, az ideális eszmenyek felé mutat s ezt jó azoknak tudni és azoknak hallani, kik maguk is csak attól várhatják emberi életük teljességének kialakulását és megerősödését.

A kínai zendülés az alkudozás hullámszásai között

Zavaros hírek a helyzetről. — A lázadó tábornok menekülni akar. — Csang-Kai-Sek felesége megható ajánlattal keresi a kibékítést

A kínai hadseregben előállott zendülés további fejleményeiről a Csang-Kai-Sek tábornagy sorsáról egyre zavarosabbak az érkező hírek. Valószínű helyzet az, hogy komoly ellenségeskedés a hadsereg különböző részei között nincsen, hanem az alkudozás ideges állapotában vannak mindkét oldalon. A zendülők a nagyobb fordulat kirobantására ezidőszent még képtelenek, s igen kérdéses, hogy ezután is lesz-e képességük hozzá, mert egyetlen erejük, hogy Csang-Kai-Seket túszként fogva tartják. A kommunista orosz birodalom támogatását csak az egész Kína egységes fellépése tudná megszerezni, azonban

a kínai nemzeti kormány saját nemzeti iránya miatt se tud az orosz tájékozódásba belemenni, de a Japán miatti óvatosság is visszatartja ettől.

Egyébként híreink a következők:

Tokioból jelentik: A Domei-sajtóiroda közlése szerint Mac-Cse-Tung, a kínai kommunisták vezére Shensi tartomány északi részéből Siangfuba érkezett, hogy ott Csang-Szü-Liang tábornokkal az esetleges együttműködésről tárgyaljon.

Sanghaiból jelentik: A nemzeti kormány csapatainak Siangfu és környéke ostromzárására irányuló előhaladása akadálytalanul tart tovább. A kormánycsapatok ezen a területen a zendülőkkel elfoglalták Weinau városát s a zendülők e helytől nyugatra kezdték kiépíteni újabb állásaikat.

A kínai nemzeti csapatok csak repülő támadásaikat szüneteltetik. Más hírek szerint, mindenféle támadás szünetel. Folynak az alkudozások Csang-Szü-Liang tábornok és a nemzeti kormány között.

Csang-Szü-Liang hajlandó feladni az ellenállást, de azzal a kikötéssel, hogy neki külföldre szabad eltávozást engedjenek, s maga Csang-Kai-Sek társerege hatalmán kivüleső területre.

Tokioból jelentik: Csang-Kai-Sek felesége azt az ajánlatot tette Csang-Szü-Liangnak, hogy engedje férjét szabadon. Ő, az asszony mindaddig túszként a zendülők fogságában marad, amíg létre nem jön a férfiak között a megegyezés.

Viszálykodás a gheorgheni állami liceum iskolaszékének megalakítása körül. Saját tud. A Szent Miklósról elnevezett gheorgheni állami liceum iskolaszékét a napokban alakították ujja. Az iskolaszéki tagok többsége magyar. Ez ellen a lakosú székely város román közönsége tiltakozik. Teodor Anastasiu tanár, a nemzeti parasztpárt egyik giurgiui vezetője, vármegyei tanácsstag, a Dimineata utján is, érdekes megjegyzéseket fűz az iskolaszék ujjaalakításával kapcsolatban. Azt írja, hogy Duma, Spiriciu és Nicolăescu, fiatal tanárok kijelentették, nem működnek együtt azzal az iskolaszékkal, melynek többségi tagjai magyarok és így nem tudják, a fiatalabb tanárok által indított romanizálás érdekeit hatályosan szolgálni és így visszavonulnak. A közvélemény élénken kikel Chindea Liceum igazgató ellen is, aki — a tudósítás szerint — „kisebbségekben” találja meg támaszát. Chindeával kapcsolatosan megjegyzi a közlemény, hogy részükre, nagy rosszalásban van része amiatt, hogy nem engedi a fiatalabb tanárnemzedéket és ifjúságot az állami eszme szolgálatába állítani és megfelelő tüntetések eszközésére.

INTERURBÁN TELEFONBESZÉLGETÉSEK AZ ÜZLETKÖR KIBŐVÍTÉSÉNEK

és a kapcsolatok szorosabbra fűzésének fontos tényezői.

- A modern idők az emberi aktivitásra a gyorsaság ritmusának bélyegét nyomják.
- Gyors érintkezési lehetőség még igen nagy távolságokra is rendkívül fontos és nem egyszer számos vállalat sikerének a kulcsa.
- Épen ezért ma a telefon egyike a haladás legfontosabb tényezőinek.
- Az interurbán beszélgetések olyan könnyűséggel bonyolítódnak le, amely méltó a technika századához és kidomborítja azt a módot, ahogy a S. A. R. de Telefoane Romániában a telefont megorganizálta.

Használja az
INTERURBÁN TELEFON
CÉGÉNEK FEJLŐDÉSE
ÉS A JÓ ÜZLETMENET
ÉRDEKÉBEN.

SOC. ANON. ROMÂNĂ DE TELEFOANE

Franco tábornok jegyzéke az angol külügyminisztériumhoz

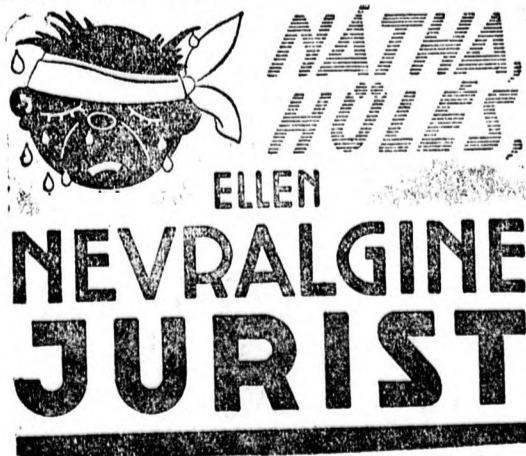
Sajnálja, hogy Anglia és Franciaország a spanyol nemzeti mozgalmat nem méltányolja s a vörösekkel és anarchistákkal tart összeköttetést

Londonból jelentik: Az angol külügyminiszter kedden kapta meg Franco tábornok választását a francia-angol együttes közvetítő javaslatra. A javaslat írásos szövegét Chilton, spanyolországi angol követ adta át annakidején a burgosi kormánynak. Franco tábornok válasza december 21-iki keltezésű. A tábornok sajnálta-

tát fejezi ki, hogy az angol és francia kormányok nem értik meg és nem tudják méltóképpen értékelni a spanyol nemzeti mozgalmat és még mindig a vörös hordák kormányát ismerik el hivatalos spanyol kormánynak s a valenciai vérengző anarchistákkal fenntartják összeköttetéseiket.

A válasz további részében világosabb és érthetőbb magyarázatot kér Angliától és Franciaországtól a fegyverszállítások és az idegen önkéntesek ellenőrzési módjaira vonatkozólag. Kérdi, hogy vajon a semlegességi bizottság ki fogja-e venni a vörösek kezéből a francia Nemzeti Bank aranyain vásárolt lőszert és fegyvereket? Aztán az ellenőrző bizottság kiküldi-e embereit a franciaországi Bordeauxba, Marseilbe, Perpignanba és Bayonneba s a többi francia városokba, ahol a valenciai kormány egész ujoncozó központokat létesített?

Franco tábornok válaszejegyzéke végezetül bizonyító adatokra támaszkodva kimutatja, hogy a vörös kormány képtelen a területein fenntartani a rendet. Bizonyosan arra is képtelen lesz, hogy az ellenőrző bizottság kiküldött embereinek életét biztosítsa

SICULUS:

TEMPI PASSATI

— NAPLÓRÉSZLETEK —

Életre az elmúlt században huszonkét karácsony esett. A misztériumok fogamzásának legtermékenyebb ideje, a családi együttélésben, poézis között kiváltott örömök boldog korszaka.

A század utolsó karácsonyán megszakadt a családi kör ünnepi hangulata, az az együttes hangulat, amit a pástorok éreztek a betlehemi mezőkön. Egyedül maradtam, mint az angyal a szent éjszakában, de kellő belső fény és melegség nélkül.

A század utolsó karácsonya volt Isten új szolgájának, a szerepnek első karácsonya.

A szent estén, a nagy székelő falu: Turia, boldog izgalomban várt az éjjeli misére. Principálisan az ünnepre készültem, magam a kápláni szobában ágyra heveredve, egy temetésen kapott szál gyertya fénye mellett a Karthauzit olvastam. Sír csend volt, csak az úton járó betlehemesek éneke csendült bele az érzélgős sorok értelmébe. A rideg szoba, a magány, a pisllakoló fény, a multa emlékezés és a tépelődő karthauzi lassankint úgy átfestették a szent este hangulatát, hogy az angyal, de még egy kis lepke röpkülése sem játszott a képzeletben.

Mennyire más lett volna melegedni fent a hideg templom örökmécsének a tűzénél, vagy valamelyik szomszédcsaládban hallgatni egyes rigmusokat s nézni boldog arcokat, mint így vergődni az éjszaka zűrjében.

Másnap, első ünnepen kora reggel a segédkántor vert fel a szenderegéből. A falu tarlói részéből két halottat kellett eltemetni. Két diszharmonia az angyali énekekben.

Utunk a tündérmesékkel ködbezött Bálványos irányába vezetett. Az alsó faluból kiérve végtelennek látszó, sejtelmes hőmexőn töltöttünk keresztül. Sejtelmes, mert az éjféli óta sűrűn hulló hó ködfátyolba takarta a horizontot. Bizonytalanul bukdácsoltunk a térdig érő fehérségben, mintha bent jártunk volna a Kárpátok mélyén. Falu között mentünk újból, de sehol egy hang; madár se rebent, kutya se ugatott, a házak halványlilás körvonalai pedig úgy ködlöttek, mint egy Corot-festmény színfoltjai. Ugy tetszett, hogy csak ketten vagyunk a világon: a kántor, meg én.

Minden szótalan és szomorú, akárcsak a karthauzi barát.

Az első életjelek: az emberi lábnyomok, az első halottas ház kapujánál mutatkoztak. Egymásután szállingóztak a résztvevők az utolsó tisztességtételre. Csak egy röpké élet szállt el az angyalokkal, de ez is fájt, különösen az anyának. Az apró, vigasztaló verseket a szobában, szüntelen tartó havazásban énekeltek.

Szertartás után megindult a kis gyászmenet vissza a második halottasház felé. Utözben hirtelen heves szél süvített végig az utcán, mire a hulló hópihéék milliárdjai, mint egy meghúzott csipkefüggöny, a nagy hegyek felé teregetőztek s nemsokára egy tenyerényi résen kinézett a nap szeme. Az angyal mosolygott rá a kis koporsóra.

A második szomorú ház előtt megállott a processzió. A parányi koporsót a nyitott kapu között székre tették, hogy megrázza az idősebb embertestvért. Együtt mentek az Istenhez, úgy illik, hogy együtt menjenek a temetőbe is.

A négy éves Kuti András nem vártott sokat magára, csak az anyja szerette volna visszatartani a kis napsugárt. De menni kellett, mert már misére is harangoztak. És el-

indult újból, két koporsóval, a templomba me-nökökkel csapattá nőtt kíséret. Az érzések két ellentétes pólusa vitte az embereket, egyik részét a karácsonyi öröm, másik részét a síri fájdalom.

A templomot övező temetőben hantolták el az emberpalántákat. Az utolsó kapa föld után megcsendült a három harang: templomba, ma karácsony napja van!

Benn voltunk mind, az egész falu.

Amíg Balázs plébános a miséhez öltöződött, addig mindenki a helyére került. A két gyászos anya az első padban csendesen könnyezett.

Egy oldalszékből szemtől-szembe látszott a falu. Nagymutú faj, előkelő, nemes vonások pompáztak az egyszerű székelő arcokon. De mintha közöttük lett volna a karthauzi barát is. Valami tompa zsibbadást éreztem az agyamon. Elcsigázódottam volna a kemény hőtíprásban, vagy még mindig fog az éjszaka igézete?

A nagy oltár felé fordítottam a figyelmet: megnyugtató a szép, békés szent Miklós-kép. A főlakra gyermekek néznek áhitattal és a szent mindeniket megáldja.

Szembe ült velem János báró a családjával. Az Apoc arc és a szent Miklós arca közötti döbbenetes hasonlóság felébresztette a múltat. A képet a báró egyik óséről mintázták. Ez a tiszta atavizmus. Nem kell messzi menni a regék homályába vesző alakokért sem. Bálványoson bizonyosan e körül az arc körül folyt sok pogányvér. Aztán a történelem folyamán beleszelődött az arc a barokk világ szépségeibe, ahogy az oltárkép mutatja.

De valahol a háttérben a szentimentális barát, a barokk folytatása is ott settenkedett.

Megtörtültem a homlokomban, egy kissé párázott. Istenem, miért kell mindegyre kiszakadni a karácsonyból?

Jó, hogy a csendítésre megszólalt az orgona. Súlyom kántor, a Somlyón tanult régi mesterek módján, nem sokat törődött az összhangzattan szabályaival, de valami csodás egyéni dallammal madárfütty között kivezetett a betlehemi pusztára, ahol hallani a bárányok begetését. Érzett a tiszta éjjeli levegő és látszott valahol messze a csodás fény.

Az előjáték elhalkulásánál hirtelen éles sikoltás törte át az orgonahangokat. Mindenki Kutinéra nézett. Az asszony fénytelen és könnytelen szemekkel merőn tapadt az oltárképre. Nézésében nem volt semmi színpadias, a falusi asszony nem színészkedik, de valami megrázó kutatóssal siklott el szeme a kép olajjain. Ugy látszik, hogy az egyik gyermek alakban megtalálta az imént elhantolt kis fia lépmását. A másik gyermek anyja, a képét el-takarva csendesen sírt.

Introitus alatt a kántor énekebe fogott. A „Messiásunk született” tüzés ének hangjai felzúgtak a hírek torkán, nekifeszültek a templom roppant falainak és megreszkettették az ablakokat.

Az éneklés alatt szüntelen a Kutiné arcát figyeltem. A szomorú anya még mindig merően nézte az oltárképet, nézte átszellemüléssel, a sirtól való elszakadni akarással, valami nagy teher ledobási szándékával és felfelé szálló vágygal. Az érzéseknek tömegtelen változata játszott az egyszerű, sovány arcon, a két vékonyra szorított vértelen ajkon.

A pap eközben a glóriához érkezett. Szépen, telkesen szállt fel a szentély magasságába az angyali ének. A kántor és a hívek

ugyanolyan lelkesen adták vissza magyarul.

— Dicsőség mennyben az Istennek!

És egyszerre csak megragygott a gyászoló Kutiné szeme, arcán kinyílt egy mosoly, mint virág a siron. Megnyíltak a vértelen ajkak is és bíborba borulva bekapaszkodott az énekebe:

— Az angyali seregek, vígan így énekelnek:

Dicsőség, dicsőség Istennek!

A másik asszony is vele énekelte és az egész mennyország velük énekelte...

Ez az asszony nem tanult teológiát, de annak egész dogmatika lényegét átélte szemléletesen az eredeti büntől kezdve, keresztül a Golgotán, fel egész a halált követő dolgokig.

Istenem, milyen jó, hogy a karácsony szent ünnepe által mindnyájunknak adtál szárnyakat!

Minden karácsonyán

PETROVICI

bonbon csüngjön, mert minőségben utólérhetetlen

Gyár és lerakat Str. Alexandri 28.
Fióküzlet Bulevardul Regele Ferdinand 8.

A szekekészítő asztaláról

Róma földalatti vasutat kap; az előkészítés munkáját már be is fejezték. Az első vonal, amely öt kilométer hosszú lesz, az olasz főváros két pályaudvarát: a Termit és a Lidót köti össze. A második vonal négy kilométeres lesz s a főpályaudvar és a Via Appián lévő velodrom közt létesít gyors összeköttetést.

A waterlooi híres padlás, ahol a nagy csata alkalmával a szövetséges hadseregek vezérkara tartózkodott, tűzvésznek esett áldozatul. A történelmi nevezetességű padlás gerendáiban a turisták mindig nagy megindultsággal szemléltek a francia golyók nyomait.

A híres bécsi „sörözőnegyed”-ben, a Grinzingben áll az egyszerű kis ház, amelyben Beethoven halhatatlan szimfóniái komponálta. Nagy vita folyik most Bécsben akörül a terv körül, hogy ezt a házat is átalakíthatják-e „Heuriger”-ré; az egyik párt szerint ott, ahol Beethoven csodálatos művei születtek, nem lehet profán kocsmái énekeket meghonosítani. Ezzel szemben viszont sokaknak az a véleménye, hogy maga a nagy komponista is szívesen látogatott el a „Heuriger”-ekbe. A vita még tart, pillanatnyilag a „söröző-párt” van előnyben.

A világ legparányibb hegedűjét most készítette el Ostricsek Antal Ferenc huszonöt éves bécsi hegedűkészítő. A kis zeneszerszám hossza 58 milliméter s a húrok nem bélből készültek, hanem lószőrből válogatták össze. A hangja állítólag csodaszép. Egy álló esztendeig dolgozott rajta Ostricsek, még több sikertelen kísérlet után meg tudta alkotni a pirinyó csodahegedűt.

Fura figura állt a pozsareváci büntetőbíró előtt. Radulovics Sándor volt a vádlott, bűne: tyúktolvajlás. Vallomásából kitűnt, hogy Jugoszlávia börtöneit egytől egyik jól ismeri belülről, de azt nem tartotta számon, hányszor ítélték már el és hány évet töltött el a „racsos ablakok” mögött. Előadta, hogy valahányszor szabadiábra kerül, soha el nem tud aludni, ha aznap valami tolvajlást el nem követett. Már megpróbálkozott mindenféle szerrel almatlansága ellen — nagyban emelt el ilyen gyógyszert egy patikából —, mégsem tudta lehunyni a szemét, ha legalább egy kis pentárcát nem emelt ki valakinek a zsebéből. Utána úgy aludt, mint egy angyal... A bíró nagy megértést tanúsított Radulovics különös baja iránt s ítéletével őt esztendőre felmentette speciális altatószereinek beszerzése alól.

A cukorbetegség tanulmányozására Rügen szigetén a garzi cukorbeteggyógyító szanatóriummal kapcsolatosan tudományos intézetet szerveztek, amely valamennyi német egyetemi klinikának rendelkezésére áll.

Oradea, Str. Saguna No. 20. Telefon interurban 637.

Péchy tükör és üvegc. szolda

Épület, ólom és diszmuüvegezés. Képkerevezés és ócska tükrök javítása.

Tungstram

DUPLASPIRÁLLÁMPA

több fényt visz
otthonába!

Szabadság a hó alatt

Írta: Rády Elemér

Mi van a szovjetben? A világtörténelem egyik legnagyobb szabású kísérlete milyen eredménnyel végződik? Merre visz ennek a mindig tragikus népek az életútja? Ezek a kérdések tornyosulnak az ember előtt, amint nap-nap után kapja a híradásokat hol a szovjet-diplomácia egy-egy sakkhuzásáról, hol a szovjet-propaganda egy-egy újabb szövegéről, hol pedig egy-egy nagyarányú leleplezéséről. A nagy orosz rejtély, amelyet megfejteni évszázadok óta megkísérleltek nagy gondolkodók és politikusok — soha ennyire kiismerhetetlenül és ilyen mogorván nem nézett nyugat felé. Az orosz sfinx arcán félelmetes torzítások mélyülnek el — szívszorogva lesi és kutatja az egész művelt világ, hogy melyek azok az erők, amelyek ennek a változásnak belső előidézői. Az orosz sfinx pedig mogorván néz felénk. Titkos csápjai elnyulnak a világ négy tájának minden országa felé, Moszkvától Párizsig, Londonig, Newyorkig és Tokióig, a félvad törzsek közé... Itt van már közéztünk és mégis rejtély és titok. Csak a teológiai misztikus fogalmaival sejtjük meg, hogy ebben a félelmetes, néha amorfi, néha meg vadul kemény arcban az antikrisztus vérszes erői inkarnálódtak... És ez a rejtélyesség még félelmetesebb teszi. Hová fejlődik a szovjet? Ettől a problémától rettegnek ma Keleten és Nyugaton. A fegyverek hatalmát akarják szembeállítani vele egyedül s közben titkos hajszálerei behálózják a liberalizmus ködében eltompult szemű nemzeteket...

A polgári társadalom egyrésze pedig a humanizmus és liberalizmus eszméitől terhelten szabadságot és egyenlőséget vár a szovjetből. A szociológia tanítása szerint a társadalmi osztályok, ha elvégezték történelmi szerepüket, a természeti törvények szükségszerűsége következtében a degenerálódás lejtőjén süllyednek le. A marxi szocializmus szerint a polgárság számára is elérkezett az a történelmi pillanat, amikor szerepét betöltve, el kell tűnnie a történelem színpadáról. Világnézeti-leg mérőföldek választanak el a marxizmustól, de ennél az egy tételnél mégis úgy látszik, hogy igazat kell adni konzekvenciájának. A nyugati polgárság, amely fényes és nagy alkotásokkal dicsekvő korszakot jelzett — menthetlenül a pusztulás felé rohan. Nagyobbik része egy bűnös, vagy beteges individualizmusba hullott, amely nem érez közösséget nemzettel és állammal csak addig, amíg rászorul, amely a „do ut des” üzleti lelkületét vitte bele a közbe s a lelkek atomizálását végzetesen megvalósította. A másik része pedig ebből a fojtogató egoizmusból keresve a kiutat, belefűlladt a dohos szobaszagú vagy füstös kávéház-bűzös doktrínér szocializmusba. A polgári társadalom egy részében hisztérikus szobaforrádmiság, monomániás, bolsevik lelkiség uralkodott el. A degenerálódás patológikus tünetével állunk szemben. Van-e kiút a polgárság számára, van-e jövője ennek az önmagát emészthő, nagyot már alig-alig alkotó, egykor kulturahordozó rétegnek?

Az új történelmi fejlemények, a nagy nemzeti újjászülések igazolják, hogy a polgárság beteg, de ez a betegség gyógyítható. De vajjon adatik-e minden nemzet számára olyan orvos, aki egy radikális, de eredményes kurába bele mer kezdeni?

Az elsodródott polgárok közül vannak akik maguk is visszatérnek ha megadatik számukra, hogy „látva lássanak”. André Gide

legújabb könyve, amelyben szovjetországi utjának keserű tanulságait tárja föl, egy ilyen elindulás a visszatérés útján. Panait Istrati nagy kiábrándulása után Gide könyve a második vádirat a szovjet ellen, amelyet polgári íróból lett kommunista intéz a szovjet ellen.

Gide „megtérése” még nem teljes. Könyvében nincs a támadó láznak az a féktelen lendülete, amely Istrati hármaskönyvét lángoló vádirattá tette. Gide tartózkodóbb és még magával sem akarja elhíttetni, amit látott. Megkísérli mentéseket keresni, hisz ő azzal a szándékkal ment ki, hogy szépet fog látni és szépet fog írni. A rajongó hívő keresett kint megerősödést. Ugy ment a Szovjetbe, mint ahogy a keresztény hívő zarándokol a Szentföldre — és Gide most fél ráeszmélni, hogy mindannak, amit várt, az ellenkezőjét találta. Szerencsére Gide nem csak kommunista volt, hanem író is. És az író legyőzte benne a csalódott kommunistát. Az igazság őszinte feltárása jegyében megjelent ez a 125 oldalas könyv, hogy egy megtévedt polgári lélek vallomásának erejével figyelmeztesse a világot az igazságra: a kommunizmus és liberalizmus kódéből kiinduló utkeresőkre a szovjetben csak csalódás vár.

Gide könyvében megrázó képek vannak az orosz nép szociális és gazdasági helyzetéről. Az osztályok eltűntek, de a nyomor nőtt. „Nem a bérek egyenlőtlenség ellen tiltakozom. — írja. — Belátom, hogy erre szükség van. De úgy látom, hogy az óriási különbségek

Mint egy vasabroncs a mell körül

igy érzi a légzésnél az érlelmeszesedésben szenvedő. A szédülési esetek, fülzugások, stb. mellett a légzési nehézségek a 40 éven felüli kornal már az érlelmeszesedés jelenlétét is jelentik.

Az egyetlen gyógyszer, amely ezen betegség összes tünetéire erősen hatással van a Dr Mladejowsky-féle Sklerolsyrup.

Sklerolsyrup oldja a vérekekben a mézsavat.

Ilyen módon a vérkeringés újra normális lesz, a szív nyugodtan tovább dolgozhat és sorjában eltűnnek az érlelmeszesedés minden tünetei.

Diabetikusok Sklerolsyrup „D”-t vesznek, mely cukor nélkül készült.

Az „Arteriosklerose und ihre neue Behandlung mit Sklerolsyrup Prof Dr Mladejowsky” („Érlelmeszesedés s annak kezelése...” c. kiadvány, amelyben számos halálkódó és köszönő levél van betegekétől és orvosoktól, drogériákban és gyógyszerárakban díjmentesen kapható, vagy kérésre szívesen küldi postán a főmegbírtott: E. & L. Cioară București, III. Str. Speranței 37.

nemcsak nem mérséklődtek, hanem kiélesedtek és Oroszországban a kielégült munkásságnak egy új polgársága van kialakulóban a nyomorultakkal szemben. Igaz, Oroszországban nincsenek már osztályok, de vannak szegények. Sok szegény van, rettentő sok szegény, pedig azt reméltem, hogy itt nem fogok látni szegényt. Helyesebben: azért mentem ki Oroszországba, hogy ne lássak.”

Mindez nagyon érdekes, de ismert valóság és nem döntő. Legfeljebb az a jelentősége van, hogy ép Gide mondja, az a Gide, akivel együtt néhány év előtt egy egész sor „polgári intellektuel” kanyarodott a bolsevizmus felé. Ezek a szavai és ami még ezeket követi a szovjet-nyomorúságról, kétségtelenül megrendítik azok hitét is, akik ma a szovjetben a földi paradicsomot látják megvalósulva, vagy legalább is kialakulóban.

Az új orosz fiatalság lelki fejlődése a tulajdonképpeni probléma. Ettől függ minden. Sikerült-e a szovjetnek azt az új emberideált kitermelnie, amelyről a doktrínér szocialisták álmodoznak. Milyen a kollektív ember?

Amit Gide erről mond, az minden finom tartózkodása ellenére is már vádirat s igazolása annak, hogy a bolsevizmus és kommunizmus világa a legsötétebb diktatúrába toroklott s a bolsevik ember a szellemi alacsonyrendűség mélységébe hullott.

Rámutat, hogy Oroszországban nem tűrnek ellenvéleményt. Sokkal kevésbé tűrnek, mint a cári Oroszországban, amelynek rothadt állapotai a forradalmat kihozták.

— Amit ma követelnek — írja — az a feltétlen fejbőlítés, a teljes conformizmus. Az, amit kívánnak és megkövetelnek, mindenek helyeslése, ami Oroszországban történik. Azt akarják mindenáron elérni, hogy ez a helyeslés ne reznált legyen, hanem őszinte, sőt lelkes. A legmeglepőbb, hogy ezt sikerült is elérniük. Egyébként a legkisebb ellentmondást, a legenyhébb kritikát a legkegyetlenebbül büntetik s azonnal elnyomják.

— Nem hiszem, — folytatja, — hogy lehet ma ország az egész világon, a hitleri Németországot is ide számítva, ahol a szellem kevésbé szabad, gerinctelenebbül meggörnyedt, féltékeny, terrorizáltabb, rabslaságba tiporabb.

Az elszolgaiasodásnak a másik oldalon Stalin bizantinista bálványozása felel meg. Leírja, hogy Batum felé vívó útján eljutott Goriba is, ebbe a kis faluba, ahol Stalin született. Üdvözlő táviratot akart innen feladni a diktátornak. Megszövegezte és mint demokrata francia, egyszerűen Önnek szólította Stalint, mint ahogy a francia köztársasági elnököt szólította volna. A táviratot azonban a legnagyobb meglepetésére visszakapta azzal, hogy Stalint nem lehet egyszerűen Önnek szólítani, s elképedését látva, azt tanácsolták, hogy legalább tegye hozzá, hogy a munkások vezére, vagy a nép ura és mestere. Tiltakozott ez ellen, de a táviratot a módosítás nélkül nem vették fel.

És még egy egész sor adatot sorol fel, amelyek azt bizonyítják, hogy Stalin ma rettegést és mindenható bálvány Oroszországban. Majd így fejezi be ezt a részt:

— Proletárdiktatúrát ígértek. De nagyon is messze vagyunk ettől. Igaz, diktatúra van, de ez egy ember diktatúrája és nem az egyesült proletáriátusé. Őszintén beismerhetjük, hogy ez nem az, amit Oroszországban akartak, sőt, egy lépéssel tovább menve, azt is mondhatjuk, hogy éppen ez az, amit nem akartak.

Elkeseredése ott csap a legmagasabbra, ahol a szovjet-irodalomról és irodalompolitikáról ír.

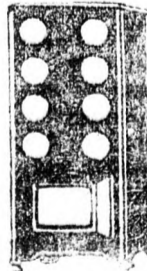
— Nemcsak polgári banalitások vannak, — írja, — hanem forradalmi banalitások is. Nagyon félek, hogy a legtöbb alkotás, amely felítve van a legtisztább marxizmussal, amelynek jelenlegi nagy sikerét köszönheti, nem fog-e az eljövendő nemzedékek számára orr-

facsaró kórházbüzt árasztani s talán az lesz a legértékesebb mű, amelynek ma félrevetve, vagy éppen rettegve kell bujkálnia. S míg a taps és az elismerés a legügyesebb megalkuvónak jut, a tömegben talán ismeretlenül és elnyomva tengődik egy eljövendő Baudelaire, Rimbaud, vagy Keats. És hiába minden hivatalos megvetés ma, holnap mégis ezek lesznek a nagyok és hatalmasok.

Ezzel az utolsó mondatával Gide is érzi már, hogy ennek a Potemkin-világnak, amely látzatokkal és fikciókkal épít, el kell tűnnie. Gidében felébredt a polgár, a szabad polgár. De tovább nem jutott. Könyve tiltakozás a mindent felemészítő barbár szellem ellen. De hogy merre vezet az út, ezt maga sem tudja. A baloldal, a fogvicsoritva felvijjogó szobaforradalmárok azzal intézik el Gidét, hogy ísmét egy fasiztával több van. Bárgyu vádák, együgyű rikácsolások ezek. A meglévését demagógiája, amelytől minden becsületes ember elfordul. Hisz lassan-lassan a legnagyobb szellemek találkoznak abban a lelki koncentrációs táborban, amelybe mérges és felindult szovjet-nyárszolgárok akarnak mindenkit bekergetni. akiben a szellem felébred. — Gide messze van a fasizmustól, most az utját tévesztett kommunista lélek vergődésén megy keresztül s hova jut — a jövő titka. Talán igazuk van a rikácsolóknak: ismét egy fasiztával lesz több...

Az új szovjetember sötét kritikája: ez a legnagyobb értéke Gide könyvének. Gide „complex de superiorité”-nek nevezi ennek az új embernek legundorított tulajdonságát, amit a szovjetifjúságba beleneveltek. Ez az ifjúság mindent a legjobbnak tart, ami Szovjet-Oroszországban van, s nem hiszi el, hogy másutt is van hasonló, sőt jobb is. Egy gyerek — olvassuk — hazug franciának nevezte Gidét, mert azt merete állítani, hogy Párizsban is van földalatti vasút. Ez az ifjúság nem tanul idegen nyelveket, mert „az orosz a legfőkétebb és minden más fölösleges”. És ennek az indokolatlan, beteges gögnek ellenére, az orosz a legszolgáibb, a legalázatosabb nép ma. Egy „hamis boldogságban él — írja Gide. — amelyet három tényező alapol meg: a remény, a gyerekes hit és a tudatlanság.” És ez a tudatlanság az, amelyre minden épül. Szabadság, munkásuralom — illúzió. Az egész szovjethatalomból nem maradt egyéb, mint egy félelmetes, barbár katonai hatalom, egy harcra doppingolt, illúziókba ringatott nép. Az orosz ember gyermekes arcára rávésték a butaság öntudatának jegyét. — Lehet-e a butaság göggyével építeni s egy új világ alapjait lerakni. Az összes igazságkereső kommunista intellektuel a valóság meglátása után undorral fordul el ettől a barbár kisérlettől. Panait Istrati, Unanumo, Gide — jelzik ennek a visszakarodásnak az utját.

Szabadság a szovjetben? Az emberi jogok kiteljesedése? Munkásparadicsom? Ki híhet ma már ezekben. A világ legvéresebb forradalma után, a legkegyetlenebb diktatúra épült itt ki. Nem Hitler, Mussolini, Metaxas vagy Salazar népközségi diktatúrája ez, hanem a butaság, az emberi öntudat és hivatásérzés elfojtására, az egyéniség teljes elfojtására övülő vad hatalmi vágy. Az orosz szabadság, amelyről európai szalonokban annyit vitakoztak s amelynek a bűnös cári önkény után felébredéséről álmodoztak, kődös széplelkek és hisztérikus forradalmárok — „szabadság a hó alatt.” Egy sokat szenvedett, öntudatától megfosztott hordává züllesztett nép vad hatalma vicssorit felénk keletre.

SOK TIZEZER

megelégedett vevő bizonyítja hogy a

„ZEPHIR“

kályha az összes kályhák között a

LEGJOBB

10 kilogram fával fűt egy normál szobát 24 órán át.

Gyártja: Szántó D. és fia, Oradea

Kapható mindenütt. Kérjen díjtalan arjegyzéket.

NAGY FLAMANDOK

RUBENS ES VAN DYCK

Irtá: Castano-Kőszeghy Marianne

Párizs, december 20. Rubens et son temps — Rubens és kora. Ezzel a címmel nyitotta meg a párizsi Orangerie csarnok legújabb téli kiállítását, a tavalyi karácsonykor rendezett Van Eyck sorozat mellő folytatását. Maga a hely, a Tuileriák kertjének előkelő nimbuszával valóban méltó keretet nyújt az antwerpeni mester nagyméretű vásznainak, szintén hozzájárult ahhoz a felfokozott érdeklődéshez, mellyel a közönség ezeket az Orangerie-ben tartott kiállításokat rendszerint, mint a művészet clou-it szokta látogatni. Európa leghíresebb magángyűjtő, — az angol király csakugy, mint más, ismert connaisseurok, — kölcsönözték ez alkalomra legbecesebb kincseiket a nagy múzeumok által felhalmozott értékeken kívül. A flamand iskolának, melyet Van Eyck oly szokatlan vonzóerővel képviselt az elmúlt évben Párizsban, az idén még nagyobb nevek ragyogása von keretel. Rubens, a mester és Van Dyck a tanítvány. A tanítvány azonban, már csak rövid ideig marad művészinas sorban, utóléri, sőt egyes egyéni, — lelki adottságai-ban gyakran tulszárnyalja mesterét.

Ott vannak még a többiek is, nagy és híres németalföldiek. Mindegyik külön márka, külön érték. Mily nagyszabású, milyen erőteljes és magabiztos művészet Rubens mellett is a Jordaens művészetel „Bőség” című hatalmas allegóriájának főalakja, a közepen álló női akt mesteri megkomponálásával, egymagában véve is a kiállítás egyik remekműve. És itt vannak még sokan, Camille de Vos, Jean Fyt, Snyders, Teniers, mindazok, akik tanítványai voltak Rubensnek, követték őt és ha irányuk később lassanként el is tért a híres antwerpeni által megszabott utól, mégis együtvé tartoznak; együtt tartja őket a hagyomány, együtt alkotják azt a fényes, a művészet történelmében ma is hihetetlen erővel visszaragogyó korszakot, melyet ők képviselnek ma Párizsban: Rubens és kora.

A kiállítás két leghatalmasabb egyénisége azonban mindvégig Rubens és Van Dyck. Atütő erejű östetesség mindkettő. Egyidőben, sőt sokáig egyedül említték Rubens, mint ötélytárs nélküli legelső és csak később, az utolsó századok fokozatos intellektuális kifinomodása emelte ki lassankint Van Dyck nevét abból a másodrangu szerepből, melyet sokáig Rubens árnyéka vetett rá.

Rubens alakja kétségtelenül óriásió növekedett e kor történelmében. Ha egykoru biográfusaink jegyzeteit figyeljük, a flamand mester több volt, mint egyszerű festőművész, bár ezzel a művészi adottságával egyedül érte el azt a világhírt, melyről annyi fáradt epigon hiába álmodott. Rubens, a festő, a nagy művész, a Gonzagák mantuai udvarának becezett kedvence, annyi hatalmas allegorikus páson megteremtője, időkint diplomáciai küldetéseket is vállalt. Urának, a mantuai Vincenzonak megbízásából elkalandozik Spanyolországba is, ahol III. Fülöppel tárgyal és a feljegyzések szerint rendkívüli sikerrel. Ezt a diplomáciai tevékenységét csak családi ügyei szakítják meg: anyja halála és Brandt Izabellával való házassága. Ujra Antwerpenben dolgozik, mint híres, beérkezett nagyság, az udvar kegyeltje, rengeteg tanítvány mentora. És a tanítványok közt ekkor bukkan fel egy új név: Van Dyck.

Káprázatos művészi termék korszaka ez a mostani: Rubens életének legtermékenyebb, legnyugodtabb ideje. Az Orangerie legszebb kiállított darabjai ebből az időből valók és nézzük nem tudja, melyiket csodálja nagyobb áhítattal. Kis tájképek is felbukkannak a képek tömegéből; elaprózott, légiés finomságukban szinte idegenek, távolállók Rubens szokott tömör előadásmodjától. Majd Szent István grandiózus trypticsonja ragadja meg a szívet, melynek méltó párja az antwerpeni múzeum híres kincse: Krisztus a szalmán. És megkapó, egy újabb, szokatlanabb Rubens egyéniségét visszatükröző kép, — az az öregkori önarckép, mely a bécsi Kunsthistorisches Museum jóvoltából szerepel most a francia közönség előtt. Feltűnő életbőség, az igazi rubensi termékenység sugárzik a kevésbé ismert Angelika és a remete képeiről, valamint a Kermesse buja életörme szintén ezt a hedonista derűt szemlélteti. A Tékozló fiu, Krisztus siratása, Szent Ursula mártírhalála ellenben, — ezek a nagyon komor, mely pallásosságukban is egyszerű és megrendítő kompozíciók ismét egy másik Rubens, a kereszténység festőjét reuelálják. A lángoló, a szennedélyes keresztény érzés festőjeként jelenik meg Rubens e hatalmas, a nagyközönség előtt kevésbé ismert mesterművei között, melyeknek hátterét pazar architektuális díszlet fokozza még ragyogóbbá. Ez a pallásos misztikum csodálatos egyensúlyban változik a rubensi psychoógia érzékes mellék-vágányával, melyből újra meg újra felcsendül a németalföldi mester igazi lényének alappető primitívsége. Amiben később Van Dyck oly kifinomult régiókiig emelkedett; a szellem, a lélek ábrázolásán, ez a felmagasztosult lelkeség, az életörzön mesterének mégesem adatott meg. A rubensi termékenység maga az élet, az erő és egészség himnusza,

melynek leszürödése még az antik mythologia istenőit is gyakran kedélyesen pórtas matronakka formálta át. Minden, még a holttestek is ezt a tultengő egészséget árasztják magukból a flamand mester természetében, aki azonban olaszországi éveinek emlékeül mégis elhozta magával Veronese fényeit és Tizian színeinek páratlan ragyogását.

Ha Rubens festői egyénisége nem mutatja is fel a vonalaknak azt a bizonyos hiányzó eleganciáját és nemességét, mégis egyedül ő, Rubens az, aki igazi megtestesítője lett mindannak az életörnek, annak a frenetikus, önmagát kizáró akaró vőségnek és termékenységnek, amely azóta egy hatalmas, erős emberfajta embliája lett az utókor előtt.

Az antwerpeni Rubens élete tehát mindvégig a sikerek és diadaiok szüntelen sorozata. Uj örömei, második feleségének, Helene Fourment-nak, az ezt németalföldi szépségűpusnak oldalán, új diplomáciai küldetés Angliába, — halálig tartó fény és elismerés.

Milyen más, milyen szomorú a vég ezzel szemben a másik, a tanítvány életében! Van Dyck, a sors, a származás, a szépség és a szerelm kegyeltje, az istenáldotta tehetség, nem végezte úgy, mint tanítómestere, Rubens. Mint egy üstökös, repül fel kora fiatalágában az ő pályáját is láthatatlan angyalok kísérték őrző figyelemmel, az ő életét is siker, elismerés és hatalmas megrendelések nimbusza veszi körül. Ő is Antwerpenben született, az ő nevét is nemokára az a glória övezi, mint mesteréét. Legszerencsésebb korszakának olaszországi éveit nevezhetők, ahol olyan pártfogó szárnyai alatt emelkedhetett magasra, mint volt a szépséget kereső nagy renaissance kardinális, Bentivoglio.

Mindenütt ott látható Van Dyck az örök városban, mindenütt szerepel, nem hiányozhat egyetlen társadalmi eseményről sem. Az élet örömei, az asszonyok hódolata ezidőben hátráltatják festői szorgalmát is. Elhagyja Rómát, elkalandozik Firenzébe, Boolgnába, Mantuába, Velencébe, ahol az arisztokrácia kedenc arcképfestője lesz.

Mert az arckép — az emberi lélek csodálatos visszaadása lett ennek a nagy flamand mesternek igazi területe. Azok a végtelenül szubtilis, nemes eleganciájú arcképek, melyek ma az Orangerie kiállításán beszélnek Van Dyck egyéniségéről, jobban, hitebben tükrözik vissza Van Dycket, az embert, más, allegorikus elképzeléseinek leghatalmasabb vásznainál. Elég megfigyelni James Stuart életnagyságu képmását — a newyorki Metropolitan Museum egyik gyöngyét, vagy Lord Camrose magánképmárának büszkeségét, Scaglia abbé arcképét, — az ember, a gondolkozó, az érző intellektuális finomságra hajlamos lény mesteri visszaadását, — Henriette angol királynő, vagy az Ifju Kapitány átszellemlült arckifejezését, — és megértjük, miben rejlik Van Dyck igazi művészi és emberi nagysága. — Rubens a hús, a fények, a színhátások, a külső, mindig csak a külső! — pompázatos nagymestere. Van Dyck a belső, a belső, ismeretlen emberi értékek bűvös életreálmodója, — a jellem, a szív, az egyéniség igazi ábrázolója.

A belső azonban, ami bennünk rejtőzik, mindig és mindenkor kevésbé fontos, kevésbé érdekel. Ez így van, ez így volt mindig, ugylátszik, Van Dyck korában is. Itáliai és angolai tartózkodása után Van Dyck Franciaországba ment és felajánlotta szolgálatait az udvarnak. Azonban, csakugy, mint Antwerpenben, Rubensnek immár agánszínő növekedő alkia tulsötét árnyékot vetett kortársaira és ez akadályozta meg az öregedő és fáradt Van Dyck későbbi érvényesülését. Azonkívül, a párizsi udvar ebben az időben már többre kezdte becsülni Poussin édeskés festési modorát az egyszerű igazságok markáns bemutatásánál és visszautasította az antwerpeni arcképfető ajánkozását.

Van Dyck visszatért Angliába. Ott halt meg, öreg, fáradt, kintz befejezésé által megörölve, mélységesen megcsalódva és kiábrándult. Az üstökös lehullott és bukásában nem kísérte részvét, sem káprázatos fényű századának figyelő tekintete.

Tagja a „Hangya” szövetkezetnek?

Akkor szerezz be mindennemű cipő szükségletét kényelmes részletfizetéssel.

a MUHARY cipőáruházában
Bulevardul Regele Ferdinand No. 9.

A tudomány forgácsai

Olesó sportballonokat gyártanak Németországban a nagyközönség számára élelmes vállalkozók. Az alig 150 köbméter űrtartalmú ballonok kosár nélkül készülnek, síma nyereggel, amelyben egy személy kényelmesen ülhet. Fel- és leszállás gázümlést zsinórral szabályozható s ezt a műveletet egyszeri bemutatás után bárki elsajátíthatja. A ballonok 700—800 méterig is felemelik a sportkedvelő utast. A veszélytelen szórakozásnak igen sok híve van már is Németországban, mert a ballonok olesók és megbízhatóak.

Az ejtőernyőugrás világrekordját Evdokimoff orosz pilóta 8560 méterre javította. A pilóta szenzációs ugrása a most lezajlott moszkvai repülőnapon történt, saját találmányu ejtőernyőjével. Evdokimoff az ugrás ideje alatt tudományos megfigyeléseket és feljegyzéseket is végzett, ami könnyen elhíhető, mert útja az elképesztő magasságból 146 másodpercig tartott. Ernőjét csak 300 méterrel a föld felett nyitotta ki, úgyhogy a szemlélők már szerencsétlenségre gondoltak, annál is inkább, mert zuhanás közben az út nagyobb részét fejjel lefelé fordulva tette meg.

Igen gyakori eset az állatvilágban, hogy az állat külsejének feltűnősége egyenes arányban van veszélyességével. A természet e feltűnő színezéssel figyelmezteti a többi állatot az óvatosságra. A darazsak feltűnő fekete-sárga színezése, az ugyancsak fekete-sárga tűz-szalamandra, a mérges korállkigyók fekete-fehér-vörös mintázata, sőt a görény szokatlan árnyékolású: felül fehér, lent fekete színezése mind egy-egy veszélyt jelöl a többi állat számára.

A rovarok nem különböztetik meg a tárgyak alakjait, csupán a világosságot és mozgást veszik észre. Ezzel magyarázható, hogy esténként villanyfény, vagy más világosság felé röpködnek, anélkül, hogy élettani funkciójukhoz erre szükségük lenne.

A patkó SZERENCSET HOZ

A szent ünnepek alkalmából a **BOURJOIS** cég, egy patkóalakú dobozban elhelyezett, bájos üvegcsében bocsátja előkelő és hűséges vevőközönsége rendelkezésére az elragadó finomságu

„SOIR DE PARIS”
„MON-PARFUM”

parfümököt.

ÁRA: Lei 115.—

BOURJOIS
PARIS

Béltelki László:

Ceruzajegyzetek

Kopott, ócska notesz akadt a kezembe. Mielőtt eldobom, kitepek belőle néhány oldalt, lemásolom és átadom az olvasónak. Annakidején nem irtam meg őket s egyik-másik talán aktualitását is elvesztette, de a naplapok ünnepi számainak meg van az a jó tulajdonsága, hogy egymás mellett, sok minden megfér bennük. Ez az egyetlen mentsége ezeknek az elnagyolt vázlatoknak, elmosódó ceruzajegyzeteknek és groteszk rajzoknak is. Nekem pedig jó kifogás arra, hogy ne kellessen megírnom parádés stílusban a kötelező ünnepi cikket. Mert a parádés stílust legalább annyira nem szeretem, mint a kikeményített ingmellét...

Néhány hónappal ezelőtt történt. Javában állt a harc a Dimineața és az Universul című fővárosi lapok közt s amint már ilyenkor általában szokás, a szenvedélyesség az utcát is magával ragadta. A túlfűtött, robbanó hangulatban, bizony nem egyszer megtörtént, hogy a lapok körüli szenvedélyes harcban, két pártállásra szakadt az utca s egy-egy hevesebb szóváltást vagy tüntetést véres verekedések követtek. A lapok hirdetőtábláit részint levették a tüntetők, részint pedig elővigyázatosságból leszerelték a lapelárusítók és rikkancsok, akik nem is merték a Dimineața című lapot kolportálni. De úgylis, hiábavaló lett volna az árusítás, mert ezekben a napokban, saját jól-felfogott érdekében senki sem merete megvenni a Dimineața-t, olyan fenyegető volt az utca hangulata, amelyben természetesen a horogkeresztes ifjúság vitte a vezérszólamot.

Nos, ekkor történt, hogy a közismert kereskedő, aki érthető okoknál fogva különben is nyugtalanul és idegesen leste a belpolitikai híreit, egy napon, korán reggel összetalálkozott az egyik horogkeresztes párt vezérével, akivel különben személyes ismeretségben volt és megpillantva az ifjú horogkeresztes vezért,

ezzel a meglepő és merőben szokatlan köszönettel üdvözölte:

— Buna Universul!

A horogkeresztes vezér egy pillanatilag megdöbbenve nézett a kereskedőre:

— Elment az esze?! Miféle köszönet ez?

— Jó, jó — mondta a kereskedő — majd boldog vagyok és azt mondom magának, hogy Buna Dimineața!

Utóbbi időben sűrűn olvasom mozgósítási házak falragaszain azt a három superlatívusból összeeszkábált, idegborzoló szövegveleget, hogy: *extrasuperslăger. Jegyzetük fel e szót, amely az üres szövegekkel handabandázó, egymást minden áron túllépő üzleti reklám patológikus erőfeszítésének szörnyű torzszülötte.*

Rendőrségi riporter koromban összeismerkedtem egy rovtomultú, javíthatatlan zsebmetszővel, aki hallatlanul öntudatos, ráteremt ember volt a maga szakmájában, annyira, hogy az egész világon a zsebmetszést tartotta a legkülönb és legbecsületesebb mesterségnek. A legtöbb csirkefogó és zsebmetsző igyekszik menteni magát s a mostoha körülményekre az élet és a világ igazságtalanságaira hárítja az ódiomot, hogy ilyen pályára vete-

medett. Az én zsebmetszőm azonban a legnagyobb határozottsággal állította, hogy ő tiszta meggyőződésből választotta a zsebmetszés nemestársaságát, mert szerinte ezen a kerek világon ez a legbecsületesebb, legtisztességesebb s legártatlanabb foglalkozás. Állítását pedig azzal a meglepő s mondhatnám filozófiai elgondolással próbálta igazolni, hogy az ő mesterségén kívül, minden egyéb foglalkozást, vagy hivatást végző egyén arra alapítja egzisztenciáját, hogy felebarátainak, embertársainak bajt, kellemetlenséget, bosszúságot, egyszerűen rosszat kíván s úgy veszi ki zsebéből a pénzt. Megvetéssel sorolta fel a legkülönbözőbb foglalkozású egyéneket és szenvedélyesen bizonygatta, hogy az orvos például annak örül, ha minél több felebarátja megbetegszik, sőt szereti a hosszas lefolyású, komplikált betegségeket, mert azon többet lehet „keresni”. Éppen úgy az ügyvéd, aki pláne arra alapítja egzisztenciáját, hogy minél több embertársra veszekedjen, verekedjen össze, minél több büntetést és törvénysértést kövessenek el felebarátai, mert egy idáligan becsületos, békés világban felkopna az álla... Nem is beszélve egyéb foglalkozási ágakról, beleértve a kézműveseket, kereskedőket, iparosokat, egészen a korporsókészítőig és a sirásóig, sőt még az újságíró is, aki akkor boldog, ha gyilkosság, tömegszerencsétlenség, vagy szerelmi tragédia történik.

— En — mondta — igenis öntudatosan és hivatásszerűen készültem erre a mesterségre, mert meg vagyok győződve róla, hogy a legtisztességesebb pályát választottam s a legbecsületesebb ember vagyok ebben a kárörvendő s a mások fájdalmára, bajára, kellemetlenségére felépült társadalomban. En békét, jólétet, hosszú életet, viruló egészséget, gazdaságot — annyi pénzt kívánok mindenkinek, hogy meg se kottyanjon neki, ha óvatosan és észrevétlenül kicsórom a zsebéből a teli bugyellárist!

Sok emberrel találkoztam, sokkal beszéltem életemben és úgy hiszem, hogy az emberekkel való érintkezés, eszmecsere, szóváltás során némi tapasztalatra is szert tettem az emberismeret terén. Például határozottan merem

Vásároljon **Klor** féle kiváló minőségű **fajborokat** a termelőnél, Caragială-utca 1-a szám. Telefon: 4-25.

Tudja-e mit jelent

I. V. O. ?

ruhafestésben, vegytisztításban

a legtökéletesebbet

Oradea, Str. Ciorogariu 1. és 34. Telefon 853.

Piata Unirii 2. Telefon 5 53

állítani, hogy a kommunistát és a baptistát, akármiről kezdjen el beszélni, a harmadik szavánál megismerem!

Hazug fények városában élek. A neoncsövek vörösen, kéken szikrázó tűzbetűi, úgy hatnak az estben, mint hamis ékszerek, amiket hamis asszonyok viselnek... És hamis fényekkel, régi érényekkel, fizléstelenül kérkedve, alkultúrájának hazug fitogtatásával, neveléséges divatmajmolásaival, jampeceivel, bridzs- és rómi-lázba felejtkező apró üzleti gondjaival szánalmasan szegény ez a flancoló és éhes gyomorral is kifelé élő, elszintelenedett kalmár-város. E városra, e város kultúrgényeire mód-föltölti jellemző az az eset, amely akkor történt meg, amikor nemrégiben koncertet adott itt egy világhírű hegedűművész. A hangverseny-terem zsúfolásig megtelt, elvégre hiába szegény ez a város, utolsó garasát is odaadja, ha arról van szó, hogy a hölgyek bemutassák leg-újabb estélyi ruháikat. Ezért telt meg most is a terem, ahol a koncert elhangzott s a nagy hegedűművész csak ürügy és alkalom volt egy divatbemutató erejéig...

A koncertjegy azonban drága volt egy kicsit s ezt a luxust nem engedhette meg mindenki magának, különösen azok nem, akik még melleleg sem tudják élvezni a komoly muzsikát. Így volt a fiatal ügyvéd és felesége és azoknak barátja egy másik fiatal házaspár is. Ők tehát négyen összebeszélték s a szerényebb és olcsóbb polgári szórakozásnak hódolva, a hangverseny estélyén moziba mentek. Végig nézték a legújabb Micki Maus-képet s a szentimentális film-operettet, ami ezután következett. Eddig rendjén is lett volna a dolog. De mozielőadás után — a hangverseny ekkor még nem ért véget — hazasiettek, a hölgyek estélyi ruhát öltöttek, az urak szmokingot húztak és amikor a hangverseny befejeződött, a kiözönlő közönséggel besodródtak a divatos klubba, mintha csak ők is a koncert-ről jönnének...

Elvégre igazuk volt. A művészet kultúr-szükség és az új estélyi ruhát meg kell mutatni... És aznap este valóban ők voltak legszebbek és legelegzansabbak!...

Derült és csöndes téli éjszaka van. Ugy szikráznak a csillagok az égen, mintha az angyalok karácsony estére már kifényesítették volna valamennyit. Éjszakabanyúló hosszú munka után, rossz nikotinnal telefüstölve, jó sétálni egyet és belélegzeni ezt a tiszta és éles levegőt. Az utcák kihaltak és csöndesek és messzire hallatszik a hangos beszéd. Egyedül bandukolok s előttem jó hajításnyira három huszonhat-huszonhét éves fiatalember halad, hangos beszédben egymással.

Kíváncsian, minden idegszálamat megfeszítve figyelem a kortársak szavát és hűségesen, valami szenvedélyes izgatottsággal, jegyzem a véleményüket az élet és a világ dolgairól.

Erre kötelez a mesterségem s ennél érdekesebb izgalmasabb „társasjátékot” — bevaldom — nem tudok elképzelni...

Most is figyelek. Kíváncsi vagyok rá, hogy miről beszélhet három fiatalember, három fiatalember, aki egykorú velem, három fiatalember ebben az éjszakában, ilyen hangosan, ilyen szenvedélyesen és ilyen heves gesztusokkal:

— Minden kilátástalan és hiábavaló. Cél-talan minden — mondja az egyik. — Bátor kalandokra, vakmerő dolgokra kell vállalkozni, személyvesztésre, szelthámosságra, különben megette a jene... Én elhatároztam, hogy ki-

megyek Párizsba. Egyelőre terv és célok nélkül. Ha minden kötél szakad és nem sikerül sehová bevágódnom, egy szép napon eldobálom magamtól minden irást, utlevelet és igazolványt, még a kalapomból is kitépem a cégjegyet és hülyének, némának teszem magamat. Képzeltétek el mi csoda cirkusz lesz, ha valahol igazolásra szólnának. A rendőrségen meg fog-nak bolondulni. Majd azt hiszik, hogy amné-ziában szenvedek és bevisznek egy szanató-riumba megfigyelés alá. Ez is pár hét, vagy néhány hónap. A megélhetésem addig is biztosítva lesz és ma Európában egy magamtalja fiatalembernek, aligha lehet része izgalma-sabb, érdekesebb kalandban...

A másik azt mondja:

— Fiam, ez butaság! Nincs benne semmi realitás. Az én ötletem ezerszer jobb és céltuda-tosabb. El kell utazni valami politikai értekez-letre, egy nemzetközi konferenciára, kiszem-elni egy politikust, mindegy hogy kit, csak az a fontos, hogy valami nagy kutya legyen és alkalmas pillanatban rád kell löni. Arra ter-mészetesen ügyelni kell, hogy a golyó ne találja el, vagy legalább is ne sebesítse hátadra. Örösi boirány, kavardás támad, lefognak és — a többi már nem az én dolgom... Mire a vizsgálati fogság véget ér, az újságok kitalál-nak valamit, hogy miért kíséreltem meg a me-rényletet és azon veszem magamat észre, hogy valamelyik oldalon előléptettek politikai hő-snek és a legnagyobb mértékben gondosk-nás történik rólam!

— Ezek mind fantasztikus örültségek — szól most a harmadik — és kíváncsian figyelem, hogy mit fog mondani. — Régen mon-dom már, hogy egyetlen megoldás számunkra, ha betörünk valamelyik bankba. Egy olyan bankba, ahol sok pénzt tartanak s ott megúr-juk a Wertheim-kasszát. Ha sikerül a dolog, a pénzből egzisztenciát tudunk teremteni...

Félig tréfásan, félig nevetve mondta mind-ezeket a három fiatalember, hangosan végig-kibabálva a csöndes éjszakai utcát és kiérzett a szavukból, hogy sohasem fognak eféle örüle-

tekre vetemedni... És mégis: megdöbentem. Három jólöltözött fiatalember, három intellek-tuell haladt előttem s ha beszédjükben nem is volt semmi komolyság, kiérzett belőle, hogy céljavesztetlen, talajtalanul tévelyegnek és eb-ben a tragikus, kétségbeesítő céltalanságban és iránytalanságban, nem lehet tudni, hogy hová zuhannak...

... És eszembejutottak azok a fiatalembe-nek, akik éjt nappá téve a legnagyobb nélkülö-zések között, a legnagyobb nyomorúságban dolgoznak, tanulnak és küzködnek itten, an-nak a felelősségnek a tudatában, amire fajtá-juk sorsa s népük jövője kötelezi őket. Eszembe jutottak a koplaló diákok, akik apró célokért, egy falat kenyérért, egy békés polgári ott-honért, egy meleg szobáért szörnyű erőfeszít-téseket fejtenek ki, olyan kilátástalanságban, olyan bizonytalanságban máról-holnapra, hogy az már hősi elszántság egy kicsit... És eszembe jutott az a kis magyar tanárno, aki esztendőig cseléd volt Párisban és edénymoso-gatással kereste kenyerét, hogy aztán haza-jöjjön hozzánk és egy szegény magyar iskola szegény kis tanárnoje legyen...

És akkor végtelenül sajnáltam ezt a há-ram furcsa és idegen fiatalembert, aki a leg-közelebbi utcafordulónál örökre eltűnt előlem az éjszakában...

Hibátlan helyesírás
a műveltség fokmérője!

Balassa József dr

**A magyar helyesírás
kézikönyve és szótára**

Ara 99 lei és portó.

Kapható könyvosztályunknál.

Házikoncert Horváth Nusinál

A pedagógiai szinten valóban zenei élmény-számba ment az a vizsgaelőadás, amelyet a ki-váló zongoratanárno Horváth Nusin növendékei nyújtottak vasárnap délután. A tartalmas és le-bilincselő vizsgaszámok során a növendékek ta-nubizonyosságot tettek Horváth Nusin zongoratanár-nó magas tudásáról, Elsősorban Popa Remust kell megemlíteni, akinek precíz előadási módja meglepetést keltett. A vizsgaelőadás minden sze-replője kifejezésre juttatta azt a remek pedagó-giai készséget, amely bizonyossága annak, hogy a kítűnő Horváth Nusin milyen nagyzerű ered-ménnyel foglalkozik növendékeivel. Nagy teizést arattak még a Matei testvérek, a Roxin testvé-rek, a Pappoudoff testvérek, Ganea Mircea, Kiss Pál, Eperjessi Marika, Faragó Gizi, Mandel Gyurka, Grünstein Gyurka, Ullrich Sanyika, stb., akiknek precíz játékukért forró taps volt a juta-lom.

Menekülnek a madridiak

Itt van a szent karácsony, a szeretet, a békesség ünnepe, de Madrid körül tovább dúl a testvér-háború s a spanyol főváros népe a gyilkos bombák elől a hegyekbe menekül.

HIREK

Központi szerkesztőség, kiadóhivatal és előfizetés teljesítési helye
Oradea, Strada Regele Carol II. 5.
ELŐFIZETÉSI ÁRAK: Hétlapon: Egész évre 600 fillérre 400 negyedévre 210, egy hóra 70 fillér.
 Magyarországon: Egész évre 50 P. fillérre 25 P. negyedévre 15 P. Egyes szám ára 20 fillér, vasárnap és ünnepnap 24 fillér.
 Postatakarékpénztári csekk számlánk száma: 80.037.
Telefon: 27.

Felelősszerkesztő: **PERÉDI GYÖRGY**
 Cluj-i szerkesztő: **dr Sulyok István**
 Cluj, Piata Unirii 13.

Kéiratokat nem örvényel meg és nem adunk vissza. Csak a választékos magánlevelekre válaszolunk.

Időjárás

Az időjárás-kutató intézet jelentése szerint a várható időjárás: Néhány helyen havas eső, a hőfok továbbra is onyhe marad.

KIELÉGÍTŐ A PÁPA EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTA. Rómából jelentik: Egyes lapok híresztelésével szemben az *Osservatore Romano*, a Szentszék félhivatalosa legutóbbi számában azt a hírt közli, hogy a Szentatya egészségi állapota teljesen kielégítő. Az utóbbi napokban is ismételtlen fogadta *Pacelli* államtitkár és a bíborosi kollégium más tagjait.

Lapunk legközelebbi száma, tekintettel a karácsonyi ünnepekre, hétfőn a rendes időben jelenik meg.

A JUGOSZLÁV MINISZTERELNÖK RÉSZTVEZ A RESITA-MŰVEK BIRTOKÁN RENDEZETT VADÁSZATON. Bucuresti. Saját tud. December 26-án és 27-én a Resita-művek birtokán vadászat lesz, amelyen résztvesz *Stoiađinovic*s, jugoszláv miniszterelnök, *Tatarescu* és a bucuresti diplomáciai kor több tagja.

Házasság. Vári Nagy Gabriella és Kecskeméti Bornemissza István f. hó 26-án, karácsonyi másodnapján délután 5 órakor tartják esküvőjüket Oradeán a crisulparti református templomban.

KÖZLÉS A KARÁCSONYI MELLÉKLETHEZ. Karácsonyi mellékletünkön, a *Rass Károly* cikke élén levő jegyzetben, sajtóhiba miatt téves a „Múzeum” című folyóirat nagyérdemű szerkesztőjének a névjelzése. Bár közönségünk bizonyára jól tudja és ismeri ezt a nevet, mégis éppen e név iránti tisztelet kötelez a sajtóhiba eltávolítására. Tehát egyszóval helyreigazítással közöljük, hogy lapunk mai ünnepi mellékletén, az említett jegyzetben, a Múzeum szerkesztője nevéként helyesen *Dr György Lajos* olvasandó. — Köszöljük még, hogy *Szabó Béni* és *dr Wille József* orsz. képviselők ünnepi írásait, továbbá több más érdemes szerzőnek a Karácsonyi alkalmából hozzánk érkező cikkét következő számunkban, illetve az újévi számunkban fogadjuk hozni.

Ügyvédi hír. *Dr Sztármány Ferenc* megnyitotta ügyvédi irodáját Oradeán, *Bul. Regele Ferdinand 13.* szám alatt.

Aggasztó mértékben emelkedik a Duna vize. Bucurestiből jelentik: Galatiból érkező jelentés szerint a Duna vize aggasztó mértékben emelkedik. Az Alduna öt községe 7000 hektar bevetéssel földdel ki van téve az áradás veszélyének. Hogy a szerencsétlenségnek elejét vegyék, az öt községből több mint 1000 lakos dolgozik catak emelésénél.

* **A mai izgalmas élet küzdelmeiben kifáradt egyének,** akik csaknem kivétel nélkül székszorulásban, belfájdalmakban és felfúvódásban szenvednek, iganak reggelenként egy-egy pohár természetes „*Ferenc József*” keserűvizet, mert ez az ideális hashajtó összes jellemző tulajdonságait egyesíti magában. Az orvosok ajánlják.

* **Dupla vagy semmi.** Az egész világon fokozatosan áttérnek a duplaspiráallampák használatára. Ez korántsem véletlen. A duplaspiráallampák nemcsak jobb fényt adnak, hanem áramfogyasztásuk gazdaságos. Az áramfogyasztás a világításnak legnagyobb tényezője, mivel az izzólámpa ára a világítási költségek mindössze 5-10 százalékát teszi ki. Nagy szó tehát, ha olyan izzólámpát vásárolunk, amely lényegesen jobb fényt ad és az áramot mégis olyan takarékosan fogyasztja, hogy a megtakarított áramért tovább 1-2 elismerten jóminőségű izzólámpát vehetünk. Aki tehát észszerűen takarékoskodik, az csak **TUNGSRAM D. duplaspiráallampát** használ.

A KÖSZVÉNYES EMBER Tízparancsolata:

- 1 Addig egyél, amíg éhes vagy és ne tovább.
- 2 Ne feledkezz meg arról, hogy a májad kényes jószág, és minden rendkívüli igénybevétel kifárasztja, megakadályozza abban, hogy a húgysavat és az oxálsavat kellőképpen felszívja, azokkal a többi mérgekkel együtt, amelyek könnyen tonkreteszik szervezetedet.
- 3 Tudd meg, hogy veséidnek nehéz munkát kell végezniük ahhoz, hogy kiváltszák a sok mérget, melyet szervezeted jelentős mennyiségben gyárt és ezért ne terheld veséidet fölösleges munkával.
- 4 Zöldségfélék (saláta, gyümölcs) és különösen a gyümölcskuro nagyon ajánlatos, mert alaposan megtisztítja a szervezetedet.
- 5 A husevés nem tilos, azonban fogyasszál lehetőleg könnyű hústajátakat és nem túl fiatalon.
- 6 Reggel és este végezzél légygyakorlatokat.
- 7 Ne mulaszt el soha az alkalmat arra, hogy a szabadlevegőn tornagyakorlatokat, sétákat, kerékpározást, vadászatot, uszást, csónakázást, hegymászást vagy bármilyen más sportot üzzél.
- 8 Mindaz, ami élénkíti a bőr működését, így például a bedörzsölés hozzásegíti a szervezeted ahhoz, hogy megszabaduljon azokról a mérgektől, amelyeket májad nem tud ki választani, vagy veséd nem tud eltávolítani.
- 9 Ne feledkezz meg arról, hogy gyermekeid is — mint jó magad — köszvényesek lesznek és ezért tanítsd meg őket a higiénia helyes szabályaira.
- 10 Hogy egészségedet megőrizd, végezzél rendszeres Urodonal-kurákat, mert ezek megtisztítják véredet, kitakarítják veséidet és majadat, fertőtleníti epedét a vizeleti utakat és megakadályozzák a véredek telítődését.

Dr. J. G. GUIGNOT

Ha egy hármas üveget vásárol megtakarítja 4 kis üveg árának 23 százalékát

Az URODONAL-t a Munkabiztosító és Retegségélyzőpenztár (Casa Centrală a Asigurărilor Sociale) orvosi-karát is rendel.

Kapható gyógyszerárakban és drogeriákban.
CHATELAIN gyártmány Használja teljes bizalommal!

PINTÉR ISTVÁN EGYHÁZMEGYEI FŐ-ÉPÍTÉSZMÉRNÖK. Oradea. Saját tud. *Fiedler István* megyéspüspök karácsonyi vigíliáján meglehangú leíratot intézett *Pintér István* oradeai építésmérnökhöz, amelyben köszönetét és igaz elismerését fejezi ki a fiatal mérnöknek az egyházi építkezések körül tanúsított sok és nagy szolgálataért. A megyéspüspösztör egyben *Pintér Istvánt* a *satumarei* és *oradeai* egyházmegyék főépítésmérnökévé nevezi ki. A tehetséges, szimpatikus fiatal mérnök, aki egyébként igazi építész-családból származik, tehetségét, rátermettségét már eddig is a szebbnél-szebb alkotások százai dicsérik. Köztük van az oradeai új római katolikus iskola és plébánia-épület, a csak nemrégén megszentelt egészen új stílusú dioségi templom-s a most épülő *berveni-i (Carei melletti) templom* is.

Budapestben minden tizedik embernek eretségi van. Budapestről jelentik: Az utóbbi hetekben tartott értelmiségi összejáras adatai szerint Budapestben átlag minden tizedik ember eretségit tett.

Dr Csipak Lajos főgimnáziumi tanár, kanonok, előadásorozata. Mercurea-Ciuc. Saját tud. *Dr Csipak Lajos* főgimnáziumi tanár, kanonok, finevelőntézetű igazgató, a helybeli Kultur-kör ifjusági szakosztálya keretében, a Kaszinó helyiségében, érdekes, kor- és időszertű előadásorozatot kezdett a „*Rerum Novarum*” és a „*Quadragesimo Anno*” kezdetű encyklikák alapján felépítendő társadalom és emberi együttélés szükség-szerűségéről. A mai világnézeti viharok között valóságos messziót teljesít *dr Csipak* kanonok tartalmas, világos, megkapó és okfejtéseiben is könnyed előadásaival. A hallgatóság melegen üdvözölte a kitünő előadót. A műkedvelők által előadott szavataok és egyfelvonások tarkították az első előadó-estet. *Seiwart László* Ady-költeményeket szavalt hatásosan. *Széky Bözsike*, *Kalás Baba*, *Keresztes Gábor*, *Molnár Oszkár* és *Sprencz Feri* egyfelvonásos vigjátékot mutattak be kitünő rátermettséggel. Az előadásorozat folytatódik *dr Csipak* kanonok előadásában minden szombat este.

Zürichi nyitás. Párizs 20.32 fél, London 21.37 fél, Newyork 435.12, Brüsszel 73.43, Milánó 22.92 fél, Amszterdam 236.25, Berlin 174.95, Bécs — schilling 79.90, Prága 12.25, Varsó 82, Belgrád 10. Bucuresti 325.

HARMONIUMOK templomi, iskola, énekkari és házi használatra meglepő hangtömörség, pontos, tartós, egyszersmind tetszetős kivitel.

ORGONÁK a legtekélyesebb és legművészebb kivitelben

WEGENSTEIN L. FIAI
orgona és harmoniumgyár

Timișoara III. Bul. Mihai Viteazul 30.

Jutányos árak! Alapították 1888. Ajánlat díjmentesen!

Tisztújítás volt a ciuci Ügyvédi Kamaránál. Mercurea-Ciuc. Saját tud. A napokban tartotta meg a ciuci Ügyvédi Kamara tisztújító közgyűlést, amely alkalommal — most már negyedszer — dr. Ábrahám József ügyvédet választották meg kamarai elnökké. Dr. Ábrahám nagyszerű jogi felkészültsége, munkás és szorgalmas működése egyhangú elismerést váltott ki a kamarai tagok részéről és mindenképpen arra legalkalmasabb embert választották elnökké a jogkereső közönség teljes megnyugtatására.

NÉGYSZÁZNYOLCVAN PENGÓT TALÁLTAK EGY KOLDUS ZSEBEIBEN. Budapestről jelentik: Szerdán délben a rendőrség koldulás miatt előállította Pióth Fülöp 68 éves koldust. Amikor megmotozták a rendőrségi közegek, zsebeiben 480 pengőt találtak.

A Lisiuxi Kis Szent Teréz plébánia karácsonyi istentiszteleteinek sorrendje: Karácsony első napján: reggel pásztermise. 10 órakor ünnepélyes szentmise és szentbeszéd. Délután 3 órakor ünnepélyes vecsernye. Karácsony másodnapján: reggel 8 órakor csendes szentmise és 10 órakor ünnepélyes szentmise, szentbeszéd. Délután 3 órakor ünnepi vecsernye.

POP VALÉR IPARÜGYI MINISZTER NEVÉVEL VAKMERŐEN VISSZAÉLT EGY SZÉLHÁMOS. Bucuresti. Hosszas kutatás után a rendőrségnek sikerült lelepleznie két szélhámost, akik hónapok óta hamisították Pop Valér ipar- és kereskedelemügyi miniszter aláírást és jelentős összeggel károsították meg az államot. A két szélhámost, Jucru Peret és Lazarescu Jont, abban a pillanatban tartóztatták le, amikor a pénztártól hamis aláírással pénzt akartak felvenni. A rendőrségen bevallották, hogy Jucru Péter írta a kérvényeket és Lazarescu Jon hamisította rá a miniszter nevét, még pedig oly tökéletesen, hogy alig lehetett megkülönböztetni az eredetitől. Két, harmincezer leies segélyeket vettek fel és az egész összeg mintegy 60 ezer leire rug. Kihallgatásuk után mindkettőt átkísérték az ügyészségi fogházba.

Satumaren készülnek a legsikerültebb hamis 250 leiesek. Bucuresti. Saját tud. A pénzügyminiszter hosszú instrukciókat közöl a lapokban arra vonatkozólag, hogy miként lehet a hamis 100 és 250 leieseket az igazaktól megkülönböztetni. A legveszedelmesebb a satu-marei típusu hamis 250 leies, amely alig felismerhető.

*** Ismeri Ön a Togal-t?** A Togal-tabletták nál. E szer rendkívül szerencsés összetételénél azonnal ható szer rumánál, köszvénynél és ülőidőszakbanál (isiasz), valamint ideg- és fejfájásnál. E szer rendkívül szerencsés összetételénél fogva és azon kitűnő eredmények alapján, melyet a Togal-al, kiváló orvosok, számos klinika és kórház közeli húsz év leforgása alatt elértek, általános elismerésre talált. A Togal a beteg anyagokat természetes uton távolítja el a testből és nagy mértékben baktériumölő hatása is. Minden gyógyszerárban kapható.

AUTÓ ÉS KOCSI KARAMBOLJA. Budapestről jelentik: Fazekas Nándor és felesége lófogatu kocsijukon Kispestről Budapestre igyekeztek. Az egyik kanyarodónál a kocsiba beleszaladt egy magánautó s felfordította a kocsit. Fazekast és feleségét súlyos sérülésekkel szállították be a kórházba. A magánautó a szerencsétlenség megtörténte után tovarobogott.

Az Országos Testnevelési Egyesület huszezer leies ajándéka a ciuci szegény gyermekek felségelyezésére. Mercurea-Ciuc. Saját tud. Az Országos Testnevelési Egyesület mai napon kelt utalványával, huszezer leit adományozott a megyefőnökség útján a községi állami iskolai igazgatók kezéhez, a szegény gyermekek karácsonyi segélyezése céljából. A kiutalt segélyt megfelelő elosztásban már meg is kapták az állami iskolai igazgatók és a kiosztások megkezdődtek.

ANGLIA PÜSPÖKI KARA A KOMMUNIZMUS ELLEN. Londonból jelentik: Az elmúlt vasárnapon Anglia valamennyi katolikus templomában közös püspöki pásztorlevelet olvastak fel, amely a fenyegető bolsevista veszedelemtől szölt. „Az tagadhatatlan — mondja többek között a körlevél, — hogy vannak a mai világban szociális igazságtalanságok. De ezeket kommunizmussal eliminálni akarni annyit jelent, mint Belzebubbal üzni az ördögöt. A kommunizmus olyan orvosság, amely százszor rosszabb a betegségnél, amelynek gyógyítására akarják felhasználni. Mert a kommunizmus nem szociális bajokat orvosolni akaró irányzat, hanem a legközönségesebb politikai rendszer, amely az erőszak és megfélemlítés eszközeivel egyszerűen a proletáriátus uralmát akarja megvalósítani. Hangoztat ugyan szociális jelszavakat, de éppen ezek nevében még sokkal kiáltóbb igazságtalanságokat követ el, mint aminőket talál. Emellett világnézetiileg a kommunizmus egész rendszere vallás- és Istenellenes, anyagelvű, úgyhogy híthű ember soha nem lehet kommunista, mint ahogy kommunista soha nem lehet igaz keresztény.”

Huszonöt százalékos vasúti kedvezmény a téli sporthelyekre. Bucurestiből jelentik: Mától kezdve érvénybe lép a 25 százalékos vasúti kedvezmény a téli sporthelyekre, amelyek a következők: Anina, Borsec, Toplita, Campul Lung (Bucovina), Lacul Ghilcos-Gheorgheni, Vatra Dornei, Timis de Sus, Timis de Jos és Tusnad. Az ünnep alatt 50 százalékos vasúti kedvezménnyel lehet utazni Bustenire, Predealra és Sinaiara.

Epilepsziában szenvedők

A világhírű amerikai „Donhide” a bécsi Wagner-Jauregg klinika véleménye szerint az epilepszia összes olyan eseteiben is használt, hol minden más kezelés eredménytelen maradt.

Postás 200 lei utánvétellel megrendelhető Császár gyógyszerár, Bucuresti, Calea Victoriei 124.

Az oradeai Háztulajdonosok Szövetsége „Háztulajdonosok” cím alatt román-magyar nyelvű havi szakközlönyt indított meg. Ennek első száma karácsony első napján jelent meg élénk és változatos tartalommal. A közlönybe dr. Lengyel Zsigmond főszerkesztő, dr. Váradai Ödnő felelős szerkesztő és Adorján Péter főmunkatárs irtak tartalmas cikkeket. Fontos felvilágosításokat, utasításokat és szaktanácsokat tartalmaz a lap.

Windsor herceg házasságát még a trónról való távozás árán sem helyesli az angol közvélemény. Londonból jelentik: Windsor hercegének házassági ügye még mindig élénken foglalkoztatja az angol közvéleményt s főképp az angol konzervatív körök még mindig nem akarnak beleegyezni Edward morganatikus házasságába. A yorki és az emki anglikán püspökök, több más anglikán vezető emberrel ismételtén megbeszéltek Edward házassági tervét és a megbeszélés végén arra a megállapításra jutottak, hogy ez a házasság nem felel meg az angol nép felfogásának.

Temetések Oradeán. Özv. Kont Jánosné szül. Szentpétery Anna 72 éves korában meghalt. Temetése tegnapi volt Oradea-Venetian. — Maris Györgyné szül. Kiss Erzsébet 37 éves korában meghalt. Temetése pénteken 4 órakor lesz a Haller-kápolnából. — Paucar Mária 28 éves korában meghalt. Temetése ma 3 órakor lesz. — Morar Floriana 43 éves korában meghalt. Temetése holnap 2 órakor lesz. (Erdélyi „Concordia”).

Gavra Mihályné meghalt 52 éves korában. Temetése december 24-én délután 3 órakor volt a Steinhilber-kápolnából a Rulikovszky-sírkertben. (Caritas.)

*** Dugulás és aranyeres bántalmak, gyomor- és bélzavarok, máj- és lépduzzadás, a has allandó puffadtsága és a rekeszizom gyakori feltoldódása, hát- és derékfájás ellen a természetadta „Ferenc József” keserűvíz, kisebb adagokban elosztva, naponta többször bevéve, hathatós segítséget nyújt. Tudományos megfigyelések beigazolták, hogy a Ferenc József víz alhasi megbetegedések eseteiben — tultáplált, vérbő egyéneknek is — gyorsan, biztosan és mindig enyhén hat. Az orvosok ajánlják.**

Háromszemű gyermek született egy lengyelországi kórházban. Varsóból jelentik: A lapok közlése szerint a turuni katonai kórházban háromszemű gyermek született.

A magyar ipar nagy stadionja a Budapesti Nemzetközi Vásáron épül fel. Az 1937. évi vásár ismét a Városligetben kerül megrendezésre. A vásár új alaprajza már elkészült és pedig rendkívül ötletesen az olimpiászra emlékeztető stadionszerű megoldással. Fokozottabb jelentőséget fogunk kapni az idei vásár felépítésénél a fa mellett a vaskonstruációk is, mert az azokkal folytatott kísérletek az előző vásáron már kifőnően beváltak.

99 új hadihajót épít Anglia. Londonból jelentik: A Daily Herald ezeket írja: 10 nap múlva a nagyhatalmak tengerészeti fegyverkezési kampányba kezdenek hasonlóan ahhoz, amely megelőzte a világháborút. Ismeretes, hogy a washingtoni és londoni egyezmények december 31-én lejárnak. Anglia fog vezetni a versenyben, mert 99 hadihajót épített.

HALÁLRA GAZOLT A RAPID KÉT MUNKÁST. Bucuresti. Saját tud. A constantai Rapid a vasúti gépjávitó műhely közelében elgázolt két embert, akik meg akarván átvágni s nyilván nem vették észre a vonat közeledését. Az egyik egy xasutas volt, aki a vonat kerekei alá került s nyomban szörnyethalt, a másikat kivágta a mozdony és fejfel egy kőnek esett, koponyaalapi lördést szenvedett s rövid szenvedés után meghalt.

*** Mindenki éve számban annyit mutatnak,** mint amennyire egészsége azt kifejezni megengedi. Ez egy régi közmondás. Nem a születési bizonyítást az, amely az életkort meghatározza, hanem az életerősség s az, hogy szervezetünk mily pontosan működik. Az életkor kellemetlenségei, amely különösen az érelmeszesedés következtében állanak elő, nincsenek időhöz kötve s azok nem naptár szerint jelentkeznek. Ezek, mint minden betegség elkerülhetők. Urodona, az, amely régi testi rugkonyságát visszaadja Önnek és azt az erőt, amely megőrzi a fiatalágát.

Sikkasztásért feljelentették az „Universul” ditraui tudósítóját. Mercurea-Ciuc. Saját tud. Az ügyészségre érdekes feljelentés érkezett a mai napon. Titu Negoescu, alias Ilie, ditraui állami tanítót, aki a Curentul és Universul fővárosi lapokat tudósította és elfogultságáról, tájékozatlanságáról és rosszdindulatáról már ismert volt a megye lakossága előtt, kellemetlen meglepetés érte. Az érdeklelt lapok feljelentették sikkasztásért, mert nem számolt el a részére bizományba adott lapokkal. Az ügyészség a feljelentés alapján megindította a vizsgálatot.

Mindenek jó fizetéssel azonnal felvétetik Oradea, Str. Matei Corvin No. 1. emelet.

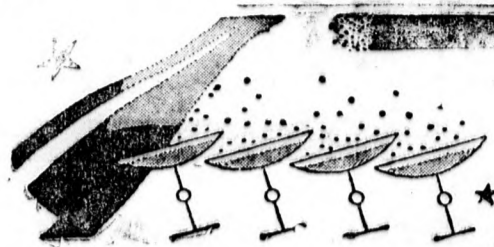
Perfect főző mindenest keresek Baia-Marera. Érdeklődni: Oradea, Str. Take Jonescu 41., kapuval szemben.

Fővárosi nivóju és minden mást földl-muló lesz a ciuji THALIA Magyar színház teljes együttesének

szilveszteri kabaré előadása

a színházban. December 31-én este 9 órakor és éjjel 11 órakor. Rendes színházi helyárrakkal. Mindkét előadás nagy sorsolás.

Jegyek hétfőtől már válthatók a színház elővételi pénztáránál d. e. 11-1 óráig d. u. 4-6-ig.

ÜNNEPÉLYEKEN A JÓKEDV — FORRÁSA!

MOTT

PEZSGÓ ÉS
BOROK

MAGYAR OTTHON

Az új lakás

Sokak problémája most ez, akiknek nincs támpontjuk arra nézve, hogy követhetik-e bátran a legmodernebb áramlatokat vagy maradjanak-e a régi, meghitt és megszokott környezetükben?

Nem is mindenki számára találták ki az olyan merőben új dolgokat, mint pl. az építkezésnél újabban alkalmazott szétnyitható falakat, egész falszélességű ajtókat és ablakokat és nem csoda, ha vannak, akik félnek ettől s idegenkednek az ultramodern, hideg csőbútoroktól, üres, dísztelen szobáktól. Vannak, akik jobban érzik magukat a meleg, puha elzárkózásban és ragaszkodnak régi stílusok emlékeket visszaidéző hangulathoz is.

Bizony jó is ezt a dolgot alaposan meggondolni mindenkinek, aki újonnan rendezkedik be vagy környezetét változtatni kénytelen, mert a bútor végre is nem divatcikkek, amit egy-két hónapi használat után félredobhatunk és újat vehetünk helyette, hanem annak nem is egy emberöltőt kell kiszolgálnia. Eppen ezért ne legyünk túlságosan konzervatívok se és próbáljuk meg egyéni ízlésünket a legújabb adottságokkal összeegyeztetni. Minden stílusban megtalálhatja mindenki azt, ami neki tetszik s ami életkörülményeinek is megfelel. Így, aki most rendez be egy lakást, mégis csak legjobban teszi, ha szívet legalább is a lakások régi rendszerével.

Ez a valóban elavult beosztás — a hálószoba-, ebédlő- és szalonrendszer — mely csakis abban a jó világban állhatta meg a helyét, mikor a 3 szoba tényleg együtt járt, sőt legtöbbször csatlakozott mellé a gyerekszoba, férfiszoba, leányszoba stb. A mostani 1—2 szobás lehetőségben ez a beosztás már tarthatatlan, mert természetes, hogy mint legjobban nélkülözhető szobát, a szalont kellett eljuttatni s így maradt egy háló- és ebédlőszoba, egy szoba esetén csak hálószoba, melyben senkinek sincs nappali tartózkodásra helye és kényelme, vendégfogadásra pedig teljesen alkalmatlan.

Eppen a szűkös anyagi viszonyok, a kisebb lakásra utaltság teremtette meg a kombinált szobaberendezéseket, melyek oly célszerűek és szépek, hogy senkinek sincs oka idegenkedni tőlük. Igaz, hogy nem olcsó dolog egy igazán szép ilyen szobaberendezés vagy annak akár egy-egy darabja, a recamier vagy kombinált szekrények, de nincs is arra szükség, hogy valaki egyszerre, egy csapásra cserélje ki a régi holmiját. Elég, ha először szakít az elavult beszállással, kitesz a szobából minden fölösleges holmit, hogy ott tágas teret kapjon és a régi bútorok közül, amit lehet, átalakíttat.

Az ágyak ruganyhatéijából, matracjaiból és járdarészeiből kitűnő recamiert vagy heverőt készíttethetünk, melyben nappalra az ágyneműt is el lehet helyezni.

Ha van rá szép takarónk, akkor egyszerűbb és olcsóbb kiállítású darab a heverő. Két szoba esetén úgy okozkodjunk, hogy az egyik ágyból a férfiszobába kerüljön heverő, a másikból recamier a női szobába. A recamierra való legnagyobb költséget is megtakaríthatjuk, ha a párnák behúzására felhasználjuk régi szövethurpúrt. Legtöbb házában van ilyen s ez is régimódi dolog. Ha némi átfestéssel vagy tisztítással föl tudjuk használni, két legyet ütünk egy csapásra s máris nagy lépéssel és kevés költséggel haladtunk a modernizálódás felé.

Az éjjeliszekrényeket lealacsonyíttatjuk, szép terítővel és lámpával ellátva fejtől fogjuk helyezni a heverő mellé.

A nagy ebédlőasztalról mindig lehet feleakkorát, de kinyithatót csináltatni. A székeket lehetőleg a recamiere szövetejével bekarapítoztatjuk, de minél kevesebbet tartunk meg belőlük

és semmi esetre sem az asztal körül rakva, hanem a két szobában elosztva.

Legnagyobb probléma a kredenc és a szekrények. A modern lakásberendezés nem tűri a magas és a faltól mélyen benyúló darabokat.

Legideálisabb volna a teljes szekrény-nélküliség, illetve faliszekrényrendszer, de ez még általánosságban a jövő zenéje. Addig is, míg majd a bérházakat is falba épített szekrényekkel látják el, próbáljuk meg saját monstruózus bútorarabjainkat valahogy alacsonyítani, keskenyíteni. A régi emeletes kredencek középső, tartó oszlopait kidobjuk, a felső részt az alsónak márványlapjára állítjuk és a felső díszítéseket, rácsokat ledobjuk róla. A felső ajtókat teljes egészében beüvegeztetjük s így szép könyvszekrényt kapunk. Alul azért tarthatunk edényt benne. Tálalódeszkáját posztóval vonjuk be, ez lesz a kihúzható íróasztal. Az egyik fiókját írószerekkel rendezzük be és így az íróasztalt is pótoljuk és kaptunk egy ügyes kombinált bútort minden költség nélkül.

A szekrények, ha egészen simák, akkor könnyen alakíthatóak alacsonnyá, szélesebbé és falhoz simulóbbá. Eppen elég minden szekrénynek 40—60 cm mélynek lennie s üntig elég.

ha vállmagasságú, de még szebb, ha ennél is alacsonyabb. Két síma szekrényből lehet ilyen módon falhosszat (vagy egy részét) eltakar. A tetejére jönnek majd dísztartáink (de csak nagyobb, legszebb és minél kevesebb).

Faragott, táblás szekrényt nem igen vagy csak igen körülményesen lehet alakítani. Értékes darabnál érdemes rajta gondolkodni, különben vagy cseréljük ki a szekrényt, vagy ha erre nem telik, állítsuk egy föl nem tűnő helyre, az ajtó mögötti falrészhez, hogy ne rontsa a szobánk modern hangulatát. Ruhászekrényünk, ha elfér, állhat az előszobában is.

A toalettükröt is szüntessük meg. Nappali szobában nincs helye ilyen intím bútoroknak. Ilyesmire a fürdőszobában kell berendezkedni. Így kaptunk két szép, tágas, kevés bútorú lakószobát, mely minden célnak meg fog felelni és teret enged minden díszítésnek, nem úgy, mint a hálószoba és ebédlő, mely nem tűrt meg semmiféle díszítést, mert nem volt odaváló. Az átalakított lakást díszítheti mindenki az egyéni ízlése szerint; adhat neki egészen modern jelleget a dísz tárgyakkal, kézimunkákkal, lámpákkal, de tarthatja valami régi (bieder-mayer- vagy empire-) stílusban is. Lakása így is, úgy is szép és modern lesz, mert beosztása újszerű és a mostani adottságoknak megfelelő.

Lády Ella és Magda.

Virágos ablak

A télikert, mely néhány évtized előtt megannyi lakás kedves kiegészítője volt, a megnehezített gazdasági viszonyok nyomása alatt a legtöbb helyről eltűnt. Helyébe lép hovatovább a „virágosablak” — u. n. ablak-télikert — mely szerényebb ugyan, de megvan az az előnye, hogy némi áldozattal lakószobánk sok gyönyörűséget adó szerves kiegészítő részévé tehetjük. A modernebb — az utolsó 30—40 év alatt épült — házak kettős ablakainak köze rendszeren oly keskeny, hogy ott csak egészen kis cserépek férnek el, míg a nagyobb növények lombja, levelei állandóan szenvednek, törődnek, ha az ablakokat be kell csukni. Mostanában gyakori dolog tehát, hogy a szűk ablakokat az utca vagy a szoba felé kiszélesítik 20—30—40 cm-rel. A külső kiszélesítés kedvezőbb a növényekre, mert több világossághoz és naphoz jutnak, de ebben az esetben a nagy téli hideg ellen is jobban kell őket védenünk. Ezt a munkát okvetlenül hozzáférő iparral kell elvégeztetnünk, annál is inkább, mert bizonyos építkezési és rendőri szabályokat is szem előtt kell tartani. A befelőlépesítés egyszerűbb. Vannak férfiak, akik szabadidejükben szivesen foglalkoznak furással-faragással és maguk összeállítják, befestik a megfelelő keretet, amelyre aztán fel lehet szerelni a helyükről levett belső ablakokat.

A legújabb építészeti számol a modern ember természetességével s a legkisebb lakásban is igyekszik legalább egy virágosablakot elhelyezni. Nagyon alkalmasak virágok számára az új házakon sokszor látható, u. n. „napfogyóablakok”: két összeszőgelf széles ablak, melyek közül az egyik pl. keletről kapja a reggeli napot s folytatódóan a másik a déli napot is. Impozánsabbak és drágábbak a félkörben kidomborodó naprafogyóablakok. Mindezek legjobban szolgálják a célt, ha szögletesen vannak elhelyezve. Központi fűtéssel ellátott lakásban néha egészen alacsony fűtőtestet alkalmaznak a virágosablak alatt (különösen alkalmas ez olyan helyen, hol az ablak egyes) és a fölé alkalmazott ládát ültetik be virággal, melyek így sokkal szebben tenyésznek, mint a szűkebb cserépekben, ahol kevesebb a földjük. Érdemes, hogy a földet tartó láda tökéletesen el legyen szigetelve a fűtőtesttől. Van arra is eset, hogy az építész a szobapadlójáig leereszti a virágosablakot s a virágok számára mélyesztett földtartót tervez. A virágosablak így, természetesen, nagyszerű lehetőségeket

nyújt, azonban leginkább csak földszinti házaknál alkalmazható, bérházban fekvő földszintes lakásoknál csak ritkán.

A virágosablakok vagy mondjuk: ablaktélikertek alkalmas szellőztetési, esetleges árnyékolási lehetőségeiről természetesen gondoskodni kell; el kell őket látni fűtőszekrényekkel is, azonban a kisebb igényű, egyszerűbb növények számára forróvízzel megtöltött edények (nagyon alkalmasak az anyagból készültek, pl. korsók) segítségével is biztosíthatjuk a kellő hőmérsékletet, ha kicserélésükre kellő gondot fordítunk. Már az ilyen egyszerűen berendezett virágosablak segítségével lehet üdítő, szemet gyönyörködtető, mint az angol mondja „gondzó kertcskét” telepíthetünk a lakásunkba, ha ügyelünk, hogy a hőmérséklet 1—2° +R-nél sohasem (sem éjjel, sem rendkívüli hidegekben) ne szálljon alább 10—12° +R-nél ne emelkedjen magasabbra és átlagos hőmérséklete 5—8° +R legyen. Szépen díszlenek benne a Fikusok, az Asparaguszok, Juccák, Tradescantiák, a páfrányfélék, mint a Nephrolepis, a Pteris, a Dracénák — egy-egy kaktuszcsoport — virulnak a primula, begónia, egyes fukszi-félék, jacintok, tulipánok, csokuszok stb., stb. Mivel az ablak-télikertben természetesen kevesebb a nyíló virág és több a zöld levél, igen kedvező hatása, ha itt-ott egy-egy szép porcelánvázát vagy ablakot, a kaktuszok közt pl. színes japáni nippeket alkalmazunk. Fontos az ablak-télikertnél is, hogy a levegőjének meg legyen a szükséges páratartalma, azért — a szűkeghez képest — lapos edényekben vízzel helyezzük el. Különösen ott sűrűbben, ahol központi fűtés vagy fűtőtest közelsége miatt a levegő nagyon száraz. Vannak esetek, mikor jól megoldja a problémát egy kisebb akvárium elhelyezése, mely télikertünknek különben is minden körülmények között érdekes és vonzó dísz.

Párás levegőre szobában vagy virágosablakunkban tartott minden növényünknek szüksége van, — más kérdés azonban az öntözés. Bőségesen csak az épen virágzó vagy a rövid időn belül, tehát még a téli hónapok alatt virágzásnak induló növényeinket szabad. Legtöbb növényünk azonban a téli hónapok alatt pihen s ezeket ilyenkor csak nagyon mérsékelt és óvatos öntözzük, mikor földjük egészen száraz. Az erős öntözés nyugalmában zavarná a növényt s a kelletlenül nem pehent növény tavasszal gyengén tenyészik tovább.

A G Y E R M E K

Mese egy kis madárról

Jó szülőknek háza táján,
Ártatlanság rózsafáján
Röpködött egy kis madár.

Aki egyszer megismerte,
Rögtön mingyárt megszerette:
„Jaj, be kedves kis madár!”

S egyszer csak, — az égnek titka! —
Árva lett a kis kallitka:
Elröpült a kis madár!

Illetgetve tiszta szárnyát,
Ugy repült e szép hazán át
Messze, messze járva már...

Oh, valahol nagyon várták,
Mind hasonló vig madárkák:
„Jöjj haza te kis madár!”

S mint gillice várja párját,
Kis öcséi haza várják,
S anyja csókja várja már...

S hoppi! Karácsony ünnepére
Jó szülőknek örömére
Haza szállt e kis madár!

Kis Babuska, nem is sejtéd,
Hogy kiről most verset lejték,
Te vagy az a kis madár!

FLOZNIK BÁCSI.

A csillag és a köd

Az esti csillag a hegyek felől jött és pompásan fényesen áthaladt a város fölött minden este. Nagy, ragyogó szemével benézett minden ablakon. Ahol gyermekeket látott, ott hosszabb ideig vizsgálódott. Meg akarta lesni őket, hogyan viselik magukat? Melyik gyermek jó, szorgalmas, szófogadó — és melyik lusta, hanyag, rendetlen és mindent pontosan följegyzett. Az anyukák kérték meg erre, mert ők karácsony táján nagy munkában vannak, azt pedig okvetlenül tudniuk kell, hogy kik érdemesek karácsonyi ajándéokra. Gondolták, a csillag elvégezheti helyettük ezt a munkát, úgy is szereti a gyermekeket is, a kandi-kálást is.

A szép csillagnak nagy volt az öröme, sok-sok jó gyermeket látott. Szorgalmasan tanulnak, szerették egymást, békességben játszottak együtt, nem civakodtak, de legjobban azt tetszett a csillagnak, amikor azt látta, hogy a gyermekek szépen imádkoznak és viseltes ruhákat, játékaikat a szegény gyermekeknek akarják adni. Ezeknek a neveit sugár betűikkel jegyezte fel és arany csillagocskát rajzolt melléjük...

Mindennap boldogan számolt be az anyukáknak és alig várta, hogy újra sétára indulhasson.

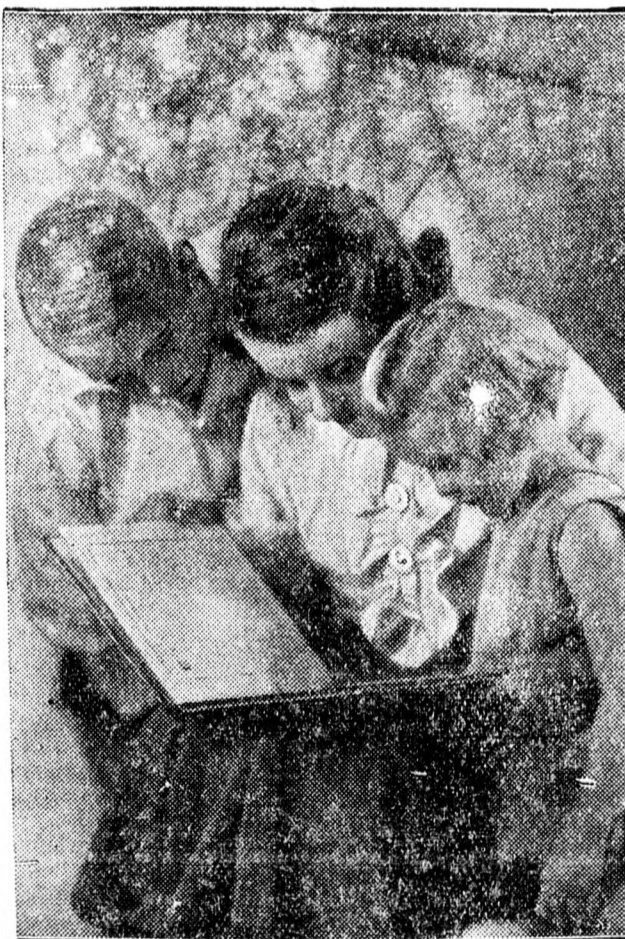
Azonban egy estén hiába igyekezett a gyermekszobák titkaiba bepillantani, — nem sikerült. Fátyol takarta el a házakat... Az irigy köd el akarta kendőzni tekintetét... Megelégelte a dolgot! Hogyne! — gondolta magában, — hiszen ha annyi jó gyermek van, képesek az anyukák egész erdőket elhordani karácsonyfáknak — és akkor én hová teregetem a csillag, fehér zuzmarát? Mit díszítek velük? Talán a sürgönydrótokat? Majd elintézem én a csillag jelentéseit! Elég már, amit eddig látott — nem tűröm tovább! Ezzel még sűrűbbre szőtte a fátyolt és már kora délután leeresztette az ég és föld közé...

És esténként csalódottan jelentette a csillag az anyukáknak, hogy nem tud eleget tenni a megbízásnak, nem bír tekintetével a sűrű takarón áthatolni. Eleinte nem gondoltak semmi ármánykodásra, — de amikor még egy hét múlva sem volt tiszta a levegő, átláttak a

ködszellem tervén... Gyorsan telefonáltak Szél apónak, aki nagy haragra gerjedt az ármánykodás hallatára, — rendeletet adott a szolgálóinak és csatlósainak, hogy fújják meg a szelek harsonáit és takarodjék útjukból a köd... Ezek összefogtak, vihart támasztottak, — harsogva, fújva, tombolva vágattak — és a köd kénytelen volt elkotródni, szétfoszlott, felszállott, semmivé lett...

És este a tündöklő csillag újra vidáman hunyorgatott a gyermekekre és sietve jegyezte tovább a jókat, hogy az anyukák, a kis Jézus születésének éjszakáján, megajándékozhasák őket.

H. A.

Karácsonyi örömeik

A mókus meg a dió

Hiszitek vagy nem, de bizonyos, hogy Laci gyerek egyszer csodaszép álmot látott. Azt sugta a fülébe a Manó király egyetlen leánya, hogy:

*Az én apám nagy király
Mindig arany hintón jár.
Neked adja a hintót,
Csak játszd vele a búvót!*

Bezzeg kiugrott Laci gyerek szeméből az álom. Hogyne, mikor neki ígérték a Manó király arany hintóját. Azért akár egy esztendeig is lehetne bújócskát játszani.

— Nosza, keressük meg! — ugrott ki az ágyból Laci.

— Az ám, de hol? — Toppant a kérdés Laci elé. S bizony a nagy öröme elfutott hamar, mert hiába a szép ígélet, ha nem tudja, hogy hol keresse a Manó királyt? Tán sohasem is tudta volna elkezdni ezt a bújócskát, ha a másik éjjel újból el nem jött a Manó király egyetlen leánya. De eljött és azt sugta:

*Édesanyám hazája
Nagydiófa lombátra.
Sok-sok diót kérdezd meg,
Bizonyos, hogy megleled!*

Nagyot ugrott a boldogságtól Laci és nyomban kiment a kertbe, mert éppen ősz volt, dióérés és felkiáltott a fára:

— Diók, gömbölyű barátaim, hol a Manó király?

De egy kukk nem sok, annyit sem feleltek azok.

Hanem nem sokáig kérdezgette a diókat Laci. Ha nem mondták maguktól, majd megkeresi ő úgy is, gondolta. Vett egy hosszú léceket és azzal egyenkint veregette le a diókat, aztán egyenkint rakta bele egy nagy zsákba. Verte a diót és szedte 3 nap folytonosan, de a Manó királyt nem találta egyikben sem. A diófa tetején csak egy dió volt még.

— Leverem azt is már a többihez — gondolta és nyúlt a léccel a dió felé, de abban a pillanatban odaugrott a dióhoz egy mókus, elkapta s mint a villám, eltűnt.

Ha a mókus a diót el nem vitte volna, úgy tán Laci a Manó királyt megtalálta volna és én is tovább mesélhettem volna.

Kovács Dénes.

TRÉFÁK

A lecke.

— Ejnye, szedte-verte, hát te miért mész ki ilyen esős és hűvös időben a folyósóra?

— Verset tanulni.

— Verset? A folyósón?

— Igen, a tanító úr azt mondta, hogy ki vilról kell megtanulnunk...

A boltban.

Egy tréfaszkóp ember bekiabál valamelyik szatócsboltba:

— Hé! mit árulnak itt?

A boltos így felelt:

— Szamárfejeket.

Mire a tréfacsináló ezt mondja:

— Na, ugyancsak jól kel a portékája, mert már csak egyet látok.

Találos kérdések

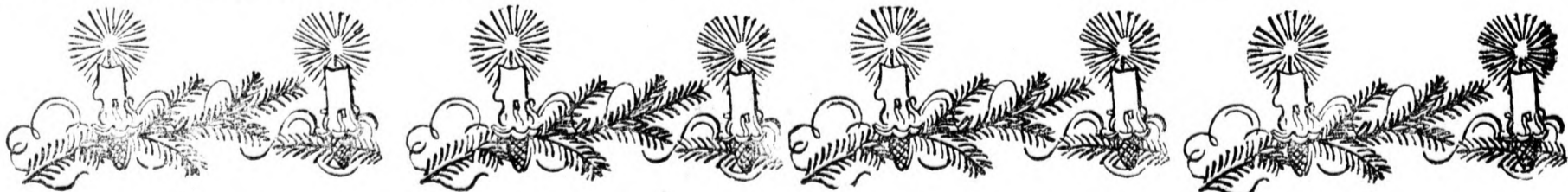
Minden nap felkel láb nélkül, mi az?

Áru

▼

Se nem ehetnék, se nem haragszok, mégis mindig harapok, mi az?

Harapófogó

KERESZTREJTVÉNY

50. 1243. sz. m.

Beküldte: Fecser Mihály

1	f	i	m	y	e	d	d	e	l	i	y	a	10	g	a	11	12	13	14	
15	i	g	e	r	a	n	t	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28
29	e	k	a	v	a	g	l	a	d	a	t	30	31	32	33	34	35	36	37	38
39	t	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57
58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78
79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99
100	101	102	103	104	105	106	107	108	109	110	111	112	113	114	115	116	117	118	119	120
121	122	123	124	125	126	127	128	129	130	131	132	133	134	135	136	137	138	139	140	141

Az 50. sz. keresztrejtvény megfejtéséhez elég beküldeni az 1. vízszintes, 28. és 29. vízszintes és a nyílirányban folytatódó sorok megfejtését.

Vízszintes sorok:

1 Dr Csernoch János hercegprímás címerében a hármashalom fölött a Stiel maris s az alatt a jelmondat. 15 Nyugatafrikai folyó. 16 O-val gépkocsi. 17 Járom. 18 Légnemű + azonos betűk. 20 Egyszerű test. 21 Cérnában van. 22 Nagy postai lap kezdőbetűi. 24 Jegycs. 26 Sejt 27 Allathang. 28 Remigius reimsi püspök jelmondata (nyílak irányában) 31 Idegen birtokos névmas. 32 Istenben van. 33 Használati utasítás orvosi recepteken. 34 Vissza: forró ikerszava 35 Vonatköz névmás. 37 Azonos betűk. 38 Lóca. 39 V. Sixtus pápa jelmondata (nyílak irányában). 40 Nap része. 42 Vissza: ez a maár (ékezettel). 44 Műselyem része. 45 Vissza: izmos. 46 Z + vissza: csukott. 48 Művészi író + a világrand érok törvényeinek istenasszonya a görög mitológiában. 51 Fegyver + Afetás király leánya + idegen kötőszó. 52 Utolsó betű elhagyásával: ...mplar rend. 54 Park. 56 ...ál, délafrikai állam 57 Érték. 58 Itt vagyok. 60 Igekötő. 61 Nagy fehérnemű. 62 Fonetikus betű. 63 Olvadt sál vegyesen. 66 Káposztafaj + tagadószó + vissza ékezettel: ítélő. 68 Csongrád megyei nagyközségbe való. 69 Osztrák zeneszerző (f = t) 72 H + emberre. 73 S-el görög gyűjteményes mű. 74 Utolsó két betű cserélve: szellemi termékek összesége. 75 Férfi-név (ékezet töreléssel) + idegen rag. 76 Edény + vegyes hegedű. 78 Fegyver része + vissza: hűn torkában van. 80 Antiban van. 81 Római császárt. 82 Idegen személynév. 84 H-val kérj magadhoz. 85 Koros nevek előtti rövidítése. 86 Papirformák + ruhadarab. 88 Férfi-név. 90 A nyílak + a-val egyedül van. 92 Egyiptomi isten + ka-

tonai alakulat. 94 Lolab része + vissza ékezet tel: rossz szellem. 96 I-vel idegen férfi-név. 97 Számnév. 98 Fizetése. 99 Vissza r-el árokparti növény. 100 Személynév + rangjelző. 102 I + idegen rag. 103 Ékezettel: lánzol. 105 Igekötő. 107 Igekötő + vérvezeték. 108 Kádak mássalhangzó. 109 Vissza: mértani test. 110 Szerielem ébredésben van. 114 Rész. 115 Egési termék. 117 R + sir. 118 Vissza: rag. 119 Kettőzve leány becenév. 120 Rovar. 121 Hézag tájszófással. 123 Görög betű. 125 Azonos betűk. 126 Visszamaradt kártyalap.

Függőleges sorok:

1 Háló-alapra dolgozott kézimunka. 2 Lángolok. 3 Tagadószó. 4 Agyrémben van 5 Ékezet-töreléssel, őrlési termék. 6 Rovar és hangja. 7 Idegen kötőszó. 8 U. a., mint vízsz. 118. 9 Török rang + a házastél. 10 U. a., mint vízsz. 46. 11 Ékezettel növény része. 12 Bihormegyei nagyközség 13 Szervünk. 14 Mailáth G.K. püspök jelmondata 15 Dr Hanane A. István váci püspök jelmondata (nyílirányban). 19 X. Leó pápa címerében egy járom alatt a jelszó. 21 E-vel 12 hónap. 22 Ékezettel: ardeai író. 23 Nevezetes. 25 A növény. 29 Vissza: Ma ennek is örvendenek az üggyvédek. 30 Ékezet töreléssel: spanyol minisz-

Intellektueller! Miért nem vagyok képesek aikót munkára?

Tudjuk, hogy a szellemi munkát végző emberek olyan életre vannak kényszerítve, amely kizárja a fizikai aktivitást, miáltal a szervezetnek eljuttatott élelmiszerek elégségi folyamatában zavarok állanak be. Ez okból az elfogyasztott táplálék csak kis mértékben lesz átváltoztatva és a testben elosztva, úgyhogy nagyobb része hosszabb ideig a gyomorban és bélben marad.

Ebből kifolyólag a bágyadság, amit étkezés után mindenki érez, az intellektuelleknél még állandóbb jellegű lesz és az emésztés egész folyamata alatt tart. Pedig éppen a szellemi munkások azok, akiknek különösen van szükségük arra, hogy munkaközben jó hangulatban legyenek.

Azonban van erre a betegségre, — amely súlyos következményekkel is járhat — egy gyógyszer, ami biztos és felülmúlhatatlan. A Gastro D. amerikai készítmény olyan tulajdonságokkal bír, amelyek az összes gyomor- és bélbántalmaknál kitűnő eredményeket mutattak és amelyek ezeknek, valamint a velük kapcsolatban levő szerveknek normális működését biztosítják.

Gastro D. kapható az ország minden gyógyszerárában és drogériájában vagy postán megrendelhető 130 lei utánvét mellett Császár E. gyógyszerárában, București, Calea Victoriei 124.

terelnők + vissza személynév. 33 A newyorki érsek jelmondata. 36 A neworleansi püspök jelmondata. 38 Mirandola grófja, kiváló humanista (k = c.) 41 Vissza ékezettel: csapadék következményét, 43 + 83-on folytatva: XI. Pius pápa jelmondata, mintha csak azt akarná jelezni, hogy aki 1918-ban még csak apostoli jegyző, 1919-ben varsói nuncius, 1920-ban püspök, 8 hónap múlva bíboros, 1922-ben pápa lett. 47 Lázcsillapító + ró + rz. 49 Magyar származású bécsi fizikus és csillagász. 50 Folytonossági hiány. 52 Az Éj kigyóhaju leánya. 55 Rag. 59 Biztatósó + vissza idegen harmad. 61 Svájci kanton (m = n) + idegen kettős magánhangzó. 64 Kovasav (ékezettel). 65 Vissza: dohányban van. 66 Leveleken áll. 6 Vissza: személynév + vigyázó. 70 Vissza: idegen személynév. 71 Vissza: kereskedelmi szócska. 77 Ékezettel: kort. 79 Idegen kettős magánhangzó + skálahang. 82 Hely. 83 A függ. 43. folytatása. 87 Több fa. 88 Dickens álneve + mese kezdete. 89 A férfi-név. 91 Kikötőváros a Vörös tenger kijáratánál. 93 Lengyel város + mise végén mondja a pap. 95 Skarlátban van + fűt. 98 Ékezettel: régi kelta énekesek neve + L. 101 Elhamvad. 104 Kötőszó (fonetikus). 106 Föld része. 108 Órahang betűi vegyesen. 109 Leány becenév (ékezettel). 111 Belső része. 112 A val írószó. 113 Mentségben van. 114 Szinig van. 116 Szegecs. 120 Elmélet. 122 Kicsinyítő képző. 124 Rangjelző. 125 Beoltásban van. 126 Edény mássalhangzó.

Helyes megfejtéseket beküldtek: A 46, 47 és 48. számú keresztrejtvényeinket helyesen megfejtette Papp Mózes, a 48. sz. keresztrejtvényt helyesen megfejtették: özv. Záknoffy Antalné, Benedek Judit, Misztrik Kató, Dombrády Ferenc, Lázár Béla és Stifter Béláné, a 49. sz. keresztrejtvényt helyesen fejtették meg: Babilon András, Szentmiklóssy Endre, özv. Záknoffy Antalné, Benedek Judit, Misztrik Kató és Dombrády Ferenc. A többi megfejtők névsorát és egyéb üzeneteket helyszüke miatt legközelebb közöljük.

A rovatzvezető üzenete

F. M. A kitűnő, bár kissé komplikált rejtvényt megkaptuk, hálásan köszönjük. Mivel rovatunk vezetése új kezekbe került s az eddig beküldött rejtvényeket a régi rovatzvezető távolléte miatt még nem vehette át, egy kis türelmet kérünk, míg azokat is átnezzük! F. M., Cluj. Az üzeneteket átadtuk mindenkinek, s velük együtt egész szerkesztőségünk nevében boldog ünnepeket kívánunk Önnek is és reméljük, hogy nemcsak rovatunk hű megfőjtője marad, de részt vesz jövő évi társasutunkon is?

Régi, szolid hírnevű, dusan felszerelt fűszer és csemege üzlet legalkalmasabb bevásárlási forrás

MEZEY JÁNOS és TÁRSA

Oradea, Str. Alexandri No. 2, a városházával szemben.

Telefon: 794.

Alapított: 1893.

Tea, rum, likőr, borok, konzervek. Naponta friss nyulak.

Mi az igazság a bucuresti Szent István ambulatórium körül?

(Bucuresti.) A „Keleti Újság“ egyik nemrég megjelent vasárnapi száma cikkét közöl a bucuresti magyarság egészségügyi viszonyairól, s azt írja, hogy a Szent István társulat védőszárnyai alatt ingyenes ambulatórium működik, amelyet betegek száza keresnek fel minden héten. A lap bucuresti tudósítója, aki a cikket teljes névvel írta alá, meg is szólaltat az áldásos működésű és valóságos nemzetmentő szerepű ambulatórium orvosai közül hármat, Geiringer Gyulát, Pécsi Ernőt és Kállai Bélát, akik nyilatkozataikban az ambulatóriumban szüntelen buzgósággal kifejtett tevékenységük eredményéről s egyúttal röviden beszámolnak azokról a betegségekről, bajokról és hiányokról, amelyek szerettét magyar véreik bucuresti sorait ádáz könyörtelenséggel ritkítják.

Nekem sokáig nem került a kezembe ez a cikk, mások tették figyelmessé reá. Utcán, kávéházban, családomnál, ahol csak bucuresti magyarok között megfordultam, bosszus, felháborodott kifakadásokkal fordultak hozzám ismerőseim, barátaim, akik a cikkről tudomást szereztek.

— Ez mégis csak hallatlan — mondták — hogy a Magyar Párt hivatalos lapja egyszerűen három zsidó orvosnak is ekkora reklámot csinál, mikor már vagy tíz kitűnő keresztény magyar orvos működik a román fővárosban, akik mellett, hogy megbízható szakemberek, a bucuresti magyarság társadalmi életében is áldozatkész, hasznos munkát fejtenek ki.

— Dehát — vettem ellen — a cikk két keresztény magyar orvost is megemlíti!

— Igen! — mérgekedtek a panaszosok — De csak úgy melleleg... Összesen hat orvostól van a cikkben szó, s ezek közül három zsidó doktor úgy van feltüntetve, mint Bucuresti legelsőrangú szakemberei, akik elsősorban vannak hivatva arra, hogy a főváros magyarságának egészségügyi viszonyairól magas szakvéleményt adjanak le, rámutassanak a tennivalókra és mindenekelőtt belevigyék nevüket a magyar társadalom köztudatába, mert ugyebár az ilyen orvosi nyilatkozatoknak a hírlapi érteklenség s az egészségügyi helyzet feljavításának jószándéka mellett mindig van egy kis reklám célzata is... egy kis propaganda jellege, amit a lap jóakaratulag nyújt rendszerint olyanoknak, akik közelítőleg is tevékenykednek. Ezt azonban erről a három urról legalábbis magyar viszonylatban nem lehet állítani.

— Jó, jó, — védtem tovább a zsidó orvosokat attól a javíthatatlan igazságérzettől ösztönzve, amely annyiszor késztetett már, hogy elvagyjam magam alatt a fát. De végeredményben ez a három orvos vezet a Szent István társulat ambulatóriumát. Önzetlenül-e, nem-e, más kérdés. De vezetik. S ez menti a magyar párt sajtóorgánumát. S bizonyos mértékig igazolja az orvosokat, amiért a propagandának ehhez a módszeréhez folyamodtak.

Evvél a döntő érveléssel aztán hallgatásra kényszerítettem a clujli lap, a magyar párt és a zsidó orvosok ellen panaszkodó és izgató barátaimat. A Szent István társulat ambulatóriumáról én is tudtam. Sőt néhány évvel ezelőtt, mikor még

tagja voltam a társulatnak, két közgyűlésen is felszóltam az ellen, hogy a szent magyar királyról elnevezett egyesület egészségügyi intézményében zsidók legyenek a kezelő orvosok. Mindegy, mondtam, hogy ezek az orvosok anyagi ellenszolgáltatás nélkül működnek, az se kérdés, hogy jó orvosok-e vagy sem. A lényeg az, hogy a Szent István társulat keresztény magyar egyesület, amely nem veheti nem-keresztények és nem magyarok szolgálatait igénybe addig, míg keresztények rendelkezésre állanak, s nem nyújthatja idegeneknek azt az erkölcsi előnyt, azt a propaganda eszközt, amit egy nagy magyar egyesület egészségügyi intézményének a kisugárzása jelent.

De akkor nem értem célt felszólalásaimmal. S ha a Szent István társulatban megmaradtak és működnek ezek az orvosok, akkor el kell, hogy fogadja őket a Magyar Párt is... Es akkor a magyar párt lap bucuresti tudósítójának a cikkén lehet ugyan befelé bosszankodni, lehet azt a keresztény magyar orvosok és a keresztény magyar társadalom iránti tapintatlanságnak tekinteni, de nyilvánosan szót emelni ellene nehéz.

Mit tesz azonban Isten?... Találkozom Szabó István bácsival, a Szent István társulat 5sz. érdemes elnökével, akivel nagyon szívélyes viszonyt tartok fenn, annak ellenére, hogy pár évvel ezelőtt az ő elnöksége alatt működő választmány — kizárt az egyesületből... Azért zárt ki, mert hol a zsidó orvosok ellen kellemetlenkedtem, hol magyarnyelvű jegyzőkönyvvezetést követeltem, hol pedig támadó cikkeket írtam azoknak a magyar értelmiségi munkásoknak a vélelmében, akiket a társulat régi bucuresti polgárai nem akartak felvenni a tagok sorába... Mondom Szabó bácsival, aki derék magyar ember, továbbra is jó barátságban maradtam s minthogy sértődöttségemben feléje se nézek a Szent István társulatnak, tőle szoktam megtudni néha, mi újság arrafelé... Hát ezúttal is vállaltára fogtam az elnök urat s beszéd közben gratuláltam neki a társulat ambulatóriumának sikeréhez.

— Micsoda sikerhez? — kérdezte ő.

— Amiről a Keleti Újságban Geiringer

dr. az ambulatórium nagy megszervezője bcszámol...

Szabó István bácsi nagy szemeket meresztett, — De hiszen az ambulatórium nem is létezik...

Most rajtam volt a csodálkozás sora.

— Ne tréfáljon, kedves jó Szabó bácsi — mondtam neki. — Hiszen nézze, itt a Keleti Újság!... Maga Geiringer Gyula dr. az ambulatórium főfő vezetője mondja benne: „Az általunk vezetett Szent István ambulatórium nem elegendő a sok beteg számára...”

De Szabó bácsi kitarított állítása mellett,

— Már tavasz óta nincs meg az ambulatórium — jelentette ki nyomatékkal. — Be kellett zárni, mert egyáltalában nem jöttek betegek. Se hűz leírt, amennyiben a rendelési díjat megállapítottuk, se ingyen. Nem volt tehát érdemes fenntartani.

Tehát a Keleti Újságban megjelent nyilatkozat nem felel meg a tényeknek. Ambulatórium már tavasz óta nincs. Sőt valójában már ezelőtt se volt. Mert hosszú idő óta senkit se kezeltek ott. Nem jöttek a betegek, mert nem tapasztaltak ott Geiringerék részéről komoly gyógyító igyekezetet.

Dehát akkor miért a nagy reklám? Miért tünteti fel a Keleti Újság bucuresti munkatársa a három zsidó orvost a fővárosi magyarság megmentőjeként? Miért nem keresztény magyar orvosoktól: a volt egyetemi tanártól, vagy a magyar iskola orvosától, vagy a volt egyetemi asszisztentstől, — a kitűnő bőrgyógyásztól, — vagy az alapos képzettségű fiatal tüdőspeciálistától, vagy az elismert gyermekgyógyásztól kért nyilatkozatot a magyar párti hivatalos lap bucuresti munkatársa?... Ezekről a derék, munkás magyar emberektől, akik magyar egyházaik életében vezető szerepet játszanak, akik a bucuresti magyar társadalmi élet hangadói, akik a szegény magyar betegek tömegeit kezelik ingyen s akik bizonyára vannak olyan illetőkesekek nyilatkozni a román főváros magyarságának egészségügyi helyzetéről, a társadalmi betegségek pusztításairól, mint Geiringer Gyula dr. aki ezért tartotta fenn a Szent István társulattal ezt a Potemkin intézményt, ezt a páciens-selejtezőt, ezt a dicsőségszerző humbug-rendelőt, mert remélte, hogy sikerül azt magyar pénzen bucuresti magyar kórházzá fejlesztenie, s ezzel biztosítania saját magának az igazgató-főorvosi állást, a magyar kulturájú zsidó orvosok tömegének pedig azt a működési területet, ami az orvosi gyakorlat öregbítése és a páciencia szélesítése szempontjából szinte nélkülözhetetlen.

Nem, kérem. A bucuresti magyar kórház építéséhez nem így kell hordani a téglát.

Jávör Béla.

Jól jegyezze meg!
Karácsonyra és újévre
 kérje mindenütt
Dreher-Haggenmacher
 karácsonyi
sörkülönlegességeit
 Felülmulhatatlan minőség!

Apechidetések

Adás-vétel

Különbéle
gyermekjátékok nagy választékban kaphatók Oradea, Strada Leaganului 12. szám.

Hijusági könyvek,
jó állapotban olcsón eladó. Oradea, Str. Millerand 3. I-ső emelet

MAGAS
árért veszek aranyat, ezüstöt, brilliántot bármilyen mennyiségben, **HERBST** ékszerész Oradea, Bul. Regede Ferdinand No. 3.

Olcsón, olcsón, olcsón
Karácsonyi és újévi ajándéktárgyak **Herbst**

óra- és ékszerárúház
Oradea, Reg. Ferdinand 3. Női, férfi arany és ezüst karórák, 14 karátos arany karikagyűrűk,

Doxa, Omega, Schaffhauseni aranyórák, brilliáns gyűrűk, fülbevalók, olcsón, olcsón, olcsón. Valódi ezüst, porcellán, 6 személyes feketekávé készlet 400—500—800 lei Teás készlet 6 személyes 1250—1500 lei. Veszek aranyat, ezüstöt s brilliánt.

Sajáttermésű borok

mindenféle fajtaban a legnagyobb választékban vásárolható. Árak 8 leitől 20 leig. Fülöp borpince, Oradea, Calea Izvorului 6. (Tudószatoriummal átellenben.)

Olcsó

karácsonyi elárúsítás Tarján órák és ékszerész. Oradea, Bdul Regele Ferdinand 8.

Gyomorégés,

és gyomorsavtúltengés, emésztési zavarok. epé- baj ellen biztos hatása a Magotin gyomorpor. Ára 60 lei. Lerakat: Csanda gyógyszertár Oradea.

Eladó

henteseknek egy tőtő gép. Tóth. Oradea, Str Vasile Conta 4 szám.

1 liter

pecsenye bor 8 lei, rizling 10 lei, gyógyvörösbor 14 lei. Jó Lajos fűszerüzletében. Oradea, Tache Jonescu 24.

Megvételre

keresek egy jó karban levő férfiszabó varrógépet. Oradea, Strada Vladimirescu 29. szám. Rácz.

Egy v egy két

szép antik fotelt keresek. Foto „Aurora“ — Goldstein. Oradea.

Különbéle

Ha elegáns, jó és tartós cipőt akar venni, keresse fel az Apolló cipőszalont. Oradea, Bulev. Reg. Ferdinand No. 12.

Fajtszta

harci kanári madarak és 14 levelű filodendron eladó. Oradea, Str. Olteanu 8. szám.

Oradeai piacon

jól bevezetett ipari vállalat, betegség miatt eladó, esetleg házzal is. Cim a kiadóban.

6 személyes

uj majolika tea szervíz eladó. Oradea, Str. Lunga 3. szám.

Kaczián pince borai

literenként 9 leitől kezdve kaphatók. Oradea, Str. Regele Carol 24. sz. a.

PUHA ÖLMOT állandóan vesz a Szent

László-nyomda r. t. Oradea, Strada Regele Carol No. 5.

Legfinomabb férfinget legolcsóbban árúsít a PFAFF-cég. Sas-pasage

Eladó

házak, szőlők, birtokok Popovics iroda, Oradea Str. Vlahuta 6. szám.

Alkalmazás

Gyermekszertető
mindenes felvétetik jó bizonyítvánnyal. Cim: Oradea, Str. Sztaroveszky 17-a.

Inzestrare Consolidare
kölcsonkötvények adó honok legelőnyösebb adás-vétele. Agrár Tá karékpenztárnál.

LAPARUSITASRA
emberek magas száma lékkel felvétetnek. Je- lenkőzés a kiadóhiva- talban

Karácsony

KARÁCSONYI KÖZÖSSÉG

Írta: DR CZUMBEL LAJOS

Igy szeretnénk volna mondani: karácsonyi kommunizmus. De ebből a boldogabb sorsra hivatott szóból ma milliók jajveszékelése és halálhörgése hallik ki.

Pedig valami szent kommunizmus után epekedik minden kor, minden nép és minden szív. Össze akarjuk hozni az egymástól elvadult embereket. Utat akarunk építeni a szívtől a szívig. Azt akarjuk, hogy a gazdag el ne egye a szegények kenyerét. Hogy a művelt meg ne vessze a tanulatlanok egyszerűségét. Hogy az erős ki ne használja a gyengék tehetetlenségét. Le akarjuk hordani a hegyeket, amelyek elválasztják egymástól az embereket. A kizsákmányoló gazdagságot, a megvető műveltséget, az elnyomó erőszakot. Be akarjuk tölteni a völgyeket: kérges kezekbe adni kenyeret, becsületes egyszerűségnek adni becsületet; igában járó jó embernek adni jogot a jobb jövőre.

Vége ma beteljesedett a századok kívánása Betlehemben. Mert itt csodálatosan együtt vannak az emberek: szegény pásztorok, gazdag királyok. Együgyű parasztek, keleti bölcsek. Zsidók és pogányok. Kiválogatottak és elhanyagoltak. Népök és nyelvek.

Ilyen szent közösségben kell újra találkozni az embereknek, hogy a béke és bőségét bírják.

Ennek a szent közösségnek itt Betlehemben van meg a mintája.

1. Mi ennek a karácsonyi közösségnek létesítő oka? Az Isten. Isten hívta ide a pásztorokat angyala által. Isten hívta ide a királyokat csillaga által. Isten hívta ide Máriát és Józsefet kiválasztó szent kegyelme által. Isten hívta ide a kis Jézuskát titokzatos csodája által.

Ma is, mindenkor is, csak az Isten tudja az embereket összehozni. Mert vagyon, erő, szépség, tehetség, szerencse, élet-körülmények elválasztanak bennünket egymástól. Csak egyben van egységünk, egyben közösségünk: mindnyájan az Isten gyermekei vagyunk. Létünk, lelkünk, szívünk szálai egyedül az Istenben futnak össze. A földet feldarabolták egyes emberek maguk között, csak az ég maradt meg nekünk osztatlanul, mindenkinek. Mintha mondaná: Ne a föld részéről, hanem az ég részéről keressétek az embereket összehozó erőt.

Azért nincs társadalmi kibékülés Isten nélkül. Nincs szabadság, egyenlőség, testvériség az Isten száműző szervezkedésekben. Szabadkőművesek bölcsődéje, árvaháza, alamizsnája csak porhintés az emberek szemébe: csak alsó bal-

zsam az igavonók sebeire, hogy tovább húzassák terheiket. Kommunizmus Isten nélküli földi mennyországja a lelkiismeretet levetett emberi fenevad féktelen garázdálkodása.

Csak báránybőrbe öltözött farkas lehet minden szónok, minden szervező, ha embertársához nem küldte őt az Isten csillaga, az Isten angyala, az Isten kicsi Megváltója.

2. Mi ennek a karácsonyi közösségnek anyagi oka? Melyek az elemek, amelyekből Isten ezt a közösséget összehozta? Felelet: minden ember. Abban hibáztak a történelem folyamán a politikusok, hogy mindig csak az emberek egy csoportjából akartak közösséget alkotni. Néha az elejéből, máskor az aljából. A görögök csak a műveltekből, a rómaiak csak a hatalmas rómaiakból, a főnőcséik csak a gazdagokból, a középkoriak csak a nemesekből, a mai nemzeti államok csak az egy nyelvet beszélő többségből.

Az ilyen testvérülések csődöt mondanak. Lecsap rájuk az érvényesülésből kimaradtak forradalmi ökle, hogy ez az öklök teremtsen új társadalmat. Ezt aztán a nép aljából, az elkeseredettekből, a szegénylegényekből, proletárokból akarja csupán összehozni. Csak ez lehet szabad, csak ez lehet testvér, csak ez lehet az érvényesülésben egyenlő. De csak egyes proletárok tudnak felemelkedni a szabadság, a jólét, a hatalom magasába, míg a többiek a rabság és szegénység mélységében maradnak, vagy oda süllyednek.

A kiáltó, fájó, boldogtalansító ellentétek

csak akkor fognak megszűnni, ha a Betlehem hódítja meg a világot. A kicsi Megváltó a nagy ellentétek kiegyenlítője. Egyesíti magában a végtelen gazdagságot és a legnagyobb szegénységet; a határtalan boldogságot és a legfájóbb fájdalmat; a mérhetetlen isteni bölcseséget és a bölcsői együgyűséget. Ahol ő uralkodik, ott a farkas és a bárány együtt legelnek, az oroszlan és ökör polyvát esznek és nem fognak ártani és nem ölnek az Ur egész szent hegyén. (Iz. 65, 25.)

3. Mi ennek a karácsonyi közösségnek alaki oka? Mi az a kötelék, amely a különféle embereket összefűzi? Mi az a lélek, amely őket egy testté egyesíti? Az Isten kicsi Fiának szeretete!

Mindegyiknek csak egy érzéstől tele a szíve. Mindegyiknek csak egy gondolatból terhes a lelke.

Kérdezd meg Máriát, mi szöghi ide, hogy nem keresi fel az ő imádságtól illatos kicsi házat. Kérdezd meg Szent Józsefet, miért áll itt a betlehemi barlangban és miért nem vágyik vissza názáreti szerény műhelyébe. Kérdezd meg a napkeleti bölcseket, miért hagyták őrizetlen nyájakat. Mind azt felelik: Mert szeretjük az Isten kicsi Fiát.

Itt a jászol előtt nincsen sem otthon, sem munka, sem könyv, sem nyáj, hanem csak az Isten gyámoltalan gyermeke, akit szeretni kell.

Csak ez a szeretet tudja összekötni ma is az embereket. Tehát nem a törvény, ahogyan a jogászok gondolják; nem az erőszak, ahogyan azt a diktátorok gyakorolják; nem a terror, ahogyan azt a kommunizmus alkalmazza. Csak a szeretet.

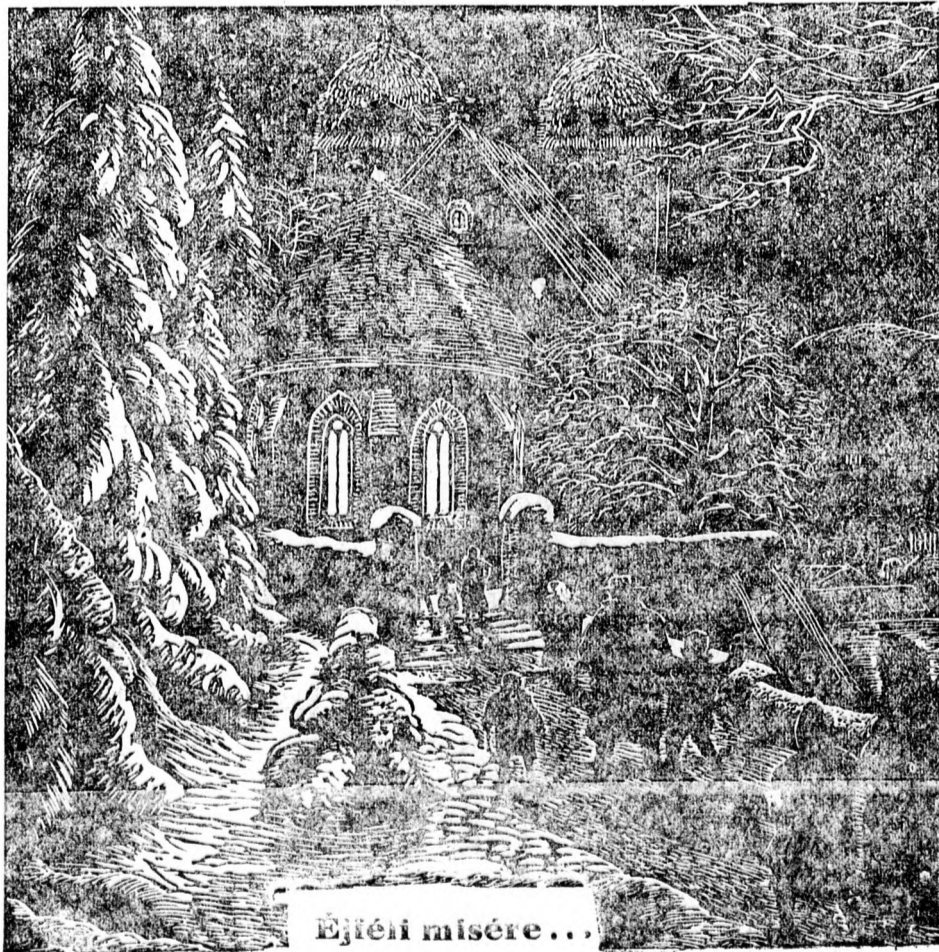
De nem akármilyen szeretet. Mert a tőkés is szereti a munkáskezet. Ez is valami. De ez a szeretet nem sokkal több annál a szeretetnél, amellyel a paraszt gondolja az ő igavonó barmát.

A kormány is szereti az adófizető polgárt. Ez is valami. De ez a szeretet nem sokkal több annál a szeretetnél, amellyel a pásztor felkarolja gyapjutadó nyáját.

Az érdekelt szeretet sohasem hozhatja össze az embereket, mert az érdekek ezer irányba ágaznak széjjel. Az összehozó emberszeretetnek nem lehet alapja embertársamnak hozzájáruló hasznossága, hanem mindenkettünknek egy harmadikban való azonossága.

Azért kell szeretnem embertársaimat, mert ő is az Istennek kicsi, gyámoltalan fia. Istenben vagyunk eggyek; ide futnak össze az életek.

Jöjj el Betlehembe és az emberben: ebben a legkisebben is, ebben a gyermekben is, ebben

Ejteni misére...

a legszegényebben is, tanuld meg szeretni az Istent és akkor megszerezted azt a lelket, amely az emberek széthúzó tömegeiből tud alkotni egymásnak élő, egymást segítő-szolgáló testet.

4. Mi ennek a karácsonyi közönségnek a cél-oka? Mi célból jöttek össze Betlehemben a különféle emberek? Az Isten országáért.

Mi is az Isten országa? Megmondja majd az előfutár: „Tartsatok bűnbánatot, mert elközelgett hozzátok az Isten országa.” Az Isten országa az ember részéről a bűnből való megtérés és a Isten parancsai szerint való élés. Az Isten részéről a megbocsájtás és az örök boldogságba hívás.

Ez az Isten országa a cél, amely az embereket Betlehembe vonzza.

Megmondja az angyal a pásztoroknak: Menjetelek Betlehembe, mert megszületett a világ Megváltója. Azaz bűneitek megbocsájtója, lelketek boldogítója.

Megmondják a napkeleti bölcsek is: Látuk napkeleten csillagát az új királynak és eljöttünk, hogy imádjuk őt. Hogy imádjuk e gyermekben az Isten méltóságát és megtaláljuk nála az Isten országát.

Ma is csillag, közös cél kell minden ember

elő, hogy egy úton járjanak.

A cél, fogalmában, a vég, a befejezettség, a boldogság. A cél megtalálása és kitartó követése egyensúlyt, békét hoz a lélekbe. A cél bírása zavartalan, tehát örök boldogságot hoz létre. Ez a kettő az Isten országa.

Az Isten országa nem porladó pénz, nem hitvány hatalom, nem elmuló élvezet. Pénzkevény lelkében ki nem rügyezik, fegyverrel szántott mezőkön ki nem lomhozik, kitégett szívek hamvában ki nem virágozik.

A világ egy viharvert tenger, amelyen ember-szívek hajói vergődnek. Ezer irányban bukdácsolnak, összetörnek, elsüllyednek. Pedig a tenger fölött világít az Isten, mint világitótorony és mutatja az utat az Isten országába.

Ez a világitótorony Betlehemben gyúlt ki először. A körülrajongott Gyermekek Istentől jött, Istenben élt és Istenhez vezetett. Az emberek békességét hozó közösségének sem lehet más szabálya, mint a betlehemi minta: az igazi közösség Istentől van; azért tőle függ a hit aranyláncán. Istenben van; azért hozzá van fűzve a szeretet kötelékével; Istenhez visz; azért belékapaszkodik a remény horgonyával.

Per Ipsum, et in Ipso, et in Ipsum. Tőle, Benne, Feléje.

Falumunkák, népszervezésünk

Írta: Dr Pál György, a Magyar Párt banati főtitkára

Kerek tíz esztendeje, hogy a romániai magyarság a Magyar Párt és az Averescu tábornok pártja közt kötött úgynevezett „ciuceai paktum” révén szabadabb mozgási lehetőséghez jutott és a nehézkes tapogatózás első éveitől megindulhatott a népi szervezés útján. A Banat fővárosában is ekkoriban alakultak meg a Magyar Párt városrészi szervezetei, melyek azóta is szépen működnek, erős alapot képezvén úgy szellemi, mint anyagi téren; — ekkor létesült a Magyar Nőegylet, szegény diákok és szegény magyar iskolák hőkezü pártfogója; — ebben az évben vetik meg alapját a timisoarai Magyar Háznak, s a falvakban a választási körutak nyomán hevenyészve ekkor alakultak meg a falusi magyar-párti szervezetek is, melyeknek alaposabb megszervezése aztán 1928-ban s 1929-ben ment végbe.

1. A politikai szervezésekkel kapcsolatos falulátogatások, gyűlések, majd ismeretterjesztő és oktató előadások voltak a Banatban a falumunka első kísérletei. Vasárnaponként autók száguldtak szét Timisoaráról s a városi előadók éjszakára egy csomó község bejárása, lelki megerősítése, kívánságaik, panaszai meghallgatása után azzal a tudattal érhetek haza, hogy a faluk magyar népét nemzeti öntudatra, összetartásra, egyházi támogatására, önművelődésre buzdították. A kirándulók délelőtt egy-egy faluban résztvettek az istentiszteleten, példát mutatva a népek a templom látogatására; aztán a komoly részek lezajlása után a falusi kocsmában vagy egy-egy magánháznál összejártak a falu népevel egy kis poharazásra, beszélgetésre. A társadalmi választások lehullottak, s bár az egyszerű falusi nép mindig megadta a tiszteletet a városi vendégeknek, az nem az „előkelőségnek” szólt, hanem a képzetebb, tapasztaltabb, vezetésre hivatott testvéreknek.

A Magyar Párt banati tagozata által immár kilencedik éve kiadott „Magyar Népnaptár”, a falusiak ügyes-bajos dolgaiban segédkező központi népiroda (jogvédő-iroda), a falvakban szétosztott 50–60 kötetes kis népkönyvtárak szintén a falumunka előmozdításának voltak eszközei.

A Magyar Párt bányászati tagozata ma is ilyen szellemben és módszerekkel dolgozik a vidéken, amennyira a különböző kormányzások gyűlése engedélyezési politikája és saját szerény anyagi eszközei azt részére lehetővé teszik. Az önkéntes ingenyautók ezárna a gazdasági helyzet romlásával mindenesetre nagyon megcsappant s a falvakban is az első évek csodaváró lelkesedését bizonyos fanyar csüggedésre hajló kedv váltotta fel. A magyar érzés azért nem csökkent, sem a városi magyar vezetőket illető szeretet és bizalom.

Falusi szervezeteink munkáját kritikai szemmel mérlegelve, azt kell megállapítanunk, hogy a legnagyobb bajunk az, hogy a banati falvakban igen sok helyen nincs megfelelő értelmes,

képzett és öntudatos helyi vezető. A Banatban alig van falusi magyar intelligencia.

2. Atérvén annak az igazságnak a végtelen jelentőségét, hogy népünk megerősödését elsősorban gazdasági téren kell szorgalmazni, magyar vezetők — részben egyéni akció gyanánt, részben a transzylvániai gazdasági egyesület banati fiókjaként szereplő Banati Magyar Gazdasági Egyesület segítségével több fontos kísérletet tettek a falumunka tekintetében, melyek közül a következőket kívánom megemlíteni:

a) Gazdasági oktatóelőadások rendezése a gazdakörökben, melyeket főleg a gazdasági egyesület okleveles gazdaságtit főtitkára tart. Az előadások iránt nagy az érdeklődés, románok is szívesen hallgatják.

b) Új termelési ágak bevezetése: iparnövények termelése (len, menta, lakáscsacsonya, paprika). E téren a siker változó. Ha jó a termés és jó áron lehet eladni, mindenki megelégedett, míg az ellenkező esetben elégedetlenségek keletkeznek.

c) Lucerna és heremagtermelés előmozdítása szakkereső tanácsokkal. E révén egyetlen községünk (Tormac) egy nyáron körülbelül hárommillió lei nem várt jövedelemhez jutott.

d) Közéiskolát végzett magyar ifjak kiküldése külföldi tejjári szakiskolába, akik idehaza a tejszövetkezeteknél már álláshoz is jutottak.

e) Földvásárlások megkönnyítése hosszú lejáratú olcsó kölcsönök szerzésével. Egyik községünk birtokállománya így harminc holddal gyarapodott.

f) Több gazda rábeszélése gyümölcsösök létesítésére.

g) Előkészítése egy banati magyar gazdasági iskolának, mely a növendékek munkája révén önmagát tartaná el. Legalább is úgy képzeli az iskola és konviktus építést sajátjából felajánló magyar vezető, a Banati Magyar Gazdasági Egyesület elnöke.

h) Részben az E. G. E. támogatásával, részben a helyimezőgazdasági kamara jóindulatából nemesített vetőmagvak szétosztása a községekben, ráfizetés nélkül becsereelve nemesített magra a gyengébb minőségű búzát. E révén az idén a Banatban Bodo, Maillat, Ötvösd és Moșnița-Nouă községek jutottak nemesített vetőmaghoz.

i) Az E. G. E. utasításai szerint a falvak gazdasági helyzetének szakszerű feldolgozása helyszíni kiszállások adatai alapján részletes helyzetjelentések képeben.

j) Kéthetes gazdasági szaktanfolyam a télen Bodo községben.

Mindezen akciók végrehajtása a Banatban a gazdasági egyesület szakember főtitkára.

3. Igen szép, céltudatos és eredményes falumunkát végez a Banatban a Katolikus Népszövetség melynek lelkes, áldozatkész vezetői és a

falvakat látogató, fáradságtalan egyházközség-növterek példaadó munkát végeznek. Szorgos gondoskodásuk kiterjed az elhagyott, kis lélekszámú magyar szörványokra is, ahová még nem ért el sem a Magyar Párt, sem a Gazdasági Egyesület munkája. Az egyházközségi növterek családtámogatásai, vallásos előadásai nemcsak a vallásos érzést mélyítik el, de oktatnak is és az egymás megbecsülésére, az összetartásra rendkívül jó hatással vannak. Iskolaépület javítása, kápolna-építés, ifjúsági otthonok létesítése, paputánpótlás, egyházi dalárdák, műkedvelő csoportok alapítása mindmégannyi pozitív érték, nagy nyereség nemcsak a katolikus egyház, de az egyetemes magyarság szempontjából is. A háziipar praktikus fejlesztése, a szövetkezeti gondolat ápolása, a faluvezetők képzése, stb., mind olyan kérdések, melyek terén a Katolikus Népszövetség már is kézzelfogható sikereket könyvelhet el.

4. E három irányú és nagyobbarányu falumunka mellett időnként úgy a katolikus, mint a református egyház részéről is történnék falusi kiszállások, melyeknek údvőző hatása vitathatatlan. Néha a városi dalárdák (Timisoarai Magyar Dalárda, Gloria dalkör, Filharmonia) városi műkedvelők (a Magyar Párt ifjúsági szakosztálya, Magyar Párt Timisoara-blaskovitéstelepi tagozata) és egyéb alakulatok (a Magyar Párt Timisoaragyárvárosi tagozata, Lugoji Dal- és Zeneegylet) is kimennek a falvakba. Timisoara környékén a Magyar Párt ifjúsági szakosztálya tevékenykedik újabbán igen elismerésre méltó módon.

5. A banati falumunkák eme — hogy ugymondjam — történeti ismertetése után a gyakorlati tapasztalatok alapján a következőkben vélem pontokba foglalni a falumunka reális célkitűzéseit:

1. A kisebbségi nemzeti öntudat fejlesztése.

2. A keresztény vallás erkölcsi felfogás ápolása, az egyházak és egyházi akciók támogatása, a vallásos érzés emelése.

3. A fentebb felsorolt gazdasági jellegű akciók folytatása, gyakorlati tapasztalatok alapján való kiegészítése, — fogyasztási, termelési és hitelszövetkezetek létesítése. (Hitelszövetkezetek alakítása a konverziós veszteségek miatt egyelőre igen nehezen megy. (Háziipar létesítése. Gazdakörök alapítása.

4. Magyar felekezeti iskolák létesítése, az iskolán kívüli népművelés (ismeretterjesztő előadások, műkedvelés, könyvtárak, dalárdák), népnaptárak, jó magyar újságok) felkarolása, ifjúsági otthonok alapítása.

5. Szegények támogatása (gyermekfelruházások, diáksegélyezések, szülőknek vándorkosárban babakelengye).

6. A vármegyei központokban jogvédő irodák fenntartása.

7. Munkaközvetítés (falusi tanoncok elhelyezése a városokban).

8. Magyar orvosok és szülésznők letelepítése a falvakban, a népegészségügy emelése orvosi helyszíni kiszállások és tanácsadások útján.) A banati Magyar Párt ifjúsági szakosztályának orvosalelnöke több közlésben értékes népegészségügyi felvetéseket készített, táplálkozás- és gyermekápolási tanácsokat adott. Jelentése alapján az ifjúsági szakosztály egyik községben egy mintakutat építtetett.)

9. Közérdekű magyar célok megvalósítására pénzügyi alapok gyűjtése, — az áldozatkészégbentartása. (Persely-akció, természetben való önadóztatás.)

10. Sportegyletek létesítése, a cserkészlet támogatása.

11. Az összetartás, szolidaritás, egymás támogatásának megvalósítása, — az ősi magyar átok: a széthúzás, viszálykodás állandó ostroma.

12. Politikai téren a magyar ország feltétel megőrzése és a Magyar Párt hathatós támogatása, midőn az a különböző sérelmek orvoslásáért és a jogos magyar kívánságok teljesítéséért sikra száll. Küzdelem a megvásárolt renegát és szenny-sajtó ellen.

6. Ha a különböző alakulatok, amelyek falumunkát végeznek, egymás becsületes célkitűzéseit iránt való megértéssel, vállalt munkával igyekeznek ezeket a célkitűzéseket megvalósítani, a helyi viszonyok mérlegelésével felosztva egymás között a munkát, már jelentős mértékben vittük előre népszervezésünk kérdését.

Mostanában olvastam el Schunn szász vezető könyvét a szász szomszédsgokról (Die Nachbarschaften der Deutschen in Rumaenien), amelyek Sibiuban annyira vitték, hogy tagjaik havi 17 leies megadóztatásával képesek minden halálósnál hitezer lei temetkezési segélyt adni, szegény tagjaikat rendkívüli esetekben (betegség) 1000–2000 lei gyorssegélyben részesíteni és minden szegény család negyedik gyermekének 20.000 lei értékű ajándékot venni. Ha a Magyar Párt és a többi közérdekű magyar alakulat itteni működését szemlélik, úgy érzem, számunkra sem leküzdhetetlen nehézség, hogy szintén megvalósítsuk a szász Selbsthilfe gyakorlati eredményeit. Népszervezésünk lassan bár, de jó úton halad előre.

MÉCS LÁSZLÓ: VERSEK

Halott csókok varasztján költ az Élet

A gólya fészke holt galyakból épül,
a vadkacsáé száraz gólyahír
szárból, özszapóé holt mohából,
a csalogányé erdők holt fűvéből,
a fecskéé meg sárból, mint a sír.

A boldogság a szenvedésen fészkel
a szívárvány a vihardúlt borún,
minden mosoly holt-kinok holt avarján
kellik s az édes hangú Béke vész-télt
átkon, borzalmon, bombán, háborún.

Halott csókok harasztján költ az Élet.
Az ember-bölcső: deszka, holt fenyő.
És mint a fecske: siri sárból épült
test-fészkekben költ a fény szárnyú lélek,
bár szenved tőle s kinja egyre nő.

Azért szent minden Anyaság, barátim,
mert jószágot hord, csókot és pihét
a fészkek-mélyre, jó pihenni benne
kacagni, sok fényt falni, nőni játszani
s a világ-öszbe evvel menni szét!

Halálfelelmek fészken költ a lelked,
pihézd ki fényed, dallal, cimboráim!
A világot pihézd ki szeretettel,
akkor örökké vig dal énekelhet
szíved és nem kutyája: este, reggel
jön-e halálad, későn vagy korán?!

Két orra-lógató aszékéta

„Ha egy Szent szomorú volna,
az nagyon szomorú Szent volna.
Szalézi szent. Ferenc.”

Jön hozzám két bójt-arcu szerzetes.
Szemük nem lángol, szívük nem repes.

Köszönnek. Ülnek mint a fagyoszentek.
Önkéntelenül is nagyot tüszentek.

A nagy szentségtől fejük félrebillen.
Csupa kimértség, csontos illem.

Egyik fej jobbra billen, másik balra.
Titokban róluk felnéznek a falra

és lopva a rózsát eszö, boldog
Kis Szent Terézével összemosolygok

s a madarakkal társalgó Ferencel,
kinek, ha füttyent, száz madárca tercel

és Szent Fülöppel, ki Rómában régen
a kispapokkal lapdázott a réten,

bár pap volt és nagy álmu férfi s roppant
kacagott míg hátán bőrlapda koppant!

E szentektől, ha arcuk Napja föltűnt,
télen virágot kezdett nyitni Földünk.

— Ezek meg ülnek, mint a fagyoszentek,
Elkomorodnak, amikor füttyentek.

Mikor kinálom őket régi borral,
megmerevednek bűn-szaglászó orral.

S midőn pajzán, ártatlan viccet mondok,
csak sajnálkozva néznek, mint bolondot.

Gyerekkoromban volt egy vén papunk,
nem volt biz ő se Holdunk, sem Napunk,

mosolytalan volt, szíve jég-dalú:
deres lett tőle az egész falu.

Én nem mondok, hogy nála jobb vagyok tán,
de hogyha végigballagok az utcán:

minden gyerek-szem rámnevet s vidám
szívükből bimbót bont egy tulipán.

E vén pap jár most tréfakész eszemben,
míg ülöggelünk itt egymással szemben.

Ők nem beszélnek s lassan-lassan én se.
Muskátlimnak megfagy a nevetése

s míg sablon-mondókámat hadarom:
raszkétni kezd mindhárom madarom.

De hirtelen kedvemnek lángja támad:
előveszem vig varaszturulyámat

s megfújom! Hát két bá-rozsdás vendégem
ugrái mint hogyha bukdácsolna jégen

és táncol, illeg és viháncol,
míg mindkettőt kitanzol a szobámból

A muskátlim piros kacajjal harsog
s három madarom fájni kezd egy marsot!

Fehér kályha

Sohse szoktam ábrándozni: elmerengni multakon,
vagy poriyáznai a jövőben:
barangolni fényes, kényes, tündér-járta úton.

Nem érek rá. Férfiatlan: varázsló sors-tenyeren
véletlentől várni mindent!
Isten-szívnel magam sütöm jó boldogság-kenyerem.

Boltban árult bölcsesség-méz sem kell nékem: szíveken,
réteken csapongok s mézém
magam gyűjtöm. Magam-lótte fogoly, fácán kell nekem.

Folyton-folyvást folydogálok, mint a csermely kék vize,
parolázok a világgal,
szemen-, szájon, szíven-csókol az Élet sok szép ize.

Még imám is olyan, mintha csermelyt fog fel csuda-gát
s mert a hegyről nagy garral jön:
színes-habos szökökutként égig rúgja fel magát.

Bennem minden: élet, mozgás. Mára mégis esti csend
foglya lettem. Uj kályhámnál
üldögélek, míg a tölgyfa-tuskók szikrás lángja zeng.

Most rakták e fehér kályhát. Fehér kályha! Istenem,
úgy mondom ki, mint varázsszót,
„szeszám tárulj” s a gyerekkor tűnt édenje int nekem.

Olyan mint egy régi mese, melyben minden még csoda:
hol volt, hol nem volt, volt egyszer
Hernád partján egy kántor-lak s bent egy kis s egy „nagy” szoba.

Mink a kis-szobában laktunk, az egész népes család.
Itt vaskályha duruzsolta
nedves rözse-sercegéss el hétköznapok gond-dalát.

A „nagyszoba” volt az Ünnepe. Ha apánknak volt bora,
itt itták meg jóbarát,
itt volt anyánk sok virágja, itt volt a vén zongora.

És itt volt a fehér kályha! Ha vendég jött, szívesen
befűtöttek. A kályhában
s a szívekben nagy tűz égett halk zenével színesen.

Két szobánk közt ajtó volt. Az ajtódeszkán kiesett
a fa-görcs és így lyuk támadt.
Ha vendég jött, a lyukacsán gyermekszemünk belesett.

Vigília délutánján a lyukacsát az anyánk
betömöködte. „Angyal járt bent”.
Mink meg imádkozva vártunk s kis szobánk volt a lanyánk.

Karácsonyi csemetékre beszaladtunk. Lebegett
az angyalszárny. Karácsonyfás
örömhöz fehér kályhánk ontotta a meleget.

Fehér kályha! De rég is volt. De ránk törtek bük, jegek!
Fagy-országban fehér kályha lettem: gonddal, redves fával
fűt az Élet, átizzítom szívem piros parasztával
s karácsonyi örömhöz én is ontok meleget!

Zsúrfiuk a bálban

Herakles-válluk nem az Isten adta,
de a szabójuk szabta, tömte: vatta.
Szívük szívacs, agyuk meg semmi: háj.
Ó hát ezeknek nyílik a leánykák
testén-lelken a sok tündéri báj?

Koros Robinzonok a Majomszigetnek
partján. Pedig bibórlón integetnek
a szép szerelmi jachtok a vizen.
A sok-örömmű, sok-küzdelmű élet
Óértük ide hiába izen.

Egy-pár vonaglás a mű-úeger, mű-vad
táncban, mit most divatnak szült az évad
— s megint hervadtan állnak, vagy ravasz
kéjenc-pálinkák mérgét szűrcsüllik, hogy
szökjön kedvük. Ó vérszegény Tavasz!

Ha megjelenne most itt Endre bácsi,
halott nagybátyám és a többi játszi,
bohó gavallér: polka és mazurka
keringne, a sok szívet szárnyasítná
s röpiténé a boldogság-azúrba.

Szolgálatára álltak ők a Nőnek,
szegénynek, dúsnak, csúnyának, dicsőnek
egy mosolyért! Szolgáltak, mint egy kis szemé
bálványt: a Nőt, a Nőben a Családot,
a Családban a Hazát és az Istent.

A Maflaságnak ez a sok kisöccse
nem szolgál senkit, még az ördögöt se.
Éjjel után elszöknek ők a bárba,
hol mesterkölt csók-móglván, ál-tűzek közt
hastáncot jár a trágadomb virága.

* Mécs László „Fehér Kályha” című versét a Magyar Lapok számára írta, Zsúrfiuk a bálban”, „Halott csókok harasztján költ az élet” és „Két orra-lógató aszékéta” című versei pedig mutatványok „Fehéren és kéken” című legújabb verskötetéből.

Fogd ezt a pipát, komám!

(Hábocús emlék.)

Jota: de Floznik Gyöcgy

Megvallom, hogy a kedves olvasót kissé félrevesetem cikkemnek címével. Mindenki azt fogja gondolni, hogy valami vidám történetet mondok el. Pedig bizony szomorú megemlékezésről állok elő. A pipáról szóló cím mégsem hazugság, mert a pipa is benne van a történetben. Irhattam volna azt is: a pipa tragédiája. De itt emberek, gondosították családapák tragédiájáról van szó tulajdonképpen. S gondoltam, ha már az öröm ünnepeinek, a szent karácsonyok számába kerül ez a riport, legalább ne rontsuk szomorú cikk-címekkel a karácsonyi sikkek ünnepi összhangját.

1916-ot irtak. A Mackensen—Kövess déli hadsereg offenzívára indult. Észak-Szerbiában, Sabác közelében, egy kis szerb házikóban éppen ebédelték a tisztok. En is közöttük. Híg fekete-kávés (húsvéves helyett) és hideg hús-konzerv volt a menü.

Én éppen a konzervdoboz kibontásával kínlódtam, mikor parancsot kapok, hogy mindent otthagya, „papi felszerelésemmel” induljak „sofort”, vagyis azonnal a kapuban töftőfőld autójával oda — ahová visznek. Tíz perc sem telik el, a gépkocsi megáll velem egy szerb templom előtt.

— Hochwürden! Főtisztelendő úr! Itt van kilenc népfőlkelő, akiket „önconkítás” gyanúja miatt a rögtönítélő hadbírósg golyóáttali halálra ítél. Egy óra múlva kivégeztetnek. Ez idő alatt Főtisztelendő úr elláthatja őket lelki vigasztalással. Egy óra múlva felolvassuk előttük még egyszer az ítéletet, s ha esetleg addig kegyelem érkezik... de erre nem számíthatnak (mondja is meg nekik), mert a kegyelmi kérés ilyen esetben nem öfelségéhez, hanem öellen-csiájához megy.

Már nem tudom, ki volt, aki ezeket közölte velem. A kilenc számalomraméltó elitételt betuszkolták egy kis kunyhóba s utánuk közéjük léptem én is. Az ajtó elé két fegyveres posztot állítottak.

Alig fértünk a kunyhóba. Előveszem gyónató stólamat s áldoztató kegyesertartómat. A kilenc halálraítélte szinte verekszik egymás között, hogy ki gyónják előbb. Minden szegyenkezés nélkül végzik el egyenként (néha többen is egyszerre), hangosan öszinte gyónásukat. Féltek, hogy kifognak az időből. Pár perc múlva vége a gyónásnak. Közös feloldozást kapnak. Majd megáldoznak sorban, lábón állva, mindnyájan.

Megnézem az órát. Még van harminckét perc az életükből. Még is mondom nekik. Aztán nekifogtam a lelki vigasztalásnak, bár csak én és a jó Isten tudta, hogy ebben a pillanatban magam is nagyon rászorultam arra, hogy mások erősítsék lelketem. Ezt a szerencsétlen kilenc ember (valamennyi családapa) a tábori kötőzöhről válogatták össze a sok sebesült közül, mert csak kezük feje vagy lábujjuk volt átlóve. Így estek az öncsonkítás gyanújába. A rögtönítélő bíróság döntő bizonyítékul csak a kirendelt orvos szakvéleményét vette, mely szerint „lehetőséges, hogy közelállóság volt.” Ha közelállóság, tehát nem az ellenségtől jött a golyó (bár az ellenség is közel volt eléggé: bizonyosság rá a sok átlótt szív és tüdő és agyvelő és hátgerinc; de ezekkel a mennyei rögtönítélő Élet-Halál Ura végzett, talán hogy ne kerüljenek a gyarló földi igazságszolgáltatás fóruma elé). Az öncsonkítást aztán a hadi igazságszolgáltatás mindenütt halállal bünteti. Ezért kell ennek a kilenc családapának most félórán belül meghalnia.

Szerettem volna odalépní a bíróság elé, s azt mondani nekik:

— Ugy sem tudjátok bizonyítani, hogy az elítéltek közül ki az igazi vétke. Hagyjátok szabadon őket. Mind a kilencet. — De már volt hasonló esetem s kikacagtak érte.

S az idő most telik. Mást nem mondhattam, mint ami emigy jött ajkaimra.

— Kedves jó testvéreim. Rövid az idő. Lelketek megbékült Istennel, nála más az igazságszolgáltatás. E földi életet elvehetik, de lelketek fölött Isten az úr. Vesztőhelyre megyünk, le lelketek elveszve nincsen. Isten jó...

Folytatni akartam. De ebben a pillanatban lóhlt bennem a vér. Egy népfőlkelő félrelökve

társait, őrzöngve felém tör s vasmarokkal megragadja torkomat:

— Titeket kellene felakasztani, királyokat, generálisokat, papokat, mind!

Szavam fojtott hörgésbe fulladt. Ez az őrzöngő másodpercek alatt végzett volna velem (pár perccel előbb pedig a legnagyobb áhítattal ő is megáldozott), ha társai ki nem szabadítanák kezei közül. A kunyhóban óriási dulakodás. Lárma és síri csönd váltogatják egymást. A posztoló őrkatonák szuronyakkal az ajtón belül kerülnek. Kívül pedig őrségerősítés érkezik.

Bent szélcsend. Támadómat társai lefogták, s pár pillanat alatt lecsendesült. Könnyező szemekkel tekintett felém s ideges harapással csökölte kezemet.

Pár doboz finom cigarettám volt, ezekkel kínáltam a halálra ítélteteket. Volt közöttük, aki nem kért; volt azonban olyan is, aki egy-két-három mohó szippantás után eldobta cigarettáját s ujat, meg megint ujat kért, csak hogy élte hátralevő perceiben minél többet fogyaszt-hasson még el.

A kis szoba tele lett füsttel. Majd fennhangon végzett imádság után egy kis füzetkésbe irtam mindegyiknek a nevét, családja címét, utolsó izenetét. (A család értesítése a tábori lelkeseknek nem annyira hivatalos, mint inkább kegyeletes, szeretetbeli kötelessége volt).

Az óra lejárt... Az ajtó kinyílt. Megindultunk a templom udvara felé. Szuronyos katonák kísérték a kilenc halálraítélteket. Kettős sorban haladtak. A páratlan kilencediknek magam szegődtem párjául, stóllával vállamon, s a feszülettel kezemben.

— Kérem az Ur Jézust. — szól menet közben a párom, s ezzel se szó, se beszéd, kiragadja kezemből a feszületet. Botránytól tartottam, mert ez az elítélte ugyanaz volt, aki a „lelki vigasztalás órája alatt engem akasztófák emlegetése közben torkon ragadott. De ő mást sem tett, mint a tölem rekvirált Krisztust, a feszületet, össze-vissza csökölte, mint ahogy egy édesanya babusgatja gyermekét s könnyeztek szemei.

A menet lassan tovább haladt, én a Kirsztus keresztjét visszavettem társam kezéből, mert ehhez nekem, a halálraítéltek kísérőjének

KÉT VERS

Irtá: FLORIAN TIBOR*

ZUHOGÓ FÉNYESÖBEN.

Félénk felhők,
báránnyelűk,
szaladnak szerteszt,
mikor az este
csillagtüzevel
felgyújtotta az eget.
Elállt a szél,
a hold ámulva lehajolt,
s a bódult fák alatt,
zuhogó fényesöben
két lány dalolt.

A BETEG NAPRA VÁR.

A beteg napra várt,
s az ablakok mögött
búsán egy székre ült.
A fák sarjú-haját
kölyök-szél cibálta.
Elhallgattak a verebek.
Égnek fordított tenyérrel
egy koldus állbot rongyosan.
A házak döbbenet figyelték.
Két gyerek szaladt át
a néma utcán,
s fehér villámlással,
drága napfutárként
fölcikáztak a fecskék.

* Mutatvány a szerző „Vázlatok” címen most megjelent verseskötetéből, amelynek ismertetésére még visszatérünk.

van jogom. Társam súgva még csak arra kért, hogy a kivégzése pillanata előtt adjak neki jelt, s engedjem meg, hogy háromszor „éljen”-t kiáltson. (Azt gondoltam, ebből botrány lesz megint, vagy őrlt ez az ember.)

— Jó, majd meglátjuk, — mondtam. A szomorú menet közben közeledett a vesztőhely felé, mely a szerb templom déli oldala volt. Katonáság vette körül minden oldalról. A parncsnok azt akarta, hogy minél többen lássák az elriasztó példát. Egyszer csak a párom (a kilencedik elítélte) egy ismerősét pillantja meg. Kivesz valamit a zsebéből s feléje nyújtja:

— Fogd ezt a pipát komám, szívjad tovább helyettem.

A koma megilletődve nyúlva érte, de egy parancs visszaintette. A pipát így átvettem én. (Majd elküldöm családjának, más ereklje hiányában).

A menet megáll. A vesztőhelyre értünk. A hadbíró felolvassa az ítéletet, mely szerint nyolcan (kiket névszerint is említett) golyó általi halálra ítéltettek, egy pedig (kinek nevét szintén olvasta) felmentést kapott.

A halálraítélteket a kőtemplom falához állították, térdre. Miközben szemüket kötözik, rémülten látom, hogy nem nyolcan, hanem mind a kilencen térdelnek. Az egyiket, akit fölmentettek, gallérjánál fogva megragadom s kirántom a sorból:

— Szerencsétlen, vagy szerencsés teremtés! Hiszen magát fölmentették!

— Nem hiszem én, Szentatyám (szósz szerint így mondta; a halál torkából elhangzó szót megjegyzi az ember), hiszen az én nevemet is felolvasták, hallottam! (Az ítélet persze németül hangzott, s ő csak nevekre figyelt).

A nyolc bekötött szemű, térdelő elítélte szemben harminckét bajtárs sorakozott, rettenetes lelki állapotban. Azon töprenghettek: tagadjak-e meg az engedelmisséget, vagy inkább más felé, más valakikre fordítsák fegyverük csövét. Am adott jelle kezükben kattogott a puska, mert felhangzott:

— Fegyvert tölts! (Minden elítéltekné homlokára kettő és szívére kettő golyó volt kiutalva.)

Már céloznak, mikor eszembe jut a három „éljen”. Lehet, hogy én is elvesztettem eszemet e pillanatban, mert a háttérből előre rohanok az elítéltek sorához, s megérintem lecsendesült őrzöngöm vállát, odasugom neki:

— Most jöhet a három „éljen”!

Ugy volt, hogy abban a pillanatban röpjön ki a testvérhalált osztó 32 golyó, amikor a generális veszkialtása csattogott bele a levegőbe:

— Hochwürden! zurück! — s erre rántott is valaki kabátomnál fogva visszafelé.

Ugyanebben a pillanatban az egyik halál-fia döbbenetes csendbe szólásra nyitja ajkait:

— Eljen a király! Eljen a haza! És éljen benne az én kis családom!

Rá 32 puska röppített halált nyolc öregedé népfőlkelő szívébe, agyába. A népfőlkélok hanyatt estek, vezényszó nélkül, egyszerre.

Az éhes szerb föld vért ivott. A piros vér azonban, mielőtt beszívárgott volna a földbe, pirosra mooskolta a sok kifróccsant agyvelőt is, hogy ha már a szív (melyből a vér kifolyt) nem él, — az ész (melynek trónja az agyvelő), az ész se jusson egyeduralomra e földön, melyről el bujdosni kényszerült a szív-szülte Szeretet...

Stóllát váltottam: viola helyett feketét tettem föl.

A tábori orvos állapította meg külön-külön mindegyik kivégzettnél a beállott halált, majd intézkedett az elföldelésről. Csak tőle tudtam meg később, hogy a szanitécz-katonáknak akkor ezeket is mondta:

— A tábori lelkes urat tegyék külön, s hozzak be ezen a hordágyon hozzám, ő nem halt meg, csak elájult.

Pár nap múlva egy ideges női irás érkezik tábori lapjaim között. Olvasom: „... Készítem szives értesítést arról, hogy drága jó uramat, a hősi halottat eltemette s érette imádkozott. Oh, az ég szerelmére kérem, Főtisztelendő úr, írjon részleteket: melyik harctéren, milyen elenség golyójától, hogyan esett el? Mi volt utolsó szava? Utolsó lapjában még azt írta szegény, hogy: Jól vagyok. Isten tudja, hogy leszünk, a pipám már nem ég... Főtisztelendő úr, megáldja az ég, írjon részleteket...”

És részletek helyett csak annyit irtam, hogy utolsó szavai ezek voltak: „Eljen a király, éljen a haza és éljen benne az én kis családom!”

... Ugy halt meg, mint egy hősi!

MAILÁTH PÜSPÖK ÉS ÉDESANYJA

Irtá: BIRO VENCEL

Ha szabad Isten országának nagy érdekei mellett, irta körlevelében a püspök, gyermeki szíve legfontosabb kívánságának teljesülésére hűvének imádságait bizalommal kérnie, úgy emlékezzenek meg az Ur oltára előtt boldogult édesapjának halhatatlan lelkéről is. Isten után neki köszöni, hogy pályáját becsületesen, magyar jellemnek megfelelően, befuthatta. És emlékezzenek meg (1913-ban) nyolcvanegy életévét betöltő édesanyjáról, akinek érdeme, hogy tizenhatéves püspökségének ideje alatt sokak szenvedésén enyhített és sok-sok lelki érdeket kielégített.

Egy évvel édesanyja halála előtt tett e valamósa, anyja hivatásszerű szerepének a legszébb kinyilatkoztatása. Fia mellett állott annak tanulóévei alatt, nevelő munkája kifejtése idejében, lelkipásztor korában és ott állt most a főpásztor mellett is.

Megpillantásakor melegség kapott a szíve. Régi mesék világa egyszerre ismerőssé tette őt. Benne a fehérhajú bájos nagymamák redősrühajú, gyászcsipkés matrónák alakjával találkozunk. Ezek teremről-teremre visznek magukkal egy régi fájdalmat, amely fölé halk, finom behuzást fon a sok nyár, a sok tél. Magas, büszke, délcég tartású. Olyan, mint valami ezüst fejedelmesszony Ardeal aranykorából. Ott a fejedelmek várában. Megjelenése: gyászruha, felemelt fej, fekete márványalapon villogó fehér szobor. Méltóságos, határozott. Tiszteletet parancsoló, előkelő. Zárkózottnak látszó, de hozzá közeledéskor felemelő. Beszéde maga a hit és megnyugvás. Arca derűs, mint a fiatal leányé. Így jellemezte őt az egykoru ismerős.

Rendesen a telet töltötte a püspök székhelyén, főleg a karácsonyi és husvétünnepet. Szent tisztelet ömlött el már a készülődésben is, amikor jött. Két szobából álló lakása volt az emelet egyik oldalán, a másik oldalán a fia lakott. A kettő között van a kápolna, egyben öszekötő az anyja és fia között. Mindennap fia szentmiséjét hallgatta és naponként áldozott. A kápolnában találkoztak délben, szentsegimádáskor, este lefekvés előtt itt fogadta püspökfia áldását.

Ha nem a püspöki városban tartózkodott, gondolatai akkor is egybeforrtak fiával. E gondolatok levelekben jutottak kifejezésre. Ezek telve féltő gondnal, vigasztalással és buzdítással. Nem lírai bőbeszédűséggel, hanem a határozott emberek biztosságával.

Gondolatai és imái kísérik fiát lépésről-lépésre, irta az anyja, fia első bérmautajakor. Türelemmel várakozik a tőle érkező hírré, tudja ugyanis, hogy elfoglaltsága miatt nem jut ideje az íráshoz. Szentmise hallgatását érte ajánlja fel, hogy jó idő legyen, hogy jó szállás és élvezhető ételek várják. Mert ha egészsége jó, feladatát akkor teljesítheti.

Ez az alapérzés, amellyel az anyja fiának útjait általában nézte. Ennek minden elindulása, mindmegannyi gond volt számára. Elképzelettel, mondotta aggodásában, hogy milyen volt gyakran, talán mindig étkezése az ardeali zsirkaiban. Aggódott abban a félelemben, hogy fia megbetegszik és abban a tudatban, hogy a munkájában való fennakadás azt lelki beteggé tenné.

Aggodalmát a sok levél, főleg sürgöny osztotta el, amelyekkel fia őt bérmautajairól elárasztotta. Ha nem volt ideje az írásra, akkor kíséző papja küldött anyjának tudósítást. Máskor a püspök szöveget mondott tollba, melyet ő maga csak aláírt.

A féltő anya gondoskodása mindenre kiterjedt. Időjárás, egészségi állapot jönnék elő állandóan leveleiben. Figyelmeztetés, tanács, közben szemrehányás váltakoznak.

Menjen naponta sétálni, biztatja fiát, tornázzék, használja fel a jó időjárást. Üdüléstervet készített fiával, kívánja, hogy e tervét ő vele is tudassa.

Fiának nagyméretű levelezése különös aggodalmat keltett benne. Idegeit teszi tönkre a sok írással, mondotta. Keressen hát valakit, aki sokfelé küldendő levelezésében segít neki. Oly sok fiatal pap helyezkedik el a plébániákon, vélte, fontosabb lenne őket az aulában hagyni, ahonnan az egész egyházmegyét igaz-

gatják. Sajnos, az állandó szellemi tevékenység, állapította meg, fiának idegeiben van, túlfeszítette ezeket és nem tud rajtuk uralkodni. Mennyi időt nyerne, ha a kispapok, tanulók ünnepnapon leveleit felelet nélkül hagyná. Inkább jó könyvet venne kezébe és idegeit pihenétné. Több ideje maradna egyéb munkára és több levegőt szívhata.

Nehezére esett, hogy a püspök pihenési idejét sem használja fel előírás szerint. Tudja, mondotta, hogy a püspök mindenütt jól érzi magát, ahol nagy szeretetével áldásosan működhetik és hogy embereket mindenütt talál, akik az érintkezést vele keresik. De egészségéért aggódik. Istenre bizza tehát fiát, Isten mindenütt meg fogja őt védeni. Amikor a püspök Reichenhallba ment üdülésre, az anyja aggodalmaskodott. Tudja, ugymond, hogy őt ott is sok ember ismeri és nyugalmit el fogják rabolni. Sok intelme közben, egyszer-egyszer ki is fakadt. Neki állandó gondja van, mondotta, mivel fia sok gondal törődik mások egészsége felől, de a sajátját nem veszi figye-

lembe. Ha ily könnyelműen veszi a dolgot, akkor az ő imádságai fiáért semmit sem használnak.

Szeretett tehát fia közelében lenni, hogy napirendjét jobban ellenőrizhesse, egészségének ápolására figyelmeztesse. Radnai Farkas püspök egyik levelében olvassuk: Régen volt, ugymond, amikor Mailáthtal találkoztam Rómában. Néhány lépésnyi sétatájakat azzal szakította félbe: nem mehet tovább, ugymond, mert anyja ellenőri az erkélyről. Lépésének száma meg van határozva.

A legfőbb ok, ami az anyát fia mellett tartotta a nagy hatás élvezése, amely abból reá kiáradt. A vallásos anya épült a fiával való együttléten és távollétében lelkileg szenvedett.

Nem tudja megmondani, vallotta meg fiának, jelenléte mit jelent neki. Nincs hozzá hasonló érzése, mint amelyet fia közelségében érez. Azt hiszi, hogy közelebb van hozzá az Isten. Ezért köszöni a fia szeretetét, amelyet az iránta mutat, a türelmet, amelyet az gyengeségével szemben állandóan kifejt. Másutt: „Szomorú és üres az élet nélküled jó Gusztáv.”

Köszöni a szeretetet, ugymond, amelyet fia az együttléttükör bőven éreztetett vele. Isten jutalmazza a szeretetet, amelyet az minden ember iránt, főleg ő iránta érez. Szeretetét csak állandó imájával hálálhatja meg és fia példája szerint fárad saját lelkének megmentésén.

Természetes tehát, hogy ott találjuk őt, amikor fia örül, vagy szomorúságot érez. Lelki összetartozásuk annyira köztudomású volt, hogy a püspökhöz írt levelek állandóan szépitve vannak az anyja felől való kérdezősködésekkel.

Az anyja és fia nemcsak a püspöki székhelyen találkoztak, hanem a kiterjedt család birtokai is. Az anyát ide egy családtag kísérte el. Legtöbbször azonban a székhelyen. Így a püspöki udvar kedves családi és rokoni együttidőzés színhelye lett. Az anyja ilyenkor kezébe vette a háztartást, ő szabta meg az

étkezési rendet. Az ő személye tette meleggé a palotát. Közvetlen modora, tiszteletet keltő egyszerűsége lebilincselte a megjelenteket. Tekintete végigsuhant az egész épületen. Fia holmijának számbavevésétől, rendbehozásától kezdve figyelme mindenre kiterjedt. Mindent ismert és magához vont a házban. Ott időzése alkalmával az egész személyzet bejött esténként a kápolnába, ahol együtt imádkozták a rózsafüzért és a püspök áldásával tértek nyugovóra. Fia pénzügyi viszonyaiba is ilyen alkalmakkor tekintett bele és rendezte azokat.

A fiával való szórakozásra többnyire az ebédet és vacsorát követő szabadidő jutott. Közös játékok a tarokk és a billiárd. A többi időt szorgalmas munkával töltötte. Sokat kézimunkált, minek eredményét különösen a kispapok és az Oltáregylet élvezték.

A bécsi Pázmáneum, ahol a püspök teológus korában lakott, karácsonyesti hangulata, ugyanis a püspöki szemináriumban is felújult. A püspök nemcsak megjelent a teológusok kis ünnepségén, hanem mint Bécsben, itt is ajándékokat, tombolatárgyakat osztogatott. Az ünnepségre vele jött édesanyja is, aki mindig szerette a kispapokat. A tombolatárgyak között voltak ujjasok, nyakvédők is, amelyeket ő kötött. Az ajándékokat a kispapok kívánságainak megfelelően szedték össze. A püspök beszédében felhívta a figyelmet a jó szándékra, amelyet anyja áldozásakor minden egyes tárgyhoz fűzött. Kérte őket, emlékezzenek meg anyjáról, ha majd szemük e tárgyakra esik.

Az Oltáregylet gyűlésein, a szentségimádásain az anyja mindig megjelent és az egyet iránt melegen érdeklődött. A kiállított szép tárgyak mindig hozzá nyultak vissza. Amint a püspök rendelt, azt rendszeren ő fizette ki. Az ő kézimunkái voltak a legszebbek.

Ahol csak mutatkozott, mindenüvé kellemes érzéseket hozott. Ugyanis mindig csak nyújtott: jó példát, bizalmat, jó arcot, anyagi segítséget. Magas műveltsége, vallásossága mindenkit lekötött, előkelőségéből csak alázatossága maradt meg.

Igy ment ez 1914-ig, amikor az anyja nagy mértékben betegkedni kezdett. Tavasszal Karlsbadban keresett gyógyulást, onnét gyógyultan horvátországi birtokára ment. Betegségében leánya, Etelka volt mellette, aki anyjuk állapotáról a püspököt állandóan értesítette. Hívta, hogy ő is jöjjön oda, lehetőleg huzamosabb időre, mivel közeléte jól esik a betegnek, felvidítja őt.

Betegsége fel-felújult, úgyhogy ez év augusztus 5-én halála bekövetkezett. Előző nap este érkezett meg a Szentatya áldása, egyidejűleg kis érmet is küldött. A beteg azt áhitattal emelte ajkához. Két órával halála előtt megáldozott. Két gyermeke állott mellette: a püspök és Etelka. Isten kegyelméből éppen azok, akik leginkább fogják őt nélkülözni, jegyente meg egyik testvérük. A beteg jelenlevő gyermekeit megáldotta, hangosan imádkozta velük a szent olvasót, majd karjaival intve mondotta fiának: Gyorsabban menjünk valamivel. A kérdésre, hová, felelte: az örökkévalóságba. Utolsó szava volt: Jézusom, neked halok. Reggel hét órakor fia karjaiban csendesen elhunyt.

Fájó, de hálával telt szívvel vette Istent kezéből a csapást, értesítette hűvéit az anyja nélkül maradt püspök. Isten határtalan jósága, ugyanis a veszteséghez sok vigasztaló kegyelmet is küldött. Fájdalmában ugyanis hívó lelkének megvolt az a mindennél értékesebb öröme is, hogy édesanyjának Isten végtelen jósága és irgalma a boldog halál kegyelmét megadta. Hogy gyermekded hittel, odaadó bizalommal, Istenbe vetett üdvösség szent vágyával, megerősítve a szentségekkel, megvigasztalva a Szentatyanak halála estéjén megérkezett áldásával, jelenhetett meg az örök Bíró előtt, hová elkísérték őt kedves papjainak és hűvéinek érette nemeslelkűen felajánlott imádságai is.

Vigasztalására szolgált az is, hogy a Szentatya néhány nappal a saját halála előtt még oly szépen emlékezett meg az édesanya haláláról.

Anyja emlékére a püspök az ismerősöknek szentképeket küldött szét. A kép hátán anyja kedvelt imádságával és arcképével. Öröme szolgálhatott, hogy a képeket mindenütt szívesen fogadták, anyjáért imádkoztak és részvétüket meleg szóban kifejezték.

Jelentősége igen nagy volt fiának az életében. Pótolta neki a megértő barátot, úgyngy kivüte a püspöknek barátira nem is volt szüksége. Nevelési szempontból az a jelentősége, hogy fiának iránta mutatott szeretete mint örök példakép áll az ifjuság előtt.

Apák és fiak

Irtá: Venczel József

Az apák és a fiak ellentéte nálunk már a múlté — merészkedünk kimondani, bár tudjuk, kevesen értenek még együtt ezzel az itélettel. Mi sem gondoljuk azt, hogy a nemzedékek nagy küzdelmét felváltotta volna a nemzedékek építő békéje, csak annyit látunk, hogy bár béke nincs, de küzdelem se zajlik. Az ellenlábask mintha megfellebbeztek volna egymásról. Az apák hatalma látszat-hatalomnak bizonyult s a fiak forradalma is látszat-forradalom. S ebben mindkét oldal kölcsönösen megnyugodott. A hatalom nem veszélyeztetni a forradalmat a forradalom is békén hagyja a hatalmat. A látszat-hatalom és látszat-forradalom egymásiránti közömbössége felfalta a problémát. Időszertülné lett, hogy az „öreg” gyanakvó szimatolással megbizhatatlanságot kutasson a „fiatal” körökben; hogy a „fiatal” meg gondolatlan nevelétséggel elnyomónak mondja ki az „öreg”-et. Nem lehet megbizhatatlan az, kinek nincs különösebb megbízatása; nem nyomhat el senki hatalom nélkül. A néhány év előtt olyannyira eles és veszedelmes megkülönböztetés várakozással csendesedett. Az apák és fiak nem zsepis vitáikozásban, hanem türelemben várják a maguk idejét.

Az új nemzedék újszerűsége

A probléma kifejlése azonban nem ilyen egyszerű és nem minden zökkenő nélkül. A hatalomváltozást követő önálló berendezkedés éveiben, a huszas évek végén jelentkező válság szegénységtermő időszakában s ma, amikor a népközösségi gondolat, a szervezés és nevelés célkitűzése telíti a szándékokat, különböző arculatban jelentkezik az új nemzedék és a régi viszonya. Az első idő ellentéte közéleti, politikai jellegű, a válság idejében a megélhetés körül zajlik, ma a népszolgálat milyensége foglalkoztatja a gondolkodókat. A két előbbi ellentét hangos vitákat s gyalázkodó hihordást is eredményez, az utóbbi azonban már nem is ellentétjellegű, lezfeljebb csak kölcsönös kritika.

E fejlődés természetes, s a népszolgálat eszmekörében logikus is. A közélet átvétele, a megélhetés erőszakos hajhászása megoldást ugyanis önmagában még nem hordoz. Az új nemzedék harca csak azzal lesz joggos, ha újat jelent. S vajjon tömegében jelentett-e újat az a nemzedék, mely csak közéleti-, politikai-babérokra pályázott, vagy az, mely csak megélhetésért harcolt? Nem igen, hiszen új közszellemet nem alkotott. Negatív beállításvolt, tagadó magatartású. Nem fogadja el, tagadja, mit látott és tapasztalt. Gyakori szójárása: az ügyek rosszul mennek. A program, az állító, cselekvő álláspontra tényleg csak néhány éves. S talán nem tévedünk, ha úgy látjuk, hogy ma nemcsak a tekintély és nemcsak az állás a kimondottan egyedüli cél, hanem a szerep is, mely szolgálat és kötelesség. S ebből folyik annak igazsága, mit mondtunk: a forradalmár meglátta, hogy a hatalmasnak hatalma is csak mondvascsinált; nem a „hatalom” a fontos, a közéleti élenállás, hanem a feladatok vállalása: a szerep: a „forradalmár” erre a szerepre készül s alázatosan bizonyítja, hogy forradalma, mely mondvascsinált látszat-hatalom ellen csörtetett, szintén csak mondvascsinált látszat-forradalom. A szolgálat alázatossá tesz minden lázongót.

Az új nemzedék közszelleme

Természetesen az itéletek tisztázása sem történik ily simán és időhöz kötöten. Vannak már az első években alázatosan szerepre-készülők és vannak ma is lázasan közéleti bajnokok és állás-utillitáristák. Nem is egyesekhez kötjük gondolatainkat, hanem időszakok közszelleméhez. Mi érdekelté az új nemzedéket a múltban és mi foglalkoztatja ma, miért küzdött néhány évvel előbb és miért viaskodik ma? Világos logikával folyik az események és körülmények belső törvényeiből, hogy kezdetben a közélet, később az állás s ma inkább a szolgálat szándéka határozza meg az új nemzedék közszellemét. De minek tudható be ez a változás? A közélet ma nem érdekelné az új nemzedéket? Megélhetését eszmékért áldozná oda? Távolról sem. A változás csak annyi, hogy a közéletet ma már nem kifejlődésében szemléli, hanem kifejlétségében nézi. Az események hatása alatti, a szükségesség parancsszavára ugyanis — akár akarták a hivatottak, akár nem — közéletünk határozott formákat öltött. A merő politizálás mellett, mint amannál sokkal fontosabb feladat, jelentkezik a belső népi politika szerepköre: a népnevelés, a népszervezés, az egészségvédelem, a jogvédelem. S ezzel a közélet meg is szűnt csak a politikai pályafutók kiváltságává lenni; a népnevelők, a népszervezők, az egészségvédők és jogvédők idje érkeztek. Ennek folyományaképp az „állások”, a megélhetésszereppé magasztosulnak. A mindennapi kenyérsó ványasága mögött nagy feladatok torzjosulnak s a felelősség közszelleme erősödi. Az új nemzedék tehát egységesebben látja ma életünk s ezért tagadja meg szűkebb látó önmagát. Ugyanaz a nemzedék, mely egykor a közéleti „hatalom”-ért szónokolt, később a „megélhetés”-ért vádaskodott, ma csak szerepet öhajjt vállalni.

A régi és az új stílus

Óvakodnunk kell azonban az általánosítástól, főleg pedig az ezzel járó derüléstől. Az a megfellebbezhető tény, hogyha két fiatalember összehalálkozik, az elmondottak értelmében tárgyal, még nem jelenti azt, hogy, ime, a nemzedék megértette hivatását. Sőt még az a másik megfellebbezhető tény sem mérvadó, hogy számottevő ifjúsági mozgalmaink jellegét is ez a kétegytelentől emel-

„Egyedüllevő magyarok”

Kerüljük azonban a derülést. Új stílusról, új közéletéről beszéltünk, de beszélhetünk-e? Új emberekről, új szerepvállaló egyesekről — bátran. Az új nemzedékről azonban új formában, mely átütő és jellegzetes, talán még nem. Itt-ott néhány pap és tanító fanatikus népapistól, néhány tanár új módszerrel viaskodik, vannak ezórványosan gazdasági és szövetkezeti szakemberek, orvos, kit meghívtatt a keresztény etika kisebbségi jelentősége, jogász, kiből a közérdek dializámaskodott. „Egyedüllevő magyarok” ezek, miként a Hittel nevezi őket. De nemzedéknek tartani oly értelemben, mely egyrehangoltságot, közös tudatot, egyakaratot jelentene, nagy merészség volna. Az új nemzedék, az új stílus nemzedéke csak kialakulóban és nem kialakultán jelentkezik.

Ez a tény külön megfontolást igényel. Mikor Albrecht Dezsővel, Kéki Bélával és Vita Sándorral együtt elhatároztuk a Hittel c. nemzetpolitikai szemle megjelentetését, ez a gondolat foglalkoztatott. Vannak kétségkívül vannak az új nemzedékből, a fiatal transzilván magyarság soraiban olyanok, kikre bátran lehet bízni nagy kérdések felelősségét, olyanok, kik önként szerepet vállaltak a népközösség közművelődési, gazdasági, népegészségügyi és jogvédelmi

Kiszakadt az angyalpárna

Irtá: Szómadó Ernő

Kiszakadt az angyalpárna,
Hull a pihe szertesztét,
Bübosunkban rózsafa-gally
Dúdoló édes, halk zenét.

Karom ringó rezedaszál
Derekadat fonja át,
Szép fejed vállamra hajtod,
Hallgatod szívem szavát.

S míg ibolyát nyit az alkony,
Bent rózsát a láng szeme,
Ezerszer is megkérdezed,
Hogy a szívem szeret-e?

Ó, ne kérdezd, mint szereti
Csillagát az éjszaka,
A boldogság néma leány,
Mosolyog, de nincs szava.

kedett eszmével határozza meg. De vannak, mégis vannak olyan körülmények, melyek feljogosítanak a haladás megállapítására.

Kezdjük mingyárt azzal, hogy a régi közéleti stílus már nem vonzza az új nemzedéket, s ezzel szemben az új közéleti stílusnak nincsenek régi, bevált emberei. Ebből a tényből néhány üdvös és megfontolandó következmény folyik. Először is az, hogy a nemzedékek cselekvési területe egységesebben kezd megkülönbözni egymástól. A régi stílus testületeiben, ha nincs is fiatal, ez az új nemzedéket nem bántja, mert másutt kapott telt-lehetőséget. A régi stílus emberei is szívesen látják legalább is nem tiltakoznak emene, hogy a fiatalok itt-ott, másutt szerepet vállalnak. Az új stílus közéletét természetesen nemcsak az új nemzedék hozta létre, hiszen a megelőzők közül is szép számmal kiveszik itt részüket. A különbség csak annyi, hogy amíg egyházi és párti legfőbb testületeink az új nemzedék szempontjából nem jelenthetnek gondolatérvényesítő fórumot, addig főleg népnevelő és gazdaságvédő szervezeteinkben celtudatosan foglalhatják és foglalják is el a terepet, a egyénileg is igyekeznek érvényesíteni hivatásukat, főleg az egészségvédelem és jogvédelem terén, hol, sajnos, még szervezettel nem rendelkezünk.

Az átöröklött és új eszmék, a régi és új stílus, s az ennek megfelelő két embertípus így de-kességekben megférhet egymás mellett. A vetélkedést semmi sem indokolja. Hiszen a közélet újonnan képződő szerepkörét csak új emberek lát-hatják el és látják is el. A vetélkedés oka csak egy lehetne, a gáncs. Ezt azonban még egyelőre kizárja a nemzeti fegyelem, bármennyire laza is

terein, olyanok, kikben a cselekvés láza ég. Nyak-nok, kik az új stílus fátylahordozói. De nem jelentenek külön rendet, öntudatos külön eszményi közönséget, szervezeten gondolkodó testületet; szétszórt egyesek, önmagukban tán gyengék és bizalmatlanok is. A Hittel ezek között akart és akar kapcsolatot teremteni. Eljön az idő, mikor ez sikerülni is fog. Addig azonban számos és nagy feladat hárul azokra, kiket illet. Így: rendezni alkotni a cselekvéseknek, feltárni helyzetüket: a térséget és az időt, melyben a cselekvések eredményt hozhatnak. Megalkotni „az együttmenetelés lelki feltételeit”.

Külön probléma: a főiskolásság

Ebben az előretétekintésben — unos untalan bár — de vissza kell térnünk az alapproblémához. Nem véletlen ugyanis, hogy akkor, amikor az apák és fiak ellentét-kérdése felmerül, a legtöbb ember a főiskolás fiatalra gondol. Az új nemzedék lelkiessége, szándéka, akarata, készsége kétségkívül a fiatalságnak ebben a rendjében alakul ki. Az alapprobléma tehát ennek a fiatalságnak, az értelmiség utánpótlásának gondkér-ítése és nevelése. Természetesen nem korlátozzuk ezzel az új nemzedék fogalmát csak a főiskolásságra, de ki kell emelnünk ezt a réteget, mint a legjellemzőbbet. Sok körülmény készített erre. Most csak egyet hangoztatunk, azt, hogy ha valóban népközösségünkben feladatok képződtek ki, — s ki tagadná ezt? — úgy kétségtelen, hogy a feladatvállalók lelki-szellemi alakulása nem érdektelen ennek a népközösségnek a szempontjából. A pap legyen Istennek hív szolgája s a lelkék nevelője, a tanító valóban a „nemzet napszámosa”, a tanár a tudás felkent profétája, az orvos az egészség felelőse, az ügyvéd a békesség hirdetője, a gazdaság a jólét védelmezője. Készültséget kíván ez, etikai alapot, világnézetet és meggyőződést. De mindenekelőtt rátermettséget és hivatást. Nevelés és kiválasztás: ez a feladat. S ez nem lehet közömbös senki számára, legyen akár a régi, akár az új stílus embere.

Végül az a rövidre fogott itélet, hogy am-nép mely nem érzi küldetését, elveszett (Papini), — az apák és fiak kérdésében is a legfőbb szempontot nyújtja. Minden ellentét és minden kivárlalom, sőt követelés, minden val, sőt gyalázat indokolt, ha azért történik, hogy megoldalmaz-zuk küldetésünket. De sohasem az egyesek sohasem az egyéni érdekek, sohasem az önszándék a mértékadó, hanem a közönség és a közönség érdeke, szándéka, melyből a hivatástudat árad. A transzilván magyarság mai esztéttségében éppen ezért nem játszhatnak a nemzedékek egymással. Az apák és fiak ellentéte — ha még egyáltalán beszélhetünk róla — főleg „uxue és indokolatlan lelkiismeretlenség. De ép úgy bűnös és megbocsáthatatlan az egymás iránti közömbösség — stíluskülönbségek miatt. Végzettségében egyik résznek megbocsátható az, hogy a háboru előtt nevelkedett, de a másik résznek sem róható fel, hogy a transzilván körülményekhez rugékonysága folytán jobban tud alkalmazkodni.

A mi regényirodalmunk

Irta: Rass Károly

Rass Károly, a kiváló irodalomkritikus, regényirodalmunkról szóló hatalmas tanulmányának első fejezetét közöljük az alábbiakban. Ez a fejezet történeti regényeinket veszi számba és lapunkkal egyidőben, a Györky Lajos szerkesztésében megjelenő „Múzeum” című folyóirat is közli. A rendkívüli érdeklődésre számot tartó tanulmány további részleteit következő lap-számaink tárcsorolatában közöljük.

Mikor a mi regényirodalmunkról beszélünk, már túl vagyunk azokon az időkön, hogy mindenről tudomást vegyünk, ami regénynek nevezte magát a bejelentő hivatalban. A tavaszi nyitás első életjelensége, hogy gyom és virág együtt búvik elő a föld alól. Az emberi kéz feladata, hogy eltávolítsa, aminek nem szükség éig felé törnie. A mi első megmozdulásunk is így indult virágokkal és dudvakkal és mi hűségesen üveg alá helyeztünk mindent, ami betűkkel fejezte ki az ember természetrajzát a regénytől az árverési hirdetésig. Mint Kazinczyék, örültünk mi is mindennek, ami irás és magyar. Ma már túl vagyunk az első tavaszi esőn, a tizennyolc év már bevirágozta a tarlókat, ki lehet tépni, ami nem odavaló. Ma már nem vagyunk rákényszerítve, hogy számhatások kedvéért tudomásul vegyünk minden dilettáns elindulást; megengedhetjük azt a fényfészt, hogy csakis reguláris csapatokat engedjünk be a porondra. Ma már nem névsort olvasunk lexikon számára, hanem osztályozunk, vonalakat húzunk, s nem írjuk fel azt, aminek vonal alatt a helye. Egy szóval: most már lehet rendet csinálni a dzsungelben. Ma már nézőpontokat lehet felállítani; külön pavilonokat lehet kijelölni a regényipar elágazásainak, a kirakatok nem maradnak üresen. És el lehet nézni idegen tájak felé is, nem is kell nagyon szőgyenkeznünk a mi atlétaink erőmutatványai miatt. Sőt az sem lesz meddő munka, ha a hazai mohát nyomozzuk a fák oldalain. Minden országnak megvan a maga külön légnyomása, s ez nagy eltéréseket okoz a gondolatok időjárásában: másképp látja az örök embert, a mindennapot, más és más érdekli az élet déli-dél-báb játékában...

Az áttekintés szempontjából bizonyos osztályokat állítunk fel. Vannak történeti regényeink, vannak ugynevezett transzylván regényeink, amelyek az itteni magyarság sorsát tükrözik, vannak analitikus, társadalmi (szórakostató) és háborús regényeink. Természetes, hogy ez a vonalzás nem tökéletes, de a rubrika nagyon engedelmes lény: a fajvédők parancsára nélkül is apad vagy szaporodik, ennél fogva az egyes osztályok átvizsgálásában esetleg további földfelosztás várható és a modern -izmusok is előkerülhetnek. Az is tény, hogy az átszűrő készülékek sem egyformák az esztétika vegykonyháján; nem lehetetlen, hogy a besztás miatt itt-ott szót lehet emelni, de ez a jelenet minden felvételi vizsgán megismétlődik, ezt nem lehet elkerülni.

I.

A történeti regényekkel kezdem. Megszokott tünet, hogy a nemzetek a földrengések után a multba menekülnek. Könnyű azoknak, akik a napfényben sütkéreznek, nekik elég a jelen. De a viharverték vizsgáztatást keresnek; felkutatják a mult derűs pontjait, vagy esetleg tetemrehívást rendeznek: mit vétettem a történelem géniusza ellen? Hol követtem el a tragikus bal-lépést? Mert a megalázkodásban is van megnyugtató. Mindenekfelett áll azonban a kérdések kérdése: adtam-e valamit az emberiség történetének? Adtam-e valami olyant, ami belépőjeggyül szolgálhat a jövő olimpiaszára?

A mi regényíróink is körülbelül ezzel a kutató gondolattal indultak el a történelem sarkvidékeire. És a válasz szerintük ez: nem éltünk hiába. Az Országépítő keresztény államot teremtett Nyugat védelmére, és mi kiálltunk a csatavonalba. A Táltos király már csak-rem maga is elpusztult a Sárga viharban, és hullott a Fekete völgyek beláthatatlan sora, akik az ozmán nyilakat fogták fel a szívükkel. Kelet minden hullámverése megtört a Halász hátya ormain... Hát ez is csak valami... csakhogy... Ami bűn, az bűn. Ott vannak a

lelkünk fekete foltjai. A gyűlölködés. Örökké egymást nyúztuk. Vértornyokat raktunk saját idegszálainkból. Nálunk a Varjú is kivázza a Varjú szemét... Az úrhatnáság. Uraink örökké kiskirályoskodtak. „Sibói” bölényvirtussal nekimentek a falnak, haszontalan politikálással vesztegették az időt, nem dolgoztak, amíg nappal volt... Így vesztettük el a Hesperidák aranyalmáját. Új utakon kell elindulnunk... De ez már más vonalak közé tartozik.

Ezek a regények szinte mind a modern szellem-történet stílusában épültek. A tetőkön alig látni mohát, a falakon színek játszanak, a szobák is szellősök, az arcokon a ma gondja vagy öröme. Ma nem mi megyünk a multhoz, hanem a mult jön a határainkra. A szellem-történet tulajdonképpen nem egyéb, mint a mult átélése a mi véredényeinkkel; ennek alapján a mai történeti regény sokszor nem több egy kis fantazirozásnál történeti diszletekkel és görögtüzekkel. Mikszáth Uj Zrinyiászában a feltámadt Zrinyit elviszik a Nemzeti Színházba. A Szigetvári vértanukat adják, szóval egy olyan tény, amelyet Zrinyiek átéltek és Jókai elképzelt. Egyik oldalán áll tehát a történeti valóság, másik oldalán a szellem-történet, vagyis a történelem Jókai meglátásában. Zrinyi nézi az előadást a diszpályából. Megkérdezik tőle: mit szól hozzá? Zrinyi legyint a kezével: egy szó sem igaz belőle... Hát sokszor így vagyunk a történeti regényekkel is. Nem tudom, ha IV. Béla, Kún László, Tormaj Dénes, Szent László revidéálnák a lapokat, mennyi maradna meg belőlük a cenzura után? De ma ez a történeti regényírás módja, írónk nem maradtak el a haladó pusztáértől. Művészi szempontból azonban határozottan sokat használt a történelmi expresszionizmus: megnyiták a romantika új kapui, új álmok, új színek születtek, és mi érdeklődéssel nézzük az átfestett régi időköt, lehet, hogy hamis levegőben, de legalább korszerű jelmezekben, mindaddig, amíg ez is meg nem változik: Hamlet frakkban...

Íróink közül Kós, Makkai, Szántó királyokat választottak modellül: Kós Szt. Istvánt, Makkai IV. Bélát, Szántó Kún Lászlót.

Kós Károly könyvének címevel jelzi azt a nézőpontot, ahonnan meg akarja ismertetni első szent királyunk személyét: ő az Ország-építő. Azt fogjuk tehát látni, hogy mekkora bánatpénzt kellett fizetnie Szt. Istvánnak ezért a vállalatért? Mert ezt az építési engedélyt nem adták ingyen. Az országot meg kellett alapítani, ez volt a fennmaradás feltétele, csak-hogy ennek közszirtek álltak az útjában. Egy csomó apró, vad, hajthatatlan törzs rakoncátlankodott a végtelen pusztákon, s a nádasok ingoványai közt; ezekkel elbánni, őket rendre, engedelmségre szorítani az akkori közleke-

dési és közigazgatási viszonyok közt, a lehető- len feladatok közé tartozott. Itt nem lehetett sokat tétovázni a problémák megoldásában; sokszor kellett elintézni a gordiusi csomót Nagy Sándor receptje szerint egy jól irányított kardcsapással. És István csodálatos erővel és szívóssággal végzi ezt az országépítő munkát. Ha erről van szó, nem ismer kiméletet fajával, családjával vagy a maga érzésvilágával szemben sem. Ez a munka nem gyönyörűség. István maga foglalja ezt össze a halálos ágyán ezekben a jellemző mondatokban: Megfáradtam, mert nehéz volt az építés, amit rámparancsol-tál, Uram, s iszonyú... Véres építést parancsol-tál nekem, Uristen, s én nem irgalmazhattam, s te sem irgalmaztál nekem, Istenem... Kóp-pányának halnia kellett... s Ajtonynak... To-nuzóának is... s az utolsó — Vazul volt... ez volt a legnehezebb, Uram... Mert ezek így történtek; szembeszálltak, s ő nem kímélte őket, habár a lelke egy-egy darabját vágta le velük. Ahogy az Irás könyve mondja: Ha ke-zed vagy lábad megbotránkozott téged, vágd le azt is, dobd el magadtól... Hát ő levágta. Ezt jelentette országépítőnek lenni. A könyv na-gyon szépen van megírva és nagyon megkap-új árnyalataival: megérezzük Szt. István lelke-nek néma tragédiáját. Sajnos azonban a be-állítás mégis nagyon egyoldalú: csak az embert és az államférfit látjuk, de az apostolnak és a szentnek még az árnyékát sem. Pedig hát ez a két tényező még sem mellőzhető Szt. István lelki összetételéből. Mennyi fény és mennyi meleg ömlik az ő apostoli szívéből! Kóst na-gyon hideggé tette a vezető gondolata. Az im-presszionisták érzéketlenségével halad a mult ösvényein s nem látja az útszéli virágokat. Ugy látszik, sejtelve sincs egy szent vagy egy apostol belső berendezéséről. Ezért aztán pl. ilyen épületes dolgokat mondhat el Szt. Gellért-el, mikor befejezi Szt. Imre nevelését: a király-finak most már más dolgokat kell megtanulni; meg kell tanulnia, hogy aki őt bántja, azt irga-lom nélkül sujtsa le; az igazságért, ha kell, öljön és gyilkoltasson; meg kell tanulnia a mulatozást és tobzódást; meg kell tanulnia kegyelem nélkül megtiporni, elpusztítani embe-reket, nemzeteket és birodalmakat; irgalom nélkül büntesse, aki ellene támad. És szerinte Szent Imre meg is tanulta a többi léleképítő dolgok közt a virágénekeket, a tragár dalokat, megtanult dühében káromkodni, korbácsolni védtelen állatot és embert, megtanulta a nöket ölelni és csókolni. Hát bizony ezt Szent Imre nem tanulta meg és Szent Gellért nem ezekkel az ütemekkel fejezte be a királyfi nevelését. Ezek csak olyan szellem-történeti kicsapongá-sok, amiket nem veszünk komolyan, de dért hintenek a tavaszi mezőkre.

Makkai Sándor az expresszionisták na-

Virrasztok ezen a szent éjjelen

Irta: Pakocs Károly

A gyertyafények lassan kialudtak. A bethlehemes gyermekek kara már álmodik az angyalok karával. Kopott kártyák, melyekkel Máriást játszottak az éjtéli nagymiség, hovámegek árván már az asztalon. A nyereség-dió a gyermekeknek a vak-ablakba téve szendereg. A sekrestye és a vektor mellett alszik, hogy el ne vétse a pásztormisést.

Csak én, a pásztor, nem bírok elaludni. Csak én a pásztor állok éberem.

Mi van velem?

Teát nem ittam és feketekávé, amellyel álmat kergetek a költők s altatják lelküket Heródesek. Szívembe sem mart senkisémet az estén. Oly csendes volt ma minden körülöttem s oly édes volt az éjtéli misém.

A lelkem sem bánt, mégsem aluszom.

Csak nézek-nézek ki az ablakon. Csak nézem kint a havas csúcsokon világító kis csillagfényeket s hallok misztikus zümmögéseket.

Az angyalok vigadnak kint a léghen? Vagy ezredévek mult karácsonyából maradtak itt az angyal-énekek?

Csak nézek-nézek ki a végtelenbe s látok az égen történelmeket.

Két szó viaskodik megint szívemben: Háború, Béke. Vértől a havon. Jézus szíve vérzik a hómezőben: a Béke jajgat kint a parlagon.

Jaj, tél vagyok az emberek szívében ezerkilencszáz esztendő után. Tizenkilencszáz év sem elég az ember szívének, hogy testvéri szót kimondjon, ahogy a pásztor mondta és királyok a jászol-trónus szalma-szőnyegén.

Tartályokban feszülnek már a gázok. Bombaszínóron államférfiak keze játszik tigris-nyugalommal. Megfagy a látó emberben a vér.

Messiasra szemjéző időkben élünk megint, én úgy érzem, Európa tengelye most csikordul és fordul egyet a történelem.

Jézus, e roppant ójbe jőjj velem!

gyitójával vizsgálja IV. Bélát és táltos erőket sejt benne. A táltos itt inkább népies értelemben veendő: olyan valaki, aki eltér a rendes összetételű emberektől: okkult erők dolgoznak benne, megérzései, látomásai vannak, álmokat lát, s ezek nem pusztán álmok, hanem titkos hatalmak képzetei. Valami nyomás nehezedik a lelkére, érzi, hogy valami nagy szerencsétlenség közeledik feléje. Már érzi, hogy a föld inog; még a „görbe ország” hegyei közt találkozik a Fehér királynéval s az megmondta neki, hogy a föld remeg kelet felől, a puszták megindulnak. Minden jósa mellett zárkózott, rideg emberré lesz, nem nyilatkozik meg senki előtt, s nem érti meg felesége sem. Mikor aztán a puszták megérkeznek, a sárga vihar áttör a Kárpátokon, megéri lelke nyomását: áldozatra van kiszemelve népéért; ő táltos király, neki meg kell vívnia a sárga lovassal. A vihar azonban szétveti a képzelgéseket, kigyógyul mániájából, s belátja, hogy ő nem halálra, hanem életre van ítélve. Ez alázatossá teszi, hívóvá és férfivá. Ő, aki csak a végzetben, szerencsétlenségben és halálban hitt eddig, most egyedül hisz az életben és feltámadásban. Mikor mások már belenyugosznak abba a gondolatba, hogy ez a helyzet nem fog megváltozni soha, őt a tűz, a romok és holttestek éppen arról győzik meg, hogy a tatárok tartózkodása nem lehet állandó, mert az uralkodás célja nem lehet emberirtás, mint ahogyan a tatárok teszik. Aki csak azt tudja, állandó országot az nem alapíthat. Új történelem következik. S azért ő már ott Trauban püspököket, hivatalnokokat nevez ki, intézkedik, gabonát, állattalományt vásárol, már szánt, vet a jövő számára. Így lesz az álmódzó, mániákus táltos királyból cselekvő, rugalmas, törhetetlen acél erőforrás, második országépítő.

Művészi szempontból ez a regény áll a lépcső legfelső fokán. Kétségtelen, hogy történeti regényeink kitűnően vannak megírva, nem közönséges tehetségek alkotásai, de a babér mégis a Makkaié. Könyve igazi költői munka. A költői genialitás a meglátásban van: mit látsz te költői ember az élet tényeiben? milyen megvilanások cikáznak át a lelkeden és mit tudsz ezekből megörökíteni? A történeti regényírónál is azt kérjük: mit látsz te ebben vagy abban a történeti jelenetben vagy történeti személyben, és mit tudsz ebből teremteni? Genialitás kell hozzá, hogy valakit regényalakká meszeljék, vagy olyan tulajdonságokat tételezzek fel benne, aminek a történeti díszletek megengednek. Művészi érzék kell hozzá, hogy kietlen felületek alatt megsejtsem a paradicsomkert lappangó nyílásait, amelyek az én szavamra kitörnek a föld alól. Ez a művészet ismertető jegye. Ahol mi kopárságot vagy zűravart látunk, a művész előtt virágok nyílnak, angyalok szállodognak, rózsákat szórnak, isteni színjátékok hullámszélnek. Művészi meglátás kellett hozzá, hogy valaki IV. Bélában regényhőst fedezzen fel, vagy a tatárjárás ha-

lálmezein is meglássa az aranyszálakat. IV. Bélánál az a művész nehézsége, hogy nem kerülheti el a tatárjárás szkilláját. Aki ide betévedt, meg van írva a sorsa: bele kell gázolnia a vérpatakba. A regény itt nem adódik, itt a regényt teremteni kell. Ez megviseli az író fantáziáját. Igaz, hogy most éppen legujjában a tatárjárás felszínre került az európai irodalomban, de nem a tatárok, hanem Dsingszkan személye miatt. Gmelin Themudsain-ja. Lamb Dsingsiskanja, Prawdin Tschingis-Chanja mind körülötte keringenek. Prawdin tavaly a folytatást is megírta Das Erbe Tschingis-Chans címen. Az utak tehát nem járhatlanok. Makkain is látszik, hogy olvasta Lamb könyvét. Ha azonban valaki nem Dsingszkan tüneményes egyénisége miatt nyúl ehhez a korhoz, hanem a tatárjárás miatt, akkor ez nagyon próbára teszi a tenemtőképességet. És Makkainak van ereje hozzá. Biztos szemmel néz át a terepen, benépesíti a kietlen pusztákat, virágot, életet ültet a fekete romokra. Igaz, hogy a Táltos király minden tekintetben fölülte áll a Sárga viharok, de Makkai gazdag képzelete még a tatárjárás megjelölésében is tud változatosságot hozni. Legfennebb a hangszerelés kifogásolható, az az igen modern hangnem, ahogyan szereplői kicsérlik gondolataikat. Ezt már Császár Elemér és Kós Károly is megemlítették. Stílus tekintetében kétségkívül Kós stílusa simul legjobban a tárgyához. Makkaié a legkevésbé. És a szemlélet is igen a mienk. Ha az ember Tomaj Dénest hallja, szentül meg van győződve, hogy ez az ember olvasta Hóman és Székfű könyveit.

Szántó György műve, az „Aranyágacska” tulajdonképpen folytatása Makkai könyvének. Az utódokat sorakoztatja fel: V. Istvánt, Kún Lászlót és III. Endrét. III. Endre az aranyágacska, mert ő az utolsó hajtása az Árpád-ház fájának, azonban nem ő áll a középpontban, hanem Kún László. Itt is a meglátásban van a művészet. A szerző szerint Kún László egy darab Ázsia: a régi vad, de erős, vitéz, hajthatatlan ázsiai magyarnak egy késő nyílása. A kúnok bálványozók is, táltosnak, fensőbb lénynek nézik. Mert a kúnokban meg a mongol álmok kergetődznek: leigáznák Nyugatot, meg sem állni a nyugati tengerpart határáig. És a morvamezei csata meg is nyitotta az utat, a szláv-német gyűrű szét pattant, — de Kún László megkegyelmez Nyugatnak, sőt a kúnok ellen fordul. Tehát nem táltos, már nyugatizálódott, már korcs, nem bálvány többé, a varázs megszűnik, a többit aztán a kún szabályok elintézik. Nem szabad vinta tárgyává tenni, hogy ez így volt-e, vagy sem? Lehet, hogy Kún László is legyintene kezével, ha elolvassa Szántó könyvét, csak úgy, mint Zrinyi a Nemzeti Színházban. Lehet, hogy repültek át ilyenféle álmok a lelkén a mámor pillanataiban. Mindegy. Művészi szempontból azonban határozottan szerencsés invenció, amelyet a szerző nagyszerűen értékesített a Sátoros király c.

pompás színművében. Kár, hogy a regény nem róla van elnevezve, s még nagyobb kár, hogy V. István és az aranyágacska is belekerültek zavaró körülményeknek. Így a könyv egysége megbomlik. Szinte csodáljuk ezt a félrelépést Szántótól, hiszen ő nemcsak kitűnő elbeszélő, hanem elsőrangú szerkesztő is; ő sohasem a habok játéka, mindig tudja, hogy miért írja könyvét.

Nyirő József már a kiskirályok taborában keresi hóst magának. Mint hazai embernek, Wesselényi Miklóson akad meg a szeme, ezen a kétlelkű, páratlanul nemes, gavallér, vad fergetegemberen, akinek Kemény Zsigmond világot tette meg a belső mélységeit. Nyirő nem változtat a vegyvizsgáló állomás megállapításán, az ő szeme egyebet keres a látóhatáron. Ezek a kiskirályok csinálták majd nem ezer éven át a magyar történelmet, hát mit alkottak? Mit dolgoztak a nemzet életében? Mert a csatatéren két kézzel pazarolták a véruket. Meghalni tudtak. Hát élni? Mit dolgoztak, míg nappal volt? Járt-e a kezük? A békés építő szerszámokat tudták-e úgy forgatni, mint a kardot? Ez tehát teletremelivás a gyász napjaiban; átvizsgálása az ósok számadó könyvének. Ezt a számonkérést II. József császár végzi el egy elképzelt jelenetben, mikor összekerül a „sibó” bölénnyel a kufsteini börtön homályában. Mit tett ön hazája érdekében? kérdi tőle. Wesselényi alkotmányt, országjogokat emleget. A magyar nemes az alkotmányért, az ország jogaiért öklelődzött a harcmezőn és szabad napjaiban. Nyirő II. József kegyetlen iróniával vag vissza erre a frázisra: a jobbágyok irhájába lövöldözni, nagy vadászokat tartani, a császár ellen igzatni, lázadásokat szítani, hazájért káromkodni, ez még nem alkotmányos küzdelem. Ez az alkotmányosdi játék csak igazságtalan, kényuri kiváltságokat, nemdolgozást, néptől, földtől elkülönült vagyon és pénzhabzsoló uraskodást védelmezett. A szabályok csak azért forogtak, hogy a kutyabőrös gonosztevők elrejtőzzenek. Egy garázdalkodó nemesi férget nem lehet agyontaposni, mert elbűvik a kutyabőr ráncai közé. Az ország joga a deres és mogyorófa-királyság, díszmagyar bábjáték, családi büszkeség, néha egy-egy kis országgyűlés, ahol szép szavakat lehet leadni. De az ország érdekében nem történik semmi. Hány iskolát alapítottak az anyanyelv megmentésére? Mit tettek az irodalom érdekében? Még nyelvük sincs, csak valami döcögős, darabos, parasztos hanggyártmány, nem uraknak való. Így mondja ezt a császár. Mert az ő finom érzékszervei már vihárt szimatoltak a levegőben. Már hallja, hogy valami titán kopácsolja belülről a tojáshejat; a vak Sámson már megfogta a világ oszlopait, s már próbálgatja rajtuk az erejét. Meg kell előzni az eseményeket. És ő meg is próbálja. Ezért szünteti meg a nemesi kiváltságokat, ezért rendeli el a közteherviselést, könnyíteni akar a nép terhén, nehogy a tömeg maga nyúljon a gyeplőhöz az erőszak

Két spiritiszta úc

Írta: Tristan Bernard

Tristan Bernard hetven esztendővel ezelőtt 1866-ban született. Ő a mai Párizs tréfamestere. Ha bármilyen élce, vagy szójáték születik, a hírlapok szeretik összefüggésbe hozni vele és gyakran idézik jellegzetes, szakállas alakját. Apró mesékkel, szatirikus karcolatokkal, újságokban megjelent tréfákkal kezdte irodalmi pályáját s jobbára ma is ezek és elmés, sziporkázóan szellemes egyfelvonásosai teszik népszerűvé nevét. Egyik szellemes, humoros írása az alábbi is.

Bemutattak két úrnak egy vacsorán, valami előkelő társaságban, ahol a sugalmazásról, spiritizmusról, mindenféle okkult tudományról beszélgettek.

Az egyik ur az orvos volt. A másik a médium.

A dohányzószobában az orvos hozzám lépett s halkan így szólt:

— Akar valami érdekeset tapasztalni? Gondoljon arra, hogy médiumomat holnap este hétre meghívja vacsorára az Imperial- vendéglőbe.

Alighogy kiejtette ezeket a szavakat, a médium tévova lábakkal áthaladt a szalonon s szemembe meredve, ezt mondta:

— Ön engem holnap este hétre vacsorára

fog hívni az Imperial-vendéglőbe.

Kissé ijesztően bandzsított s mintha valami láthatatlan erő ösztönözte volna, hozzá: tette: „Elfogadom.”

— Én is elmegyek, — szölt az orvos, — csodálatos dolgokat mutatok majd.

Másnap hét óraker megjelentem a találkán, ahol már várt a két spiritiszta ur.

A médium kissé sápadt volt, fáradtan látszott.

— Étvágytalansága fölöttébb nyugtalanít, — jegyezte meg az orvos. — Rengeteget kell ennie, mert nagyon megerőlteti magát. Magam is kénytelen leszek többet enni, mint rendszeren, hogy jó példával járjak elől.

Aztán felírta azoknak a sajátos ételeknek listáját, melyek — szerinte — leginkább elősegítik a bűvös fluidum kifejlődését: amerikai tengeri rák, vesepecsenye, gombás fogoly, orosz saláta s több új főzelék.

— Főképp — tanácsolta — sültkrumplit nem szabad ennie, meg főtt marhahúst!

Tüstént megrendeltem az ételeket s nemsokára örömmel állapítottam meg, hogy az orvos igazat mondott. Az ő serkentő példája tette-e, vagy az, hogy oly bölcs gondossággal állította össze az ételeket, elég az hozzá, a médiumot sikerült rávennünk, hogy minden fogásból kétszer egyék.

Mikor a csemegéhez érkeztünk, az orvos fölkelt az asztaltól és félrevont:

— Most érdekes kísérletet fog látni. Ren-

deljen egy vagy két üveg tokaji aszut.

Hozták a drága aszubort. Megízleltem s kitűnőnek találtam.

Az orvos töltött magának, aztán a médiumnak s parancsoló hangon szólt:

— Ez itt ecet. Igyék.

A médium felhörpintette a pohár tartalmát s iszonytatóan elfintorította arcát.

Háromszor-négyszer ismételték meg a kísérletet s mindannyiszor ugyanaz a finta mutatkozott.

Megcsinálhattam vele a fordított kísérletet is, — mondta az orvos. — Ecetet tehetnék eléje s elhitethetném, hogy az tokaji asszu. De nem merem, a gyomra miatt.

Likőröket hoztak s a médium az orvos sugalmazására furcsábbnál furcsább érzéklődésekről tett tanúságot. A borókapalinkát narancshéjlikőrnek tartotta, a pezsgőt anízspalinkának, a köményt borovicskának, a zöld chartreuset sárga chartreusenek s viszont. Sőt, több ízben az én pálinkáspoharamat is összevettette az övével s körömcseppig kiitta. Majd azt állította, hogy egy asztal, két asztal, három asztal, minden asztal forog s nemsokára az asztalok forognak, hanem az egész étterem a pénztár, a pénztárosné, a mennyezet is.

Mikor kimentünk, az orvost és a médiumot annyira gyötörték a szellemek, hogy mindketten nekimentek a falnak, aztán más gonosz szellemek makacsul a gázlámpákhoz vágták őket.

kezével. Csakhogy a világ nem értette meg az új hangokat. Nálunk meg éppen ólom volt a fülekben. Folytak tovább az alkotmányos kedvtelések, a vadászatok emberre, vadra, ott-bon, vagy idegen erdőkben és hálósobákban... És a világ összeomlott...

Nyiró könyve rikító színekben mutatja a történelmi expresszionizmus igazságtalanságait. Az unokák sorsa miatt nem mindig lehet elmarasztalni az ősokeket. Ötven év múlva miniket is felelősségre vonhatunk, hogy miért tettük ezt és nem azt? miért tettük így és nem amúgy? Hát jöjjenek ide, éljenek velünk s akkor megkapják a feleletet. Száz év múlva élő unokáink talán azt fogják mondani rólunk: milyen bölcsen cselekedtek őseink, hogy úgy éltek és dolgoztak, amint az idők engedték és parancsolták. Mert ez a történelmi ítélet örökké a habok játéka. Évszázadokon át büszkélkedtünk, hogy bátyái voltunk Nyugatnak Kelet ellen. Innen-onnan egy-egy leereszkedő vállveregetést is kaptunk érte. Ma már azt mondjuk: mekkora bünt követünk el fajunk ellen, mi mesebeli Jánosok, hogy nyúztattuk magunkat másokért! Jaj, miért tettük! Jaj, miért tettük! Ma már elfogadjuk a Fekete völgyekben Szapolyai védekezését, hogy miért nem ment el a mohácsi vérfürdőre? Nem akarta leöletni azt a 40 ezer magyart. A török nem Magyarországot akarja leigázni, neki a Nyugat kincsei kellenek. Miért álljuk el az útját? A megmentettek úgy sem fogják meghálálni soha. Nem akarta a 28 ezer mellé odapredálni még a 40 ezret. Ma azt mondjuk: igaz megmaradt volna az erők, másképp intézhetjük volna a sorsunkat. Az bizonyos, hogy Wesselényiék erős időtékozlását, haszontalan kiskirálykodását nem lehet helyeselni, de nem a ma szempontjából. Olyan mindegy, hogy Wesselényi a Nádasdyak, Illésháziak, Révayak, Máriaassyak, Berzeviczyek mintájára iskolákat alapított volna, vagy Stansich-Horváth Gergely báró példájára maga tanította volna a betűvetést a vadászatok helyett, a helyzet akkor is ugyanaz lenne ma. Ezt a tényt meg kell állapítani a háborgó kedélyek megnyugtatóására. A vádbeszéd tehát e felől a világtájkát felől nem igazságos. Sajnáljuk Wesselényit, nagyon ügyetlenül védekezik József császár előtt. Egy jobbacská III-IV. gimnázista átkozottul érdekes tényeket tudott volna odamondogatni öfélének. — Egészen más ítéletünk Nyiró könyvéről művészi szempontból. Minden művészi alkotásnál jogosan szóvá, lehet tenni azt a külső körülményt, amely korlátozza az író kezének szabad mozgását. Az esztétika boltívei alatt azonban elhallgatnak a mellékzöngék. Nyiró ebben a könyvében mutatkozik be, mint regényíró. Semmi nyoma rajta az írói lámpaláznak. Mesteri kézzel fonja regényé Wesselényi történetét, nagyszerű elbeszélő készsége és páratlan szép nyelve itt is úgy csillog, mint novelláiban. Minthogy a könyv címe „A sibói bölény”, mindenesetre hiba, hogy a II. kötetben Wesselényi meglehetősen eltűnik a porondról.

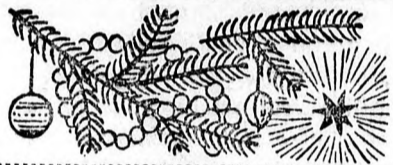
A Fekete völgyek, Vértorony, Varjú nemzetség regényes korrajzok, tükördarabok nemzeti multunkból. Gulácsy regénye a mohácsi vész előtti és utáni évek zűrzavarát mutatja be Tomory Pál és Czibak Imre történetében. A történelmi regényhez két dolog szükséges: történelem és regény. Vagy a történelmet kell regényesíteni, vagy a regényt kell tarkítani történelmi díszletekkel. Gulácsy könyve regénynek indul, de a regény szála a II. kötet vége felé elpattan a szűz után csak történelmi fejlekedéseket kapunk a hősök haláláig. Mennyivel tökéletesebb Eötvös (Magyarország 1514-ben) vagy Kemény (Zord idők) könyve, ahol a regény egyszerre végződik a történelmi eseményvel! A szerző különben a transzylván gondolat meg születését látja Czibak Imre halálában. Magyarország új utakra indul a kettős királyválasztással. Ettől kezdve a maga lábán kell járnia. Az első lépések nehezek: a három nemzet még bizalmatlanul nézi egymást. A szász Weimarra esküszik, s Ferdinándtól várja a közös germán-vér diadalra lobbanását; a moldvai vajda nagy latin alma miatt tartja szárazon a puskaporát. A magyar pedig egyre a Királyhágó palántján keresi a rést. Csak a közös sors, a közös veszedelem kovácsolhat eggyé. Ebben az új történelemben a magyarság vállalta a vezetést. Czibak Imre halála megmutatja ennek a munkának a lélektanát. Aki ezt vállalja, tagadja meg önmagát, s vegye fel keresztjét, mert ez vértanúi munka. Ez minden transzylván politikának az evangéliuma.

A Varjú nemzetség a Varjú család története Bethlen és a Rákócziak korából. Ezek is zűrzavaros idők; háborúk, pártoskodások mindenfelé, az emberek nyúzzák egymást minden

különböző cél nélkül. A Varjú család a köz-nemesek közé tartozik, de amint Kós mutatja, ezek is csak azt csinálják, amit az előkelőbbek, ha részt akarnak venni a nemzeti életben. Ennek a könyvnek is van valami tanulsága. Egy örökséget keresnek, egy nagy kincset, amely valahol a Pojánán van elrejtve. Egy régi könyv megmagyaráz mindent, de azt nem tudják elolvasni. A rejtett kincs egy nagy tanács: maradjunk a hegyek közt, ezek megvédenek minket, a völgy nem nekünk való.

Tabéry Géza a Dózsa-féle parasztlázadással keseríti a lelkünket. Hát bizony csak lélekkeserítés. A könyv Fugger Katalin küzdelmeibe olvassza bele a jobbágyság helyzetét és a parasztlázadás fejezeteit, szóval: történelmi regény. Történelmi regény, de tenger-alattjárókkal. A vizek mélyén aknák lappanganak, a betűk árnyékában kaján célok leskelődnek. Ezt hamar észre lehet venni. Mert aki a magyar parasztlázadást akarja megírni, de azzal kezd, hogy vagy száz oldalon át Rómában ténfereg, összeszed minden szemétdombot, amit úton-útfélen talál a pápák, pápai udvar, Borgiák, egyháziak cégéreskedéseiről, nincs egyetlen bíboros, püspök, egyházi méltóság, akiben csak árnyéka is lenne a tisztességérzetnek, hanem az egész csak rablóbanda, „sátáni fajzat”, — amint talán Vitéz nevezi őket, — aztán a hazai földön viharzik végig és itt is ami piszok és ékeltelenség kapható a rágalom gyógyszerártaiban, azt mind rákeni a katolikus papságra: — na, arról nagyon hamar ki lehet találni, hogy mit akar? A katolicizmust akarja kompromittálni. És Tabéry nyiltan is megmondja céljait. Könyve utolsó lapjainak alapján semmi kétségünk, hogy a régi megromlott hitelt, vagyis a katolicizmust teszi felelőssé a régi bűnökért, a jobbágyság elnyomásáért, a parasztlázadást, amiből az új hit hozta a megtisztulást és a megerősödést. Egyik hőse, Darvadó Gergely, hevesen beleveti magát „a németországi hitjavító mozgalmakba, melyek a fenékig romlott kor méltatlan papi hatalmától

célozták megtisztítani a krisztusi hitet”, hirdette, hogy „az ember csak a saját hite által üdvözl, nem kell Istenhez külön közbenjáró, külön közvetítő, népek verejtékén uraskodó kegyelem-kufár”. Ennél felekezeti, sőtétebb, gyűlölködőbb hangú könyvet nem ismer a magyar szépirodalom. Szégyelni lehet, hogy éppen nálunk jelent meg. Soha senkinek sem jutott eszébe a jobbágyság elnyomását vagy a parasztlázadásokat a katolicizmus nyakába varrni. Tabéry felfogása csak magánzellemtörténet. De még ha a történelem teljesen igazolná is ezt a szemléletet, mi szükség volt erre a lélekkeserítésre. Szabad-e most kipellen-gérezéseket végezni a világ előtt?... Nem hallgathatom el azt sem, hogy aki szereti az erotikus falatokat, az itt lukullusi lakomákat rendezhet magának, szemérmetlen, obscén jelenetek százaifutkároznak a pázsiton. Tabéry minden regényében gondoskodik az ingyencsek táplálásáról. És nagyon sokszor meglátszik, hogy ez a farsangozás nem azért történik, mert föltétlenül szükség van rá, hanem az író felvidámitására, csakúgy, mint Anatole France-nál, vagy akárhánszor Szántó Györgynél. Mégis csak más ez pl. Makkainál az Ördögcsékérben. A kényes tárgy művészi diszkréció társaságában halad. Elmondja, amit el kell mondani, de aztán a függöny gyorsan lelehül, a szerző nem telivér férfitársaságnak beszél, hanem a gráciáknak. És ezzel aztán elértem a művészi szempontokhoz is. Tabéry regényében mind a szálak füzése, mind a jellemzés ellen igen sok kifogást lehet tenni, azonban tagadhatatlan, hogy vérbeli író munkája. Tabéry kitűnő elbeszélő, nagy nyelvi erővel és szépséggel, csak sajnálni lehet megtévedését. Mindig nagy hiba, mikor az író elvtársi lábakat ölt a művészi szárnyak helyett, és az is, ha a Parnassust összetéveszti a kaszárnyával.

Szines posta

A gyermekek mesebeli városa valóban létezik

Santa Claus, magyarul Mikulás, a neve az amerikai Indiana állam egy apró, szűz-nál is kevesebb lakosu falujának. Mivel pedig Amerikában és általában az angolul beszélő államokban, karácsony estéjén is nem a gyermek Jézus, hanem a fehér-szakállu, piros köpenyes Mikulás viszi az ajándékot a gyermekeknek, a kis falu postahivatalát már hetekkel karácsony előtt vasutikocsiszámra érkező csomag és levél árasztja el, csak azért, hogy a csomagokon és a külön borítékban küldött levelek bélyegzőjén rajta legyen: Santa Claus, mint-

ha a levelek és csomagok az ajándékokat osztogató Mikulástól magától érkeznek.

De pár nappal karácsony előtt nagybetűs gyermekírással címzett levelek is nagyszámmal érkeznek Santa Claus postahivatalába. Ezeket a leveleket már évek hosszú sora óta továbbítják egyházi és más jótékonyági egyesületekhez s ha a levelek írói szegénysorsú gyermekek sorából kerülnek ki, a Santa Clausba küldött levélre válaszképpen ilyen közvetett úton valóban megérkezik a kért ajándék.

Amerikában háromszázötven évvel ezelőtt született az első fehér ember

Érdekes évforduló megünneplésére készül Amerika egyik legrégebb gyarmatállama, Észak Karolina. Az állam területén, Roanoke szigeten született meg Amerika első fehér állampolgára, Virginia Dare, 1587-ben. A gyermek szülei azok közül a telepesek közül valók voltak, akik az Erzsébet királynő korabeli híres felfedezővel és tengeragggyal, Sir Walter Raleigh-vel érkeztek Angliából.

A jövő esztendőben esedékes 350-ik évforduló alkalmából az amerikai kincstár féldolláros ezüstpénzt veret. Az ezüstpénzből kivert első 25.000 darabot VI. György királynak ajánlják fel jótékony célra, mint Roanoke-sziget hálóját annak az országnak, amelynek fia volt az amerikai gyarmatosítás első útörője, Sir Walter Raleigh. A pénzek egyik oldalán is az

ő képmása lesz, a másik oldalon pedig a régi gyarmatok korhű ruhájában egy gyermekét ölében tartó asszony.

Az évfordulóra felépítik a sziget kikötőjében a régi erődöt, a Fort Raleigh-t, amelyen 350 évvel ezelőtt volt. Két hajót is építenek, pontos másolatait azoknak a törékeny járműveknek, amelyeken Carolina első gyarmatosai vágta neki az Atlanti-óceánnak. A cseroki indiánoknak a north-caroliniai rezerváción élő egyik törzse felépít egy régi indián falut, ahol a dohánytermesztésnek ősrégi formáját fogják bemutítani. Ez a vidék volt ugyanis az, ahol európaiak a dohánynyal először megismerkedtek és Sir Walter Raleigh Roanoke szigetéiről az első dohányleveleket és az első primitív módon készített szivarokat Európába hozta.

A nemzetközi politika karácsonyi csillagképe

Irta: Dr Léber János

Régen vége van már azoknak a boldog időknek, amikor az embereket csak a saját, vagy a saját kis körök közvetlen dolgai érdekelték. Amikor évek elmúltak anélkül, hogy az ország másik részében, vagy a világ egyéb helyén végbemenő események csak egy napra is lekötötték volna a nép érdeklődését, vagy megzavarták volna falvak és városok nyugalmát. Ma, sajnos, egészen más a helyzet. *Ma senki sem élhet üvegburába zárva.* Meghallja és meg kell, hogy hallja az országos vagy világesemények híreit, mert *sohasem tudhatja, hogy ezek az események nem fognak-e kihatni az ő egyéni életére is.* Az emberiség ügye úgy összevan bonyolítva, egyik nemzet élete úgy hozzá van láncolva a másik nemzet életéhez, hogy nem történhetik az egyikkel valami, aminek hatását valamilyen formában a másik is meg ne érezze.

Ezért érdeklődnek ma az emberek az események iránt jobban, mint máskor; ezért olvassák oly szívesen az újságokat és ezért van szükség arra, hogy az újságok legalább időnként átfogó képet adjanak a nemzetközi politika helyzetéről. Mert akinek jó szeme van és jól tud következtetni, ebben a képben legálább is nagy vonásokban megláthatja a jövődőt is.

A Népszövetség újabb megpróbáltatása.

A nemzetközi politika és a közérdeklődés központjában újabb megint a Népszövetség ügye áll. Józsefendékú alapítói a Népszövetséget egy, a nemzetek felett álló békitő, igazságtevő szervnek szánták. Az utóbbi években egymásután kapták az ütések.

Most egy újabb támadás indult ellene, amelyről még nem tudhatni, hogy vajon ki tudja-e védeni? A spanyolországi vörös kormány védelmet kér tőle a nemzeti hadsereg sikeres támadásai ellen és azok ellen, akik állítólag Franco tábornokot ebben a harcban támogatják. Az egész világ tudja, hogy emögött a kérdés mögött az orosz szovjet áll. *Igy akarja Stalin megtorpedézni az európai népek kialakulóban lévő harmóniáját,* ha már fegyveres beavatkozása a spanyol háborúba, a világforradalom érdekében nem sikerült. Ellenérték, háborút szeretne szítani egyrészt Anglia és Franciaország, másrészt Olaszország és Németország között. Előreláthatólag ez nem fog neki sikerülni. De a Népszövetség, mely könnyelműen odadobta magát ennek a nagyon is átlátszó szándékú játéknak, könnyen áldozatul eshetik.

Az angol szellem ereje és dicsősége.

Angliát az elmúlt kritikus napokban súlyos belső alkotmányválság kötötte le. Fiatal királyának házassági szándéka összeütközésbe jutott a Britt birodalom több mint 700 éves alkotmányával és ennek az alkotmánynak minden írott betűnél erősebb és határozottabb szellemével. *Angliának és az angol szellemnek örök dicsősége marad, hogy a birodalom érdeke győzni tudott a legjobban szeretett király felett is.* Remélhetőleg rövidesen visszatérhet az angol kormány a külpolitikai cselekmények terére s megvalósíthatja az Olaszországgal való teljes kibékülést, melynek legelső látható jele Abesszínia anektálásának elismerése lesz; másrészt meg fogja szilárdítani és ki fogja mélyíteni a szövetségi viszonyt Franciaország irányában, hogy mégjobban és talán véglegesen elvonja Franciaországot a szovjet-barátság káros és veszélyes területéről.

A francia radikálisok kijózanodásai.

Franciaország kezdi lassanként megelégedni a szovjettel való szövetség áldásait és kétes eredményeit. A polgári radikálisok, akik oly boldogan borultak egy évvel ezelőtt a szélsőbaloldali elemek nyakába, kijózanodtak már. Látják a veszedelmet, mely *nemzeti létüket fenyegeti* és tisztában vannak azzal, hogy *Moszkva minden áron háborúba akarja sodorni Franciaországot a világforradalom érdekében.* Napról-napra nő a francia radikális körökbe az ellenállás és az egészséges konzervatív politikát folytató Angliához való közeledés vágya. Olaszország és Németország felé is

kedvező üzenetet küldenek. Kérdés azonban, hogy ebből a küzdelemből, amely egyrészt a polgári radikálisok és mérsékelt szocialisták, másrészt a szélső szocialisták és kommunisták között folyik, melyik fél kerül ki győztesen.

Olaszország nagyhatalmi állása napról-napra nő.

Olaszország teljesen befejezte Abesszínia meghódítását és Göré városának megszállásával még a lehetőségét is elvette annak, hogy a népus egy még meg nem hódított uralmi területre hivatkozhat. Minden remény megvan arra, hogy Németország után Anglia és Franciaország is elismeri az olasz király kiáltott *keletafrikai császárságát.* Ennek a remélt elismerésnek mintegy ellenszolgáltatása fejében, Olaszország éppen az elmúlt napokban jelentette ki, hogy *elismeri és tiszteletben kívánja tartani Anglia földközi tengeri érdekeit;* ami más szóval annyit jelent, hogy Mussolini teljes és harmónikus együttműködést óhajt folytatni Angliával, nemcsak a Földközi tenger környékén, hanem az európai

Szovjet-Oroszország kétségbeesett erőfeszítései Európa bolsevizálása érdekében

A bolsevista Oroszország mintha veszít érezne. Nem fér a bőrében. Hiába látja, hogy az egész világ készül összefogni ellene: mindenütt megalakulnak a bolsevista-ellenes ligák -s ezek szorosan tartják már egymás kezét, — nem fúj takarodót, nem vonul vissza, hanem még nagyobb tüzzel támad a keresztény és polgári világrend ellen. Ugyáltszik, a *spanyolországi forradalomra tett fel minden kártyát és valószínűleg éri azt, hogy ha ezt a játszmát elveszti ott, elvesztett mindent odahaza is, belső ellenzékeivel szemben.* Ezért igyekszik minden anyagi és emberáldozattal fenntartani és folytatni a spanyol háborút. *Ezért akar mindenáron európai háborút kiprovokálni, hogy a népek újabb szenvedéseiből a bolsevizmus európai megtelepedésének vessen gátat.*

Spanyolország a véres áldozat.

Spanyolország borzalmasan szenved ennek a merész kísérletezésnek kizsákmárjában. Nyilvánvaló már, hogy Oroszország makacssága és a vörös anarkistáknak nyújtott támogatása hosszabbítja meg a spanyol nép pokoli szenvedéseit. *Franco tábornok nemzeti kormányja már régen ura lenne Spanyolországnak és már régen hozzáláthatott volna a eltakarításához és a fájdalommal megőrzéséhez, ha Stalin nem küldene újabb öldöklő fegyvereket és újabb öldöklő embereket a spanyol harcterekre.* Lehet, hogy más oldalról a nemzeti hadsereg is kap segítséget. *Európai háború folyik már „titokban” az Ibériai félszigeten és csak egy szikra kell, hogy ez a lappangó háború nyílt konfliktusokban robbanjon ki.* Ezt a szikrát akarja Anglia ezekben a napokban Genfben eltaposni. Hogy sikerül-e neki, az egyelőre a jövő titka.

A kis nemzetek közreműködése igen fontos.

A többi európai népek politikája többé-kevésbé függvénye a nagyhatalmak politikájának. Az adott zürzavaros helyzetben a kisebb államok sem nem kezdeményezhetnek, sem nem tehetnek messzebbre kiható politikai cselekedeteket. Ennek dacára a közreműködésnek örvendetes jelét látjuk Lengyelország és Románia barátságának megerősítésében; Olaszország, Ausztria és Magyarország összefogásában a római paktum keretében és Olaszország, Jugoszlávia és Magyarország között fennálló viszony javulásában.

„Panamerika” veszedelme fenyeget.

A tengerentúli államok közül Amerika nem régen esett keresztül az elnökválasztás

politikában is. A fasiszta Olaszországnak Franciaországhoz való viszonyát kényessé teszi az a körülmény, hogy Franciaországot Blum vezetése mellett szocialisták és részben kommunisták kormányozzák. Blum azonban van olyan józan politikus, hogy nem engedi elmérgesedni a viszonyt a két ország között, *nehogy még szorosabbra fűzze Olaszország és Németország már amúgy is túl veszélyesnek ítélt kapcsolatát.*

Németország a belső és külső politikai megerősödés útján.

Németország lassanként kivívta magának a teljes egyenjogúságot és a nagyhatalmi állást Európa népei között. Kireperált minden lást Európa népei között.

Örvendetes jelenség az is, hogy a *Németbirodalom belételeiben is megindult már a tisztulás folyamata.* Faulhaber müncheni bíborosnak Hitler vezérrel folytatott többszöri tanácskozása arra mutat, hogy *mindkét részről keresik a megegyezés útját.* Konkrét eredménynek számít Göring miniszter egyik legutóbbi bizalmas rendelete, melyben megtiltja a hatóságoknak, hogy a katolikus ifjusági egyesületek működését zavarják, vagy minden indok nélkül megbénítsák. Németország belső megerősödése és boldogulása nagyrészt attól függ, hogy a kibékülés a nemzeti szocialista kormányrendszer és a Katolikus Egyház között valóban, *komolyan megtörténik-e és látható hatásaiban végleges lesz-e?*

izgalmain. Roosevelt páratlan többséggel kivívott győzelme lehetővé teszi részére, hogy most már *minden meggondolás és talán már minden ellenállás nélkül végrehajthassa politikai, gazdasági és szociális elgondolásait.* Európa nem várhat sokat tőle. Amerika elsősorban *önmagával* akar ezután foglalkozni. A Buenos-Airesben most folyó *pánamerikai kongresszus könnyen azzal az eredménnyel zárulhat, hogy egy új tengerentúli népszövetség fogja magához vonzani az európai népszövetségi politikában eddig résztvevő délamerikai államokat is,* ami végső következményében azt fogja jelenteni, hogy *még nagyobb lesz az az „Óceán”, amely a régi világot az újól elválasztja.*

Japán „közledek” Európa felé.

Japán újabb nem nyilatkozott szándékairól, de szívósan nyomul előre Kinán keresztül Oroszország felé. Németországgal szerződést kötött, amelynek *kimondottan antibolsevista éle van.* Egyáltalában nem lepődne meg, ha ez a két erős nagyhatalom kétoldaltól harapófogóba fogná a Szovjetbirodalmat s közös erővel összeroppantaná a Lenin-, Trockij- és Stalin-féle politikai szörnyszülöttet. Németországban bizonyára már most megvan erre a hajlandóság. Japán még nem találja erre érkezettnek az időt. Ő többre vár és talán *többre készül.* De hogy mire, azt a keleti népek sajátos titokzatos mosolyából és makacs hallgatásából európai értelem kiolvasni nem tudja.

Mióta ember él a földön, a csillagokból jósolták meg az erre kiválasztottak a jövődőt eeményeit. Krisztus urunk születését is csillag hirdette meg a napkeleti bölcséknek. Csillagképet rajzoltunk mi is a világpolitika helyzetéről. *Szépítés és torzítás nélkül.* Sok jót, — sajnos — nem lehet ebből a csillagképből kiolvasni. A veszedelem nagy. De biztosak vagyunk benne, hogy *ha meglátnák az emberek a betlehemi csillagot, — mely ma a Vatikán felett ragyog — a sok kicsi és nagy, igaz és hamis csillag között; ha meglátnák úgy, amint a napkeleti bölcsék meglátták és követnék, amint ők követték, — ezek a veszélyek kirobbanás nélkül vonulnának el fejkünk felől és boldog örömmel zengedezhetnének mindenütt a világon:*

„Dicsőség a magasságban az Istennek és béke a földön a jóakaratu embereknek”.

Népkisebbségek a kommunista államban

Irta: Paál Árpád

A kommunizmus a mindenek fölött való közösség eszméje. A népkisebbség is közösség egy kisebb népi élet tekintetében. Első tekintetre azt hihetnők, hogy mindkét jelenségben a közösség lényegalkotó lévén, kettejük egymással ellentétbe nem juthat. Azonban minden eszme az ellenmondását is magában hordja. Így van meg a kommunizmusban is az ellenmondás igen sok közösségi szemponttal szemben. Különösen azzal szemben, hogy kisebb kiterjedésű és más-más belső felépítésű közösségek legyenek. A kommunizmus minél nagyobb kollektivitásokat akar, s ezzel kizárja azt, hogy magán belül a kisebb közületeknek önálló léte legyen. Ha állami hatalomhoz juthat, mint ahogy Oroszországban megtörtént, a nagy állami kollektivitáson belül minden helyi, vidéki, országrészi külön kollektivitást igyekszik megszüntetni. Ezeket csak formailag tűri meg, illetve a közös termelő mechanizmus gépalkatrészeiként, csak az állami nagy kollektivitás végrehajtó szerveiként.

Központi kazánból fűj azokba gőzt, saját lelküket így kiűzi belőlük.

A háboru előtti Oroszországnak volt vagy 170 nemzetisége, de azt egynevezőre hozta, egyszínű oroszként tüntette föl a cári önkényuralom. A kommunizmus a maga első megjelenésében ezt az egyszínűséget elemekre bontotta, mikor minden vidéken minden népnyelv forradalmi felszabaduláshoz jutott, s helyenkint külön-külön egységeként megszerveződtek a munkások, katonák és földművesek tanácsai, a szovjetek. Ezekben a szovjetekben az egy-nemzetiségű népterületek is mintegy a saját színeikhez jutottak hozzá. Különösen az ukránok, a fehérorosok, a Volga-menti német települések, s a kaukázusi külön népek határozottan kiváltak és kieresztettek a maguk külön népi jellegével. Tartották is magukat erősen a

maguk külön népi területéhez. A különböző nyelvhasználat is teljes egyenjogúsághoz jutott, s így ez méginkább növelte a külön népszínek szerinti alakulást. A volt orosz birodalomnak így szovjetizálódó területein már ott tartottak, hogy a szovjetek közötti érintkezés nyelveként is nem az orosz, hanem a mesterségesen képzett eszperantót kezdték alkalmazni. Ezzel is jelképezni akarták, hogy a korábbi orosz nyelvi fölényt is lefokozzák, s a volt uralkodó nyelvet is minden más kisebb népnnyelvvvel egyenrangúvá teszik.

Azonban mindez csak átmenet volt az orosz birodalom helyébe lépő új államalakuláshoz. A szovjetek egyenkintiségeiből azok szövetsége lett, s ez a szövetség megalapította a maga köztársaságát. A mai orosz birodalom hivatalos címe ez: A szovjetek szocialista szövetséges orosz köztársasága. (République socialiste fédérative russe des soviets). Tehát nem szovjet-köztársaságok szövetsége, hanem a szovjetek szövetségeinek köztársasága. Ez a megkülönböztetés azért fontos, mert a mai orosz államrendszerben ennek a „szövetség” szónak a belekeverése alkalmas a nagyobb látszat keltésére. E szó miatt első gondolatra azt hihetnők, hogy az egyes szovjetegységek, tehát a nemzeti csoportosulások is, bizonyos magukra vonatkozó önállóságot megtartottak, s ezeknek az önállóságoknak az egymásmelletti és egyenrangú társulásával állunk szemben. Hogy tehát kisebb köztársaságok együtteséből áll az egész mai „szövetséges” orosz birodalom.

Nem; a szovjeteknek nincs ilyen előzetes köztársasági személyisége, nincs tehát külön saját területjoga se. Ilyen köztársasági személyisége és területjoga csak a közösségnek van, a szovjetek szövetségének. Ebből pedig sok minden következik, ami különösen nemzetiségi szempontból csak elnyomást jelent és nem felszabadulást.

jelzi, hogy mi az új „nemzet”, mikor ezeket mondja: „Az orosz köztársaság az egész orosz proletáriátus szabad szocialista egyesülése. Az egész hatalom az orosz szövetséges szocialista köztársaság határai között, az országnak azt a munkás lakosságát illeti, mely a falusi és városi szovjetekben egyesült.” Ez a munkás lakosság a 11. § szerint alakíthat önkormányzati tartományokat is az olyan területek szovjetjeiből, melyeknek különleges jellegük és különböző összetételük van, („qui ont un caractère spécial et une composition différente”), de ezek az autonóm egyesülések belépnek az orosz szövetséges szocialista köztársaság összetételébe. És hogy külön hatalmat ne vitathassanak a maguk területére, arról is gondoskodik a 12. szakasz, mikor ezt mondja: „Az orosz szövetséges szocialista köztársaság legfőbb hatalma („le pouvoir souverain”) a szovjetek nemzeti gyűlését illeti, s az ülészakok közötti időben a nemzeti központi végrehajtó bizottságot”. Ez a „nemzeti” gyűlés pedig alakul a városok, a kormányzóságok, a tartományok és kerületek küldötteiből, s a „nemzeti” központi végrehajtó bizottság pedig áll a „nemzeti” gyűlés által választott 200 tagból. (A szovjet-alkotmány 24–30. szakaszai).

A tartományi szovjetek ugynevezett „autonóm” hatáskörére jellemző, hogy az alkotmány 49. §-ának d. pontja szerint a vidékenkinti szovjetegységek hatáskörének és illetékességének megállapítása a szovjetek nemzetgyűlésére tartozik. A következő e. és f. pontok szerint ugyanő járul hozzá a köztársaságon belüli új szövetségekhez, vagy e szövetségből való kilépéshez, s ugyancsak a nemzetgyűlés szabja meg a közigazgatás általános területi beosztását, s ő hagyja jóvá a tartományokká szövetkezést. A j. pont szerint ugyanez a nemzetgyűlés állapítja meg az egész köztársaság területére a közgazdaságban és annak mindenféle ágában az alapvető elveket és a munkarendet.

Ami külön a nemzetiségek szerinti csoportosulásokat illeti, arra is van szava a szovjet-alkotmánynak. A 22. szakasz kimondja a következőket: „A szovjetek szövetséges szocialista orosz köztársasága egyenlő jogokat ismer el minden állampolgár számára, tekintet nélkül az ő fajukra és nemzetiségükre. A faji elvek alapján való kiváltságolások és előnyök intézményesítését, vagy csak azok eltűrését is éppúgy a köztársaság alaptörvényeivel ellenkezőnek nyilvánítja, mint egy kis nemzetiség szolgáltatására vetését, vagy jogainak a korlátozását.” Sok zavarosság és kétértelműség van ez együtvé hányt rendelkezésekben. A fajt megkülönböztetik a nemzetiségtől, holott a fajt mintegy központi magva a nemzetiségeknek. A nemzetiséget nem veszik tekintetbe a jogegyenlőség megadásánál, a faji elvek alapján való jogadást is kiváltságolásként és előnynek veszik, tehát mindkét intézkedéssel azt mondják ki, hogy nemzetiségi kollektivitások szerinti különbségeket nem ismernek el, hanem a jogokat csak egy közös „nemzet” szerint mérik. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a „nemzeti”-ben többségként mutakozó nemzetiség szerint igazodik minden más nemzetiségűnek az egyéni joga; szóval: a fajelvi „kiváltságok” és „előnyök” elleni tilalom tulajdonképpen a többségként mutakozó egyetlen nemzetiségnek ad csakugyan kiváltságot és előnyt. Mégis egy lélegzetre ugyanezek a rendelkezések azt is mondják, hogy a köztársaság alaptörvényeivel ellenkező „egy kis nemzetiség szolgáltatására vetése vagy jogainak a korlátozása.” Szóval: a kisebb nemzetiségek kollektivitását, sőt e kollektivitás jogait is elismerik.

Ezekből az ellenmondásokból kiigazodni nehéz; a nemzetiségi kollektivitások elismerését eppúgy lehet vitatni belőlük, mint azok megtagadását. Eligazító csak az lehet, amit a kommunizmus az egyes adott helyzetekben szükségesnek lát. Ha nemzetiségi vágyódásoktól fűtött tömegeket akar megszervezni, akkor elismeri a nemzetiségi jogokat is; ha viszont általános kommunista gazdasági rendet és termelési folyamatot akar megvalósítani, akkor „faji alapon való kiváltságok és előnyök” kövételének minősíti a nemzetiségek akarásait, s nem tűri azokat. Így jöhet vonatkozásba a

A „nemzet” és a „nemzetiség” fogalma a szovjet-alkotmányban

Az orosz szovjetek szövetsége köztársaságának alkotmányát 1918. július 19-én hirdette ki az „Izvestia” című moszkvai hivatalos közlöny, mint a szovjetek III-ik és V-ik „nemzeti” kongresszusai által megállapított alaptörvényt. Az alkotmányt az 1929-iki és a most legutóbb tartott 1936-iki „nemzeti” kongresszusok módosították, de a módosítások mind érintetlenül hagyták azokat a rendelkezéseket, miket alább tárgyalunk.

Feltűnhetik, hogy a szovjetek kongresszusai is „nemzeti”-eknek mondják magukat. Azonban ebben a vonatkozásban a „nemzeti” jelző csak azt jelenti, hogy nem az egész „nemzetközi” kiterjedésű kommunizmus szervezettéről van szó, csupán a volt orosz állam területén belüli be rendezkedésről. Ilyen értelmű az is, hogy mikor a földre vonatkozó magantulajdon az alkotmány 3. szakaszának a., pontja megszünteti, azt „az egész nemzethez tartozó”-nak („appartenant à la nation entière”-nek) nyilvánítja. Éppúgy a következő pont az erdőket, a földmélvét, a vizeket, a mintagazdaságok ingó és ingatlan javait és a földművelési intézményeket is mind „propriété nationale”-nak „nemzeti tulajdon”-nak minősíti.

A továbbiakban intézkedik ez az alkotmány, hogy a gyárak, üzemek, bányák, s más termelő források és szállító eszközök hogyan kerüljenek a szovjetek munkás és földműves köztársaságára („République ouvrière et paysanne des soviets”) ellenőrzése, majd birtoklása alá. Hogyan semisítettnek meg a cári birodalom által vállalt kölcsönök. Hogyan engedendők át a bankok a munkás és földműves állam (a l'état ouvrier-et paysan”) részére. Hogyan biztosítandó a hatalom teljessége a dolgozó tömegek („aux masses ouvrières”) részére a munkások és földművesek szocialista vörös hadseregének megalakítása (la formation de l'armée rouge socialiste des ouvriers et paysans”) útján és a birtokos osztályok teljes lefegyverzésére („le désarmement complet des classes possédantes”) által. Ezekből az intézkedésekből kivehető, hogy a szovjet-alkotmányban a „nation” és

„nationale” kifejezések nem a szokott történelmi jelentőségű „nemzet” és „nemzeti” fogalmakkal egyenlők, hanem az egykori orosz birodalom helyébe lépett új állam megszervezett kommunista tömegére vonatkoznak.

Hogy ez lett az új orosz „nemzeti” fogalom, az kitűnik az alkotmány első szakaszából is, mely így szól: „Oroszország a munkás, katona és földműves képviselők szovjetjeinek köztársaságává nyilvánítottatik. Minden központi és helyi hatalom ezeké a szovjeteké.” Majd a 10. szakasz

Üres élet

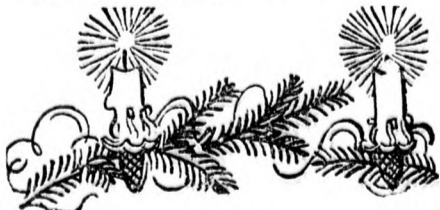
Irta: Korompay Viola

Óh, meddő kar, mely nem ölelhetsz,
Koldusabb vagy, mint rongyban, árván
Fetengő, ványvadt koldusasszony,
Ki mellett gyermek sír a párnán...

Óh, forró száj, mely nem dudolhatsz
Gügyögő, édes alattóadt,
Értelmetlenebb vagy, mint játék,
Mit aprócska gyermekkácsó tart...

Óh, büszke mell, mely titkot őrzöl,
Haszontalan vagy, mint a rózsza,
Ha nem csobban ki friss bimbódból
Az élet édes tej-folyója...

Óh, teli élet, gyermek nélkül
Üresebb vagy, mint színes szappan
Buborék, mely magasba száll és
Halk szomorúsággal elpattan!

nemzetiségi kérdéssel a szovjetek köztársasága alkotmányának 23. szakasza is, mely így szól: „A szovjetek szövetséges szocialista orosz köztársasága, az egész munkásosztály érdekeitől

A földnélküliségtől a rendszeres éhínségig

Ha a kommunista állam a területén levő különböző népek saját külön kollektivitásait valóban elismerte volna, akkor meg kellett volna hagynia számukra mindazokat a lehetőségeket, melyek egy-egy nép együttmaradásának, összetartásának, megélhetésének és sajátos szellemi művelődésének a feltételeit adják. Elsősorban és legfőképpen tehát az illető egy-egy nép tulajdonában kellett volna hagynia az ő lakóterületeit és a gazdasági művelésre szükséges földeket. Az államközösségi tömeg „nemzeti” tulajdona helyett a néptulajdonok rendszerét kellett volna életalappá tennie. Ezekre a néptulajdonokra kellett volna önrendelkezési szabadságot adnia; akkor lehetne a szovjetek szövetségében igazi önkormányzati alakulatokról beszélni.

Azonban, ha a népek életalapjára, a földterületre nézve ilyen igazi önkormányzat van, akkor ez kimondhatja azt is, hogy a néptulajdonból magántulajdonokat ad az egyeseknek. A kommunizmus fölve pedig az, hogy nem szabad magántulajdonnak lennie. Így az igazi népi önkormányzatok a kommunizmus tulajdonjogi alapelveit helyezték hatályon kívül. Ebből világosan látszik, hogy a kommunista rendszerű állam éppen a maga legfőbb alapelve miatt nem adhat igazi népi önkormányzatokat. Az államon belül csak egy tulajdonközösséget ismerhet el, s azon az egy tulajdonközösségen is csak egy központi rendelkezést, hogy a kommunista termelés eszméje megvalósulhasson. Ennélfogva ebben az egy tulajdonközösségben is csak az az egy nép érvényesülhet, mely az egész állam területén túlnyomó. Kisebbségi népek kollektivitása, összetartása és fönmaradása nemcsak elvi, de gyakorlati ellemzésben is van egy állam kommunista berendezkedésével.

Az oroszországi fejlődés elég világos példa erre.

Ott a szocialista forradalom előtti vezető osztálybeliek kiirtása, száműzése, vagy átídomulása az új osztályuralmi rendszerbe, egyúttal azt is jelentette, hogy a korábbi szellemi rétegződés elpusztult. Az egyes népek saját nemzeti gondolata tehát a saját birtokon élő kis földművesek rétegében tudott volna még fönmaradni. Azonban a régi magántulajdoni rend falusi társadalmát és kézbevette a kommunizálás. A kisbirtokosok gazdaságukra csak átmenetileg túrt állapot maradt, mert a kommunista államrend a nagybirtokok állami jöszággá tétele után a kisbirtokokra nézve is gyakorlati megvalósítás alá vette az állami tulajdonjogot. Mindenütt megalakultak az ugynevezett „kolchos”-gazdaságok, vagyis egy-egy falu összes kisföldművesi birtokának, épületeinek, gazdasági felszerelésének és állatainak egy közösségbe vonása. A közösség ügyeit az ő közgyűlésük igazgatja, mely saját maga választja elnökét. Egyúttal határoz, hogy kit vesz föl a közösségbe, vagy kit hagy ki abból. A kihagyottak tulajdonképpen törvényen kívül helyezettek, földjük akármi keretbe kerül, mert hiszen minden föld az államé. És a föld minden termése is az államé.

Hogy mégis a művelés a földeken fönntartandó legyen és csakugyan termés legyen, azt intézik helyileg a „kolchos”-ok. Az államhatalmat fölöttük a kerületi gazdasági titkárok gyakorolják. A kolchos-földműves csak földmunkás, a helyi mezőgazdasági közösség tagja, akinek a kötelezettségeit és jogait a szabályrendelet írta és írja elő. A szabályrendeletet a kollektív gazdaságok kiküldöttjeinek 1935. februárjában tartott kongresszusa egy kisse enyhítette, amennyiben az egyes kolchos-földműveseknek külön kert és állattartására is valami jogot engedett. Egyébként a szabályrendelet korábbi lényeges rendelkezései tovább is megmaradtak. Ezek szerint a kolchosok közgyűlésének „helyi önkormányzati” hatásköre a következő: elnökválasztás, a tagok fölvétele és kizárása, a községi munkaterv elkészítése, az egyesek között a munka kiosztása, a munkabér szabályozása. Viszont a kolchosok „minden ellenmondás nélkül” kötelesek teljesíteni az állami előírásokat és terveket a vetésre, az ugarhagyásra, az aratásra, a cseplésre és az állattenyésztésre. Látnivaló a hatásköröknek ebből a megosztásból is, hogy a kolchosok helyi önkormányzatának éppen a leglényegesebb mezőgazdasági intézkedésekre semmiféle saját joguk nincsen.

Még élesebben szembevetünk a kolchosoknak ez a jogtalansága, hogy a terméshozamra való tekintet nélkül elsősorban az állam által követelt szolgáltatást kell leadni, s csak a megmaradt mennyiség juthat a helyi lakosság szükségletére. Az állam pedig a főváros, az ipari vidékek, a vörös hadsereg, a szovjethivatalnokok összes ételmezői szükségletein túl a saját kiviteli kereskedelmi részére is szolgáltatásokat követel. Például 1932-ben 1 millió 819 ezer tonnát fordított kivitelre, 1933-ban 1 millió 771 ezer tonnát, hogy ezen a révén külföldi pénzt szerez-

vezetve, úgy az egyesek, mint a társadalmi csoportok jogait megsemmisíti, ha ezeket az illetők a szocialista forradalom érdekei kárára használják.”

zen a maga mechanizmusa táplálására. Ugyanakkor Ukrajnában, Fehéroroszországban, s a déli agrárvidékeken éhínség volt amiatt, mert szárazság pusztított, a termés rossz volt, s mégis elvitték minden termést az állami szolgáltatásokra.

Ezek az éhező vidékek nagyjából nemzetiiségek területei. Ukrajnának, fehéroroszoknak, cserkészek, georgiaknak, németek, tatárok laknak ottan. Ezek a vidékek ellenállani igyekeztek, a termést elsősorban az éhező lakosság részére kívánták fönntartani, s különösen az ukránok a saját népük iránti nemzetiségi önfentartás jogára is hivatkoztak. Ebben olyan kommunista vezető ember volt a szószóló, akinek az ukrán kommunista szervezkedésben alapító érdemei voltak, aki Leninnek volt a barátja és dolgozó társa. Skrypniknek hívták az illető kommunista

Egyéb elbánások a nemzetiségekkel

Ellenvethető, hogy az éhínség elemi csapásnak a következménye, s hogy véletlenség okozta és nem a kommunista államrendszer, ha ez az elemi csapás az orosz föld kisebbségi réteget sújtotta. Az azonban már a kommunista államrendszer következménye, ha az illető sújtott népek még a saját szűk termésüket se tarthaták meg, hogy éhínségüket enyhítsék. Viszont annyi elismerhető, hogy hasonló sors és az állami elvétel hasonló következménye a kisebbségi népek helyett a többségi népet is érthette volna. Azonban a többségi nép mégis nagyobb számú; ami pusztulásban része lett volna, az mégse vette volna el népességének annyi hányadát, mint amennyit elvett a kisebbségi népekből. Az ukránoknál egy hatmillió számú éhhalál (a „Neue Züricher Zeitung” adata) e nép egyötöd részének az elpusztulását jelenti, a fehéroroszok 45 millió tömegéhez képest ez a hatmillió már csak egyhatedrésznyi. De még szembetűnőbb az aránykülönbség, ha például az oroszföldi németek éhínséges elpusztultjainak a számát vesszük. Ez 300 ezer volt, vagyis az egész kisebbségi nép egyharmada; míg viszont ugyanez a 300 ezer főnyi ember a fehéroroszok tömegében csak egy százötvenedrész jelentene. Világos ezekből, hogy a többségi nép még a legkegyetlenebb kommunista intézkedés ellenére is megmaradt, de egy-egy kisebbségi nép abba tökéletesen belepusztulhat.

A kisebb számúságnak ezt a végzetét terhelő rá a kommunista állam minden intézkedése a területén levő népkisebbségekre. Még pedig leginkább amiatt, mert ezeket a népeket a kommunizmus földtelenné, talajtalanna teszi. Ebből folyik az a lehetőség, hogy a lakosság a kommunista állam szükségeléhez képest tömegesen is más területre parancsolható. Például egy iparosításra szánt vidékről elköltöztetik a mezőgazdasági foglalkozásukat. Azt mondhatnák erre, hogy ez a foglalkozások tömeges szervezése s nem irányul kisebbségi népek léte ellen. Azonban ezeknek a tömeges elköltöztetéseknek egész más a népi hatása a többségi népre, s más a kisebbségire.

A finn nemzetiségű ingerek a Kronstadtól délre fekvő vidéken 80 ezer főnyi zárt tömegű települést alkottak, s együtt mezőgazdasági, társadalmi és politikai súlyt jelentettek. Mindenek fölött pedig népi életet, magukból nővő anyagi és szellemi fejlődést tudtak fönntartani. A Finnországgal való szomszédosságuk miatt szétesztörték őket ebből a zárt tömegű településből, s ma csak alig ezren vannak a régi otthonterületü-

vezért. Vele együtt az ukránai többi kommunista vezérek is a helyi népjogok mellett lázadoztak. A vége az lett, hogy egy magyarországi nemzetiségű diktátort küldtek ki Ukrajnába, egy Posticsev nevűt. Ő tüzzel-vassal végbevitte a gabonabehajtást Ukrajnában, a helyi kommunista pártot száműzésekkel és kivégzésekkel megtisztította, maga Skrypnik is öngyilkos lett, s Ukrajnában a vezértelenítés után az ukrán kulturális intézményeket is megszüntették. Posticsev egy nagy beszédben kijelentette, hogy a nemzetiségi elv a kommunizmussal össze nem egyeztethető, s rendszeresé vált a nemzetiségi törekvésekre gyanus elemek üldözése. Egyébként Ukrajnában milliószámra hulltak az emberek éhínségben.

A fehéroroszok, németek, tatárok, georgiak hasonló sorsról panaszkodnak. Tehát a kommunizmus államrendszere annyira ellentétben van az egyes helyi népek, s így a népkisebbségek életével, hogy ezek még az éhínséggel szemben sem védekezhetnek. Ha a kommunista államnak kiviteli készletekre van szüksége, akkor e szükséglet kielégítése végett még az egyes népek fizikai kiirtódása árán is érvényesíti a maga kollektivitása turalmát.

kön. Természetes, hogy így megszűnt ott a népi életük. De nemcsak ott, hanem mindenütt mássutt; elveszett egy népkisebbség.

Oroszokat is vett így tömeges költöztetés alá a kommunista állam. Azonban ez nem az orosz nép fogyasztását, hanem annak terjesztését jelenti. Viszont a kisebbségi népek szétköltöztetése azt jelenti, hogy jellegzetes népi területükön elvesztik helyi többségüket, s így saját népi életre nemcsak gazdaságilag, de nyelviileg és szellemileg is mind gyöngyösbek lesznek, majd lassan elenyésznek. Ahová pedig eltelepítik őket, azon az új helyen más népekkel vegyítve anyanyelvükre kell leszkönnök. Az orosz kommunista állam eddigi költöztetései mind a sokféle népből való összegyűjtésekre törekedtek, s az ilyen népileg vegyes közös munkahelyeken egész természetesen az orosz nyelv vált közvetítő nyelvvé. Alakilag tehát hiába van meg a népkisebbségi nyelvek szabadsága, mert a népi összetartásától, a talajától megfosztott népkisebbségi nyelv is elvész, hogy a mindenütt föltalálható többségi nyelv foglalja el a helyét. Így lett a kommunizmus orosz állami rendszere az oroszításnak újabb nekiáramlása.

Különbön is az egyéb népnyelvek csak propagandamódu, közvetítői szolgálattak, de nem arra, hogy népszellemet terjeszsenek. Ahol ilyen népszellem kifejlődését éppen a népnyelv egysége előmozdithatja, ott mesterségesen is igyekeznek többségüket előidézni. Különösen a Kaukázusban alkalmazzák ezt a módszert, ahol a georgiak közé örményeket, az örmények közé törököket tömegesen telepítenek, holott ezek a népek egymással igen ellenséges érzületűek. De éppen ezt az indulatot is alkalmasnak látják, hogy a külön népszellemek fejlődését megbénítsák. Stalin, az orosz kommunista állam diktátora, ki maga is georgiai, fejtegetést adott arról, hogy az állam különböző népei a kommunizmusban nem törekedhetnek saját szellemű kultúrára. „Csak formában lehetnek — mondotta — nemzetiségi kulturák, tartalomban egységesen proletároknak, vagyis szocialistáknak kell lenniük.” Ez a közömbösítés nem egyéb, mint a kisebbségi népek eltüntetésének nagy tömegesekkel való végrehajtása.

Nem csoda, ha Oroszországnak a Népszövetségbe való fölvételekor az európai nemzetiségek kongresszusa aggodalmasan szót emelt, hogy a népkisebbségi jogok érdekében a Népszövetség különösebb biztosítékokat követeljen a kommunista államrendszertől.

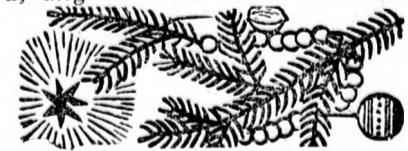
Nyolcvan méter magas bronzkolosszus a fasizmus szobra

Róma. A Giornale d'Italia egyik legutóbbi száma részleteket közöl arról a nyolcvan méter magas bronz kolosszusról, amelyet mint a fasizmus jelképes szobrát, az Opera Nazionale Balilla szervezetei állítanak fel a római Forum Mussolinin, hogy ez az óriás szobor legyen az új római birodalom megalapítására emlékeztető emlékmű hosszú évszázadokon át. A bronzból öntött kolosszus egyes részleteit már kiöntötték és a nagy méretű travertine kőköcskből épült talapzat felállítását már meg is kezdték.

A szobor súlya 250 tonna lesz. A kolosszus mindkét lábából liftek visznek fel a fejeig, amely az álltól a fejtetőig tizenkét méter

magas lesz. Lesz azonkívül lépcső is a szobor belsejében. Fenn egy kisméretű kilátó tornyot helyeznek el, ahonnan gyönyörű kilátás fog nyílni Rómára és a Campagnára, el egészen Ostiáig és a tengerig.

Az ókor kolosszusa a fasizmus szobrához képest szánalmas törpék volnának. De a new-yorki Szabadság-szobor is, a talapzatot nem számítva, alig több harminc méternél

A csángótájszótár

Írta: Domokos Pál Péter

Díszes kiállítású, finom papírra nyomott könyvet hozott a posta. Helsinkiben, a harminchatos év végén látott napvilágot s talán karácsonyi ajándékba jött. Lám, a finn-ugor testvérek nem felejtenek minket, hanem nagy szeretettel és még nagyobb hozzáértéssel, felkészültséggel elvégzik azt a munkát is, amelyet már régen nekünk kellett volna elvégeznünk.

Wichmann György (szül. 1868. IX. 8., meghalt 1932. V. 3.) a Csángótájszótár tudós szerzője, aki a vojtyákok, zürjének, cseremiszek nyelvének tanulmányozása után Moldvába utazott és Szabófalván csaknem egy teljes évig tanulmányozta a moldvai csángómagyarok nyelvét. Hogy anyaga teljes legyen, útban hazafelé betért a hétfalusi csángókhoz is.

Szabófalvi szállásadója a szomorúan tragikus véget ért Martinás Antal, akinél a legtöbb moldvai kutató csendes, meleg, úri ott-hont talált. A csángómagyar nyelvet az öreg Rab Antaltól (Anton Rob. Robu) tanulta. Végig vette vele a Szinnyei-féle „Magyar-Tájszótárt”, a Ballagi-féle „A Magyar-Nyelv Teljes Szótárát”, Ion Gheties „Dicționar Maghiar Român” szótárát; a nyelvtannal kapcsolatban a Simony-féle „Tüzetes Magyar Nyelvtant” és

eme szörnyű időrábló munkán kívül arra is maradt ideje, hogy a népköltés termékeit megkeresse. Fáradozásának eredménye az előttem fekvő, negyedívréten 219 lapot kitevő könyv, mely tökéletes mesterségbeli tudással van megírva, bőséges anyagot ismertet és a művet csángómagyar-német nyelv alkalmazásával minden európai műveltségű ember számára hozzáférhetővé teszi. A szótár 173 lapra terjed; a főnmaradó teret a nyelvtani rész (177—178 lap); a közmondások (179 drb.); rejtvények (5 drb.); táncszók (36 drb.) és Rab Antal levele töltik ki.

A Csángótájszótárt Arturri Kannosto és Csüry Bálint előszava vezeti be, melyből megtudjuk, hogy Wichmann anyagát ők rendezték sajtó alá és mint a Finn-Ugor Társaság IV. kötetét jelentették meg. A szép és különleges anyag szorgos gyűjtője ugyanis 1932. május 5-én meghalt és így maradt el eddig a könyv kiadása. Wichmann moldvai útja (1906—1907) és halála (1932) közötti idő Rubinyi Mózes durva támadásának felejtésére, a világháború zavaros körülményei és a háború utáni még zavarosabb béke izgalmaira használdott fel. Magyar ember csak megbecsüléssel gondolhat arra, aki Finnországból a moldvai csángómagyar nyelv tanulmányozására indul.

Lássuk ezek után a Wichmann adataiból összeállított előszó érdekesebb megállapításait.

A moldvai csángók két főkörben laknak: északi csángók (Roman vm.) és déli csángók (Bacau vm.). Ezekon kívül van még néhány csángó falu Tecuci és Neamt megyékben is. 43 csángó falut sorol névszerint fel, melyek közül 13 elrománosodott, csak katolikus hitük és nevük igazolja származásukat és, hogy magukat „ungurok”-nak mondják. Mintegy 8000 családot (Gehöfte) említ.

Visszautjában egy napot Bacău városában töltött és ott alkalma volt beszélni egy Suzikalugarból és egy Dzsoszénból való csángómagyar emberrel. Így legalább izelítőt kapott a déli

csángók nyelvéből is. Tételként kimondja, hogy az északi csángók nyelve ősbibb, érintetlenebb, eredetibb a déli csángókénál, mert ezek beszédére az állandó székely beszivárgás és érintkezés hatással volt.

Wichmann a moldvai csángómagyar nyelv tanulmányozása után Hétfaluba ment és a hosszúfalvi Sánek Péter házában ütötte fel tanyáját. Két hónapig tartott tanulmányozása. A neves tudós megállapítja, hogy a hétfalusiak beszéde nincs közvetlen nyelvjárási rokonságban a moldvaiakéval. Nagyobb a rokonság a székely és moldvai-csángó, mint a moldvai és hétfalusi csángó nyelvjárás között. A „csángó” szót székelyek adták elcsángáló testvéreiknek, akik ezt a csúfolódó nevet szégyenlik és azért mondják magukat „ungurok”-nak. A hétfalusi csángóknál sok olyan sajtáságos, érdekes, régi vonást talált, amely a többi nyelvjárásokban már egészen eltűnt.

Szótári rendszere: elől jön a moldvai csángó szó betűrendben; utána a hétfalusi szó, mely előtt H betű áll; következik a magyar jelentés; a legtöbb szóhoz maga Wichmann bírta a német, finn, sőt néhány szónál a svéd jelentést is. A szó tiszta értelmét mindig németül magyarázza. Felveszi némelyiknél a román jelentést is, melyre még nyelvmestere

hívta fel a figyelmét.

Az egyes szavak leírásánál a finn-ugor nyelvek tudományos írásrendszerét használja. 58 betűt alkalmaz. Az a és á betűk árnyalatainak érzékeltetésére ötféle a betűt; az o-ó számára nyolc e betűt; az o-ó-ra, ö-ö-re öt-öt félet, négy s-et, három ts-et, négy z-t stb. használ. A szótár olvasása laikusnak igen nehéz.

1. *Ha meg-ierem e szem-pietert, okkór eszem tejesz-puit.* Ha megérem Szent Péter napját, akkor eszem tejes törökbúzit.

2. *Kiszki hodj meg-szozza, udj meg-eszi.* Ki hogy szóz, úgy eszik.

3. *Millen e zak, ullan e folt.* Milyen zsák, olyan a foltja.

Rejtvényeiből:

1. *Mi jö be e feluba s e kusak nem ogasak?* (Köd.) Mi jön be a faluba s a kutyák nem ugatják?

Hejgetéséből. (Szilveszteresti ének.)

*Djio-fabol koporso
Leveliböl borito
Zagaibol ledjezo
Djükeriböl handjazo
Pusza paita fedetlen
Haram berieb hat szevél!
Aho — — !*

*Dió fából koporsó
Leveléből borító
Ágaiból legyező
Gyökereiből hangyászó.
Pusza pajta fedetlen
Három veréb hat szemmel.
Aho — — !*

Midőn a rendkívül értékes művet olvasóinknak szeretettel bemutatjuk, ugyanakkor nem hallgathatjuk el néhány tévedését, illetve a valóságnak meg nem felelő állítását sem:

A könyv címe északi csángódiakétszóról beszél és területként Roman vármegyét határozottan megjelöli. Klézse és Nagypatak, szinte a legfontosabb déli dialektuspontok, mégis szerepelnek. Az előszóban felsorolt 43 falu közül 12 a déli dialektus területéről van, többen pedig a megjelölt északi dialektus területétől messze fekszenek. (Pl. Kotnár).

A székelyhatás a bákómezei szeretpartii csángóknál alig észrevehető. Sokkal inkább tanult papok nevelő hatásának tudnám be a tény, mint székelyhatásnak. Nem szabad elfelejteni, hogy Petrás Inceze János ott működött. Én sokkal szívesebben osztanám „szeretpartii” és „keletkárpatjii” rézeszere a csángóságot. Míg a Kárpátalján határozott a székelyhatás, addig a Szeret-partján alig észrevehető.

Kétkedéssel fogadjuk ama megállapítását, hogy Prezesten, Tamásban, Kitzkó falvában magyarul beszélnének. Utóbbi faluban e sorok írója csak az öreg, bevándorolt Jancsó diákot találta, aki magyarul tudott. Ő nem is emlékezett, hogy falujában magyarul tudtak volna.

A Csángótájszótár számunkra nagy érték. Ehhez hasonlóan értékes mű a csángókérdéssel kapcsolatban nincs. A Betlehemi Kisded születése napján legalább gondolatban kegyelettel kegyelettel keressük meg Wichmann György sírját s kérjük a kicsi Jézust, hogy adjon népiünknek olyan igaz és önzetlen testvéreket, mint Wichmann György volt

A gyermek a béke vára

— Legenda 1936-ból —

Alkora felhő volt csupán, mint egy pipafüst csücske,
de ellért rajta urasan a kicsi fiu lába,
ki felszállt rajt' az egekig, nem azért, hogy nap süsse,
hanem, hogy bekopogtasson az Isten ablakába.
S szóljon: „Felséges Isten úr, a földről jöttem én el,
a földről, hol az emberek egymás husába marnak,
hol úr, paraszt és proletár egymásra nézni szégyell,
mert nem tudják a másiktól: mit várnak, mit akarnak?
s földön, Isten, béke van, így mondják, akik értik,
ezt hirdetik a szónokok, s a politikus lapja, —
de az ember nyomorba vész és vérben gázol térdig,
és egyik faj a másikat tizi, tépi, harapja!
Testvér a testvért öli meg, vertől csöpög a töre...
Nincsen kenyér, csak jaj és roml és siralomból halmaz...
Ki lesz a földön, Isten Ur a jövendőknék öre?
A szegényt, a szegényt, a szegényt oltalmazd!

Isten! Én kisfiu vagyok, szegény proletár gyermek,
nem ösmertem az örömet, csak a nyomort ösmertem, —
nem simogatott senki se, csak üldöztek és vertek,
és most előttem didereg szegény, meghajszolt lelkem!
S kérlek, tekints a földre, hol a sors olyan siralmas!
S kérlek Istenem: a szegényt, a szegényt oltalmazd.

...Es az Isten hallgatta csak és nézte a kis arcot,
és eltűnődött: kisgyerek ma hány millió lélek?
Hány ösmeri a kacagást s hány ösmeri a jajszót
és mennyi hal meg tulkorán, mert nyomorban nem él meg?
Es Isten látta Madridot, Zborót, mazuri-lápot...
látta Waterloo... Mohácsot, — és vérvörös lett minden...
s szörnyű mennydörgés volt, mikor haraggal felkiáltott:

— Ember! Csak békevágyakat lássak a szeméidben!

Es tenyerébe fogta a kicsi proletárpára
vézna testét. „Könnyűvé és vidámmá lesz a sorsuk!
S ha bekopognak odalont az élet ablakába,
csak pilléthane lesz számukra ez a mennyel gyors-út!
S ők lesznek békeoszlopok a család és a gyermek,
s mire felülnék, nem lesznek háborus veszedelmek,
mert aki vérebe uszít, széltépi azt a véreb,
és fegyver által vesznek el, kik fegyverekkel élnek!”

Huzella Odón

Utazás a vegyesvonaton

Elleseit beszélgetések.

Írta: Földi István

Tg.-Săcuiesc, dec. hó.

A hegyek mögül erőlködve felvillan a kelő nap egy-egy sugárkéveje, itt-ott szétzavarja a gomolygó szürke fellegeket, mint ezüst foltot, megcsillogtatja a távoli templomtornyokat, de hosszasan nem diadalmaskodhatik sehol. Tömmör sorokban, alacsonyan és magasan új felkúszások gyűlnek rohamra és rászállva a hegyek hátára, leereszkedve a völgyek mélyébe lassan, kitartó makacssággal önteni kezdik a tavat.

Nagy fehérségben fáradt pöfögéssel kúszik a vegyesvonat.

Itt a hátamögött egy család ül. Hallom az apa parancsoló szavát, ahogy fiát megint az ablakra való cirkálás miatt. Mellettük valaki idősebb rokon, vagy ismerős lehet, akivel rég nem találkoztak.

A túlsó oldalon két diáknak látom a sapkája tetejét, odább fehérhajú székelty fejét látok, csengő leánykacagás és dörmögő férfihang árulja el a még hátráblevőket, akiket nem nézhetek meg, mert a zsúfoltságban még felállanom is csak akkor lehetne, ha más lábára lépek engedelem nélkül.

Nem is mozdulok. Jó itt az ablak mellett. Nézem a fehér mezőt, a fehér hegyeket, a bejagyott patakokat és hallgatok. Igyekszem ebből a hangzavarból leszűrni egy-egy párbeszédet.

A két diák az öreg, fehérhajú székeltyvel beszélget.

— Akkor hát nem csak tanulnak, hanem dolgoznak is?

— Mindennap. Délután gyakorlati munkát csinálunk, — magyaráz illedelmesen az egyik legényke.

Elmondja, hogy reggel már öt órakor az istállóban vannak.

— Mi fejünk. A hetesek, ahogy a sor reánk kerül. Délután melegágyat csinálunk, szénát, szalmát hordunk, rigólizunk...

— A mi? — Érdeklődik az öreg szokatlan élénkséggel s hirtelen egy középkori falusi ember is beleszól a beszédbe.

Valahogy bántón, gögösen és gúnyosan erős a hangja.

— S dolgozni otthon nem tudtak, azért muszáj iskolába menni?

A csoport mind jobban kezd figyelni.

— Tanulni nem szegyen s nem kár, — hallom az öreg szavát.

— Én olyanokat tanultam s láttam, amit odahaza senki se tudott volna megmagyarázni, — replikázik az egyik fiú is, de a bántó hangja se hagyja magát.

— Föld, föld. Azt csak egyféleképpen lehet hasznosítani, ha bajlódik vele az ember...

— De hogy ki, miképpen bajlódik, az eszem nem mindegy. Én láttam a szász iskolába jártakat. Azoknak még a zsidó es többet adott a gabonáért, met tisztá vót s okulárral se kapott vóna benne vadzabot.

— Hát az enyimbe sincs, ha kirostálom, — akadékoskodik megint a másik és tudakosan legyint a kezével, mire hirtelen szaván fogja az egyik gyermek.

— S ha kirostálta, hova teszi?

— Hova? A trágyadombra. Te tán csürkét nevelsz belőle?

Már nevet is a saját szellemességén. A csoport is mosolyog. Olyan szánakozásféle mosoly ez a fiatalok s a fehérhajú felé. Mintha azt mondanák: Gyermek, ezt megkapátok.

S a gyermekek is összemosolyognak. Karcognak, mint az iskolában.

— Bátyám es bétévé a kaput magamegett ezzel a nagy mondással. — Örvendez a kiscsib igen erősen s szaporán kezdi magyarázni:

— Lásza-e. Éppen az a bajunk erre felé, ahogy maga csinálja. A gyomot a trágyára önti, a trágyát a földre hordja s osztán csudát hozik, ha tavasszal kétszer annyi vadzabja lesz, mint azelőtt vót. Lásza-e, ezt es az iskolába tanultam s ez igaz...

A sapka karimája alól felkacsint.

Veresen, pujkanyakkal áll az ember, aki az elébb olyan hangos volt s úgy teszen, mintha nem is neki szólottak volna.

A többiek köröskörül kényszeredetten komoly arcot vágnak és csendes lesz a kocsinak az a sarka.

— Akár csak Szibériában... — mondja a férfi a hátamögött.

— Csakhogy ott hidegebb volt, — fűzi tovább a szót az asszony.

Kezd érdekelni ez a két rövid mondat.

— Honnan tudja ez az asszony, hogy milyen idő volt Szibériában?

Amennyire lehet, hátra fordulok s meg-nézem őket.

Az asszony nem orosz forma. Most már igazán rejtély előttem, miért beszélt Szibériáról.

— Ugy látom, nem felejtitek, — szól közbe az utitársuk is s lassan egész regénytéma bontakozik ki a beszélgetésből.

A férfit még 1915-ben fogták el sebesülve. Bevitették Szibériába s egy kicsi gazdaságba került kiségitőnek.

— Irtam eleget haza, de aszongyák nem kapták meg. Én se kaptam egy sor írást se. Gazdámék biztosra mondták, hogy senki se lehet odahaza élve. Mit tehettem? Mikor a kommunisták jöttek, úgy szovjetmódra házasságra léptem egy muszkaleánnyal.

És ithon azalatt a volt szerető is megkapta a halálhírt.

— Hivatalosan írták, hogy ott halt meg Lemberg alatt. Én elgyászoltam, elsirattam s csak az apámék biztatására mentem férjhez

Dumitruhoz, akit a fogolytáborból adtak hoz-zánk. Igen, igen becsületes legény volt.

Kinn hull a hó. Vastag jégcsapok csüngenek a kocsi tetejéről. Fehér füstfelhőket erreg a kinlódó mozdony s már nem hallok mást az egész kocsi zajából, mint ennek a két embernek csodálatos elbeszélését.

Dumitru a forradalom után vitte, haza vitte magyar asszonyát.

— Három hónapig mentünk s éppen így karácsony előtt érkezünk Kurgánba. De akkor már olyan beteg volt az uram, hogy hordágyon vittük haza a falujába. Vért köpött, azt mondták szárazbetegséget kapott a sok fázódás miatt. Vízkeresztre özvegyasszony lett belőlem...

A szívek, úgy látszik, megéreztek egymás közelségét. A Szibériában rekedt magyar fogoly és a muszkafogoly magyar özvegye husvétkor összetalálkoztak a kurgáni nagy templom előcsarnokában.

— Csak néztem. Azt hittem elment a szépségem, — mondja mosolyogva a férfi és enyhén magához vonja a feleségét.

— Pedig ő volt. S engem attól a perctől még bilincsbe se lehetett volna tovább tartani Oroszországban.

Csikorognak a fékek. Hirtelen abba marad a beszéd. Gyorsan kabátkák, kendők, hosarakh kerülnek a kezekbe.

Lassul a vonat. Három gyermekkel törtetnek, gyűrődnek kifele az én embereim. Még azt se tudom megkérdezni, hogy hívják őket.

Lesem az ablakon át, amíg felpakolódna egy kicsi fa-szánra. Csilingelve indulnak a lovak. Csikorogva mozdul a vonat is. Új emberek, új témák, új tülekedések, nevetés, sóhaj, vitatkozás.

De most már nem köt le semmi. Arra gondolok, hogy vajjon valaha az életben találkozott volna-e újból ez a két szív, ha az a magyar fiú ott Szibériában kommunistává válik s nem megy el a husvétii feltámadásra.

Kifürkészhetetlen a Gondviselés akarata.

FERENCZI GYÖRGY

Egy áldozatoslelkű székelty pap 300 évvel ezelőtt

Írta: dr Bitay Árpád

Még műveltebb katolikusaink sem nagyon ismerik ezt a nevet, amelynek viselője pedig háromszáz évvel ezelőtt ott buzgólkodott minden katolikus mozgalomban; vezérkedve, élen járva az áldozatos segítségnyújtásban, a püspök nélkül árváskodó katolikus ügy támogatásában. Ezekre a kegyes célokra tett adományai kétezerháromszáz forintba rúgnak, ami bizony, mai hozzávetőleges értékben is tekintélyes összeg és számottevő vagyon volna. Hiszen csak harangot 24-et öntetett (Lengyelországban, Brasovban, Bistritán) s ajándékozott a legkülönbözőbb székelty templomoknak és kápolnáknak. Fát, építőanyagot meg — vízi úton — nemcsak a cálugáreni kolostor építésére küldött volt, hanem a fejedelmi székelty (Alba-Iulia) kicsi katolikus temploma lerokkadt tornyának a helyreállítására is. Ez utóbbi célra kétszer is (1638 és 1642). De ezenkívül kiterjesztette bőkezűségét a moldvai Neamtu és Băcău katolikus templomaira is. Szülővárosa (Gheorgheni) határában, fent a havason, egy remete telepet is létesített (1640) s ott a maga költségén állandóan 6 remetét tartott. Kápolnát is építtetett s harangot is ajándékozott nekik.

FERENCZI GYÖRGY EGYÉNISÉGE

„Te facta loquuntur.” Valóban talál reá is ez a szép bibliai mondás, mert valósággal tettei mögé rejtőzött. Kegyes adományainak szákszavú jegyzéke gondosan kerül minden egyéni adatot, a hiúságnak még az árnyékát sem engedi elszánni felette. Eddig csak annyit tudtunk róla, amennyit ez a szákszavú (1629-től 1660-ig terjedő) jegyzék (Veszely: Erdélyi egyháztörténelmi adatok, I. 1860) az utókorra hagyott. De életrajzi felvilágosítást, egyéni adatokat hiába keresünk ebben a jegyzékben. Csak úgy melleleg derül ki belőle, hogy körülbelül két évtizedig szülővárosa plébánosa, aztán szinte egy évtizedig püspöki helytartó (vicarius) volt, vagyis a püspök nél-

kül árváskodó ardeali katolicizmus feje, vezére.

Azt sem tudtuk róla, hogy hol vette fel az egyházi rendet. A római Propaganda Fides levéltárában maradt ránk egy olasz levél, amelyet a délszláv (bosnyák) származású Bandini (ferences, majd címzetes érsek, Moldova és Havasalföld apostoli administratora) írt 1645-ben Iasiból Rómába, ez említett congregatio titkárának. Ebből kitűnik, hogy akkor már tisztos korban volt („di honesta età”), hogy a bácaui templom nagy jötevője („gran benefattore della chiesa di Baccovia”) és pedig azért, — jegyzi meg pontos életrajzi adatként ez az olasz forrás, — mivel ott szentelték pappá s ott mutatta be első szentmise áldozatát is („per haver quivi ricevuti li Ordini sacri e celebrata la prima messa”). Példás és tökéletes életű pap („prete... di una esemplare e perfetta vita) hangsúlyozza s emeli ki róla ez az előkelő tudósító! (Scrisorile Misionarului Bandini din Moldova, Bucuresti 1926, Veress Endre tanulmánya a Román Akadémia kiadványai közt.

Sumuleu-n, a ferencesek híres kolostorának könyvtárában, 1934 nyarán az egyik könyvben Ferenczi sajtálkezű bejegyzését találtam meg 1606-ból. Ebben az évben már felszentelt pap, amint a bejegyzés mondja. Tehát 40 évvel később, Bandini érsek levelének a keltékor, tényleg tisztos korú volt. Hatvanon bizonyára túl volt már. 1660 tájt költözhetett az örökkévalóságba az Urnak ez a hű és jámbor szolgálója, hogy átvegye az örök élet koronáját, amely eltételezett számára hosszú, áldozatos, szép papi élete igazi jutalmául.

Ha a jelek és nevek nem csalnak, Fogarassy Mihály, a nagynevű püspök, anyai ágon Ferenczi György valamelyik testvérétől származott. Fejedelmi bőkezűsége, nagy adományai mély, százados családi gyökerekből táplálóztak — ezek szerint!

Népegészségügy — önsegítés

Irta: dr Nagy András

Allítják, hogy Petőfi, rövid élete vége felé, undorodott a versirástól. Kiegyenlíthetetlen ellenmondást érzett versei és élete között, undorodott a *szavaktól*, melyeket nem követhet eredményekkel koszorúzott tettek. Lehet, hogy ez az undor a *lármaharang* szerepétől okozta korai vesztét is, mert a cselekvés belső kényszere hajtotta bele — tabornoki parancs ellenére — a végzetes ütközetbe.

Valószínűleg mindenki érezte ugyanezt az undort, miután sokszor beszélt, írt, agitált, valamilyen ügy érdekében anélkül, hogy kézzelfogható eredményt sem maga sem szavai nyomán mások felmutattak volna. Annyit beszélünk népegészségügyünkről is és eredményeink olyan lehetségesen semmik, hogy joggal kérdezzük magunkat: érdemes-e egyáltalán vesztegetni a papírt? És hogy mégis megtehetjük, csakis annak tudatában, hogy helyzetünk, terveink és felrúzó kiáltások nélkül még úgy sem képzelhetők el életréváló megvalósulások...

Adatokat olvastunk nemrég az ardeali magyar-ság *hiányos táplálkozásáról*. Orvosok előtt azelőtt sem volt titok, hogy a híres magyar konyha csak luxusvendéglők étlapján élő legenda, de a nép, a falu éppenúgy, mint a városok általános népessége sem minőségileg, sem mennyiségileg nem kapja meg a kellő táplálékot; az említett adatok szerint annak felét sem. Azóta több folyóirat figyelt fel erre a kérdésre, százezrek szörnyülködtek a határon innen és túl ezen az új „népbetegségen”. A betű megtette kötelességét. A bajon azonban nem segített...

A régi jó világ szeptembereiben állítólag egészségét kicsattanó arcu gyermekek lármázták fel az iskolákat. Ma siralmasan leványadva látjuk viszont a júniusban friss-jó színben hazabocsátott tanulókat. Az őszi orvosi seregszemlén a *vérszegénység* dominált — akkor, mikor a gyermekek a *szülői háztól tértek vissza az iskolába*.

Ezek a gyermekek pár hét alatt ismét kitélnek és megpirosodnak az internátusi kosztón. Mi lette őket a nyáron? Lestrandolták magukat, tulsókat mozogtak, hiányzott nekik a rendszeresség? Ezek könnyű magyarázatok, jók talán egyes esetekre, de általában nem oszlatják el az alapos gyanút, hogy iskoláink nagyrésze *otthon gyengébben kosztol*, mint a sokat szidalmazott internátusban... Pedig a magyar középiskolás ma csak a tehetősebb szülők gyermeke!

Magyarországon 20.000 ember hal meg évente *tuberkulózisban*, nem valószínű, hogy nálunk kedvezőbb volna a helyzet. Hiszen nyílt titok, hogy *egészen egészséges*, Röntgenen is kifogástalan tüdőt kivételes szerencse látni. Érdemes vajjon statisztikai adatokkal bizonyítani ezt? Nem. Tudjuk, hogy baj van, fiatalságunk elindulása meggondolkoztató, falunk sorvadnak (az Ezerszéki Leányok napjának leány- és legény-felvonásán, a fegyelmzett sorokban, a szép ősi ruhákban, alig láttunk friss, fiatal, egészséges arcot, inkább a nélkülözés, lutkemény munka és az alkohol együttes korai ványadtsága sirt le legfőképpen) — hát minek bizonyítani? *Az orvoslást kell keresni!*

Van orvosság sokféle, de ez mindig gyanús. Ha az egyik orvosság jó volna, akkor a többi nem volna! Táplálkozni — kell! Sőt a munkaképesség érdekében s az egészségnek ártó sokféle körülmény ellenében *kiadósan kell táplálkozni*. Ez egy az életfennmaradás, mellette minden más szempontnak el kell törpülnie! Hát min mulik? Tulajdonképpen kevés olyan teljesen szegény család van, ahol a szorosan vett legszükségesebb táplálék — nem kell összetévesztetni a luxus-táplálkozással — nem volna előteremhető. A hiányokat inkább *mellékszempontok okozzák*. Van, aki azért koplal, hogy végül is valamit szerezzen magának, falusi asszony azért nem főz rendesen, mert nem tud vagy sajnálja rá az időt, városiaknál a divatos ruha és különböző kultursallangok igénylése miatt szűkös a konyha. Ezen nem lehet másképpen segíteni, mint végre jözanul *racionálizálni az életet*, úgy a leépíthető „kulturigények”, mint a zsugoriság számba menő takarékoskodás tekintetében. Magyarokról lévén szó, gyakorlatban inkább előbbire kerülhetne sor... Propaganda, példa, tanítás: mind jó eszköz! Tanult embernek, városi embernek, nőnek elől kellene járniok ebben!

Mert lehet-e addig tbc-veszedelem ellen ered-

ményesen küzdeni, míg a legelőször szükséglet: a táplálkozás hiányos? Adhat-e eredményt parhétü megredra gyogykezelés, ha a beteg jó táplálkozással nem tudja alátámasztani azt? Elegendenül táplált, legyengült falusi és városi lakosság hogyan vethetne gátat a minden elnyeléssel fenyegető tbc-veszedelemnek?

Olvostam *Korányi* professzor kritikáját a tbc-ellenes küzdelem módszereiről. A mi viszonyaink között tragikomikus olvasni, mit tartanak a határon túli teljességgel *elegendenek*... Mindenki számára hozzáférhető sanatoriumok hónapokra, évekre, beteg-lelkutatás, nyilvántartás... Az eredményes harc alapja: *annyi korhazú agy tbc-sek számára, amennyi az évi halandóság*. Mi van nálunk? Joakaratu, győr kísérletek, párszáz betegagy fenntartva protekciók számára... És állítólag minden tbc-halottira 10 beteget kell számítani!

Amit a tbc ellen a köz nyújt, az édeskevés és még sokan az *iesz*. Kisebbségnek, jobb ha belenyugszunk, hogy *önsegítésre* hagyhattunk és viszonyaink között inkább elérhető *megelőzésre* kell fektetnünk a főszűrt. A napi higiénia elemi hiányai-val küzdő falusiaknál a lakást, táplálkozási életmódot illető felvilágosító szó, de különösen a *példa* nagy hatása lehet és ebben mindenki kivethetné a részét, elkezdve a faluk intelligenciájától a nyári munkatáborok fiatalágáig.

De ettől még nem gyógyulnak meg a betegek. *Kórházak szükségesei!* Tbc-seket családban ápolni annyi, mint megfertőzni a családot. Kórházakat kell *csinálnunk!* Altruista sanatoriumokat, melyeket a közvagyon tartana fenn, akárcsak az iskolákat. Bármilyen merészen hangzik is: meg lehetne ezeket csinálni és többé-kevésbé fenn is tudnák magukat tartani, számítások bizonyítják. *Csak emberek kellenének hozzá: fiatalok dolgozni és idősebbek megértéssel és — tőkével kockázatot vállalni...*

Ezek a kórházak egyben a *betegfelkutatást és nyilvántartást* is végeznék, mert ezek nélkül a kórházak sem nyújtanak kellő eredményt. Ezekből fejlődne később a praeventoriumok, praetuberkulotikus iskolák, stb. Nem ingyenrendelésekre van szükség, hanem ápoló és elkülönítő, megelőző intézményekre. Az ilyen intézmények egyben *munkalehetőséget* adnának kisebbségi orvosainknak is, kik megélhetés híján kénytelenek hivatásukat üzleti alapokra fektetni. Amilyen fontos pedig egy nőnek, hogy jó tanítói, olyan fontos, hogy apostoli hivatású, jó orvosai legyenek!

Gondolkozni kell ezen, mert más megoldás nincs! A magyar közvagyonok még mindig teherbírók és a nép-kórház nem elveszett befektetés!

X. megyei főorvos Wassermann-kampányt szervezett C vármegye egyik különösen vérhaj-gyanús vidékén. Az eredmény — *úgy mondják* — 50 százalékos pozitív volt...

Mi történt erre? Semmi.

A szifilisz magán-gyógytatása — ehberes megélhetések mellett — az illuziók világába tartozik. Hol vannak az erre szükséges tízezrek? Állami vagy ingyenkezelés jelentéktelen, inkább papíron létezik. Hát van nálunk egyáltalán szifilisz-probléma?

Viccel elütni a dolgot könnyű, segíteni nehezebb. Segíteni — ha nem csalódunk — *ismét a magunk erejéből* kell.

Hogyan? *Társadalmi megszervezés* által. A keresztény felfogás a szexuális kérdésben már teljes értékű megelőzés. A társadalmi megszervezés olyan vezetés hazugság-komplexum ellen léphetne fel eredménnyel, mint a kettős erkölcs, vagy annak Színház. Eset szellemi teljes nemi szabadságra való leegyszerűsítése. Továbbá a *szociális és családi felvilágosítás* kifejlesztése lehetne feladata. Ezekre persze *erősen keresztény szellemű társadalomban* nyílva inkább lehetőség.

Vizont a reászorulóknak *kezeléshez juttatása* is megszervezhető volna. *Ingyenrendelések*, ahol a beteg csak a szert fizeti meg és azt is tömeg-árban, keresztény orvosok ingyenes közreműködésével — ha volna áldozat és munkakészség, mely összehozza őket — megszervezhető volnának. A köz-alapok, melyek elevebevévő áldozatokat hoztak a bankarisztokrácia felállítására, itt csak a *félkét* kellene, hogy adják, a munkát adná az ifjuság.

Bizony, *pénzen fordul meg a vérhaj és a tuberkulózis* is. Pénz pedig egészségügyi vonatkozásban sem a közönségnek, sem a magánosoknak nincs. Mégis falvainkban nagy-nagy összegek mennek el *kocsmára és dohányra!*

Egyik székely megyében 1936 húsvétján 9 embert bicskóztak halálra részegen jóbarátai kezek. Ismét megfosztott kenyérkeresőtől 9 családot a szesz. legalább 9. de esetleg kétszer annyi ember került fogságba. Végtelen perek és költségek, elmaradt munka, letört életek, megbélyegzett családok — eltemetett férfiak — és egyre szaporodó esetek...

Bornemisziáknak lesújtó a részvétlenség, de különösen a fölényes ostobaság, ahogy a *tanult ember* mosolyogva a szemérmelharcot a *Szent és Sértetlen Méreg* ellen! De a falusi embert meg lehet érteni, ha iszik. Egyrészt, mert ő nem tudja, mit cselekszik. Másrészt, mert ember ő is, magasabbra jobbra vágyik — művészetéhez kölsönvenni járunk! — nem az ő hibája, ha a *kiemelkedés* a szörnyű hétköznapokból számára csak az eszközök leg-aljasabbján: a részegség bódulatán keresztül elérhető.

Az alkoholizmus népbetegség, amit nem lehet

KARÁCSONYI RIMEK

*

Sarka La'os versei

BETLEHEMI CSILLAG.

Búsna, könnyezőnek
egyre nő a száma;
betlehem csillag,
ó, mennyi szív vár ma!

Csodálatos égről
ránk ragyog a fényed;
ha rosszak vagyunk is,
szent a te emléked.

Beszügd hittel
a szegényt, az árvát:
isten Szeretet
fogja mindnek pártját.

S tudja, mi a részvét,
aki vidám, boldog:
tisztult szív-ablakon
szent fényed lángol ott.

KARÁCSONYI MOSOLY.

Jászolából égi Gyermek
szent örömmel szerte szórja.
Jut gazdagnak, jut szegénynek
egyetlen jó békés szóra.

Karácsonyfa gyöngé ágán
felénk árad gyertyafényen.
Nyissátok meg szíveteket:
Csodáival hozzánk éri en

Ébredjen föl balgaságban
mélyen alvó árva lelkünk
s jó baráthoz, ellenséghez
karácsonyi szent mosollyal
megbocsátón közeledjünk.

PÁSZTORBOTTAL.

Jó volna elcserélni
ünneplő új ruhámat
s felöltöni gubáját
Betlehem pásztorának.

Deregő hajnal tájon
nagy fényességtől félni,
a többinek éneklő
angyalokról beszélni.

Lelkesült csoda-szózat
adta szent vágytól égve
kósza nagy útra kelni
s fel-fel nézni az égre.

És fellelni a jászolt,
ott pásztorbotra hullva
oly jó lenne, ha csapzott
hajamhoz közeledne
a Szűz Fiának uja!

* Mutatvány a szerzőnek „Hírek a rózsafáról” című verseskötetéből, amelynek ismertetésére visszatérünk.

prédikációval, tilalommal vagy megfélemlítéssel kiírtani. Esetleg igen, tanult embernél. De a tömegnek életszínvonalát kell emelnie, hogy becsülje és értékelje életét, munkáját, amiye van, ne legyzen kénytelen állattá válni, ha valami élményszerűt kíván — emberi kívánság ez is! — annyiszor igénybevett és megalázott magának!

A szesz ellen pedig szórónkodáson kívül egyéb nem történik. Mert aki él vele és emiatt engedelményeket tesz, már el is vesztette vele szemben a csatát. Az alkohol-istenítést a tömegben csak másik — műveltségénél, helyzeténél, lehetőségeinél fogva súlylyal bír — tömeg, határozott és eredménytelenségű, vagyis a teljes absztinenciát valló fellépése ingathatja meg. *Mig a tanult ember kezében poharat lát az egyszerűbb — tekintet nélkül az ivás mértékére — addig a beszéd, irás, intés csak arra való, hogy legyen mit megcáfolniok a példának...*

Az alkoholversejdelmet az intelligencia szabaddította fel és tarja fenn ma is. *Mig ezt az alapvető tételt magunkéva nem tesszük és magunk személynél kezdve teljes tartózkodásunkkal nem vezekelünk — addig minden alkoholelleses állásfoglalásunk legjobban esetben is boros bankettel befejezett „antialkoholista kongresszusokat” eredményezhet!*

Láttunk ilyent is!

Az a bizonyos gazda, aki jégveréskor bortal esik neki szőlőtőkéinek, hogy ha már vész, veszzen mind és legalább ő is pusztított legyen belőle valamit: többé-kevésbé magunk vagyunk! Jóhiszemű, elméleti feltételezés, hogy megpróbáltatásra fokozott ellenállás a felelet. Csak erőseknél, gyengék nem bírják a megpróbáltatást és a pusztulásba menekülnek előre...

A népek legpontosabb vitalitás-kritériumának tartják, hogy nehéz viszonyok között a fokozott életharc, vagy a kitérés jelentő önpusztítás mellett foglalt állást...

Egyik vidéki plébánosunk pár hete küldött kimutatása szerint községében (székelyek lakta terület, 2300 katolikus lakos részben városi igényekkel, központi fekvés érezhető befolyással a környék községeire) az anyakönyvek szerint 1909-től 1955-ig a születések ezrelék-aránya a magyarságnál általánosnak tekintett 55-ről a katasztrófális 15-re esett vissza.

A székely városok anyakönyvi adataiból megállapítható általános jelenség a születéseknek 55-50 százalékkal való visszaesése az utóbbi két évtized folyamán, emelkedő, sőt megkétszereződő házasságkötés-szám mellett. A városok természetes szaporodása 1954-ben +5 ezrelék (Gheorgheni) és — (minus!) 8 ezrelék (Odorheiu) között ingadozott. A fogyás fokozatos és egyéb jelekből következtetve: szándékolt.

Falukon persze nem ilyen vigasztalan a helyzet, különösen a fővonalaktól és városoktól távol-ésőkben, ahol még szent az élet és a születés, a magzatelhajtás bünnel számít. De ezekben a falvakban viszont — a gyermekhalandóság szédítő.

Amíg az orvos eljut odáig, hogy már nem háborodik fel a menthetetlen, nyilván csak alibi céljából bemutatott gyermek, az egy ágyba összefektetett skarlátos és egészséges testvéreken, a birtokosasszonyon, aki élő gyermekei mellett nem tudja hányat szült és temetett el, a falusi kuruzslók konkurenciáján, amíg rendes dolognak kezdi tartani, hogy a gyermekek 25 százaléka elpusztuljon: bőséges iskoláját kell kijárnia a gyakorlati életnek. Ez jó is volna, ha megtanulná ebből a teendőket, többnyire azonban fáradt belenyugvás az eredmény abba, hogy az egyetlen népbetegség ellen: hogy az emberek meghalnak, kapálózni ugyan hiábavaló...

Visszont az a bizonyos romlatlanabb nép ugyan-*ezt vallja*. Születés-halál, olyan természetes egymásra következtetés, hogy igazán nem számít közben az élet, legalább is nem annyira, hogy miatta költségre verjék magukat, lévén a költség tudvalevőleg nehezen előteremthető. *Fiatalt, ha meghal: nem volt életrevaló. Az öregnek eljött az ideje! Meg kellett halniok, ez csak természetes!*

Hiszen természetes, hogy az embernek egyszer meg kell halnia. De gyakorlatban ennek a felfogásnak következménye a 25 és még nagyobb százalékos gyermekhalandóság, halálban megnyugzó nép és orvos együttesében pedig alaposan élsikkad a népegészségügy...

Egy idősebb kartárs, aki eloszerően gyakorolja a magzatelhajtást, nem mintha rá volna szorulva, hanem, mert így találja helyesnek, nevetni szokott a fajmentő terveken, mondván: azt csináljátok meg, hogy a gyermek, akít a világra akartok prédikálni, meg is éljen, hogy felnevelhessék a szülei! Akkor lesz eredménye a sok beszédnek, le addig kár az időért. *Szép szóval nem lehet megélhetési kérdéseket megoldani, itt pedig arról van szó... Gondolkozzába ejtő állítás! Kétségtelen, hogy erkölcsi, sőt faji tényezők játszanak közre, ha egy nép nem akar gyermekeiben megmaradni, mert kikez-*

detlen erkölcsi felfogás és vitalitás mellett semmi sem tudná a természetes szaporodást meggátolni. A felsőbb néposztályoktól lefelé terjedő anyagias életfelfogás, az önzés áldozatot vállalni nem akarása, a faji öntudat hiánya, a theocentrikus beállítottság elhiványulása kétségtelen közrejátszik a születések regressziójában. Viszont ezeknek tagadhatatlanul van gazdasági, szociális sőt politikai párhuzamosa is, ami felszínre hozza az erkölcsi és faji gyengeséget. Örök kérdés, hogy lehet-e heroizmust követelni a máról-holnapra élő kisembertől és a kötelességtudat elérhet-e benne — aki életét lehetőleg a kötelességek megkerülésére és az ezért járó büntetés alól való kibúvára alapította — oly heroikus méreteket, hogy saját egyéni élete feláldozásával — pusztán erkölcsi és faji öntudatból — gyermekeket hozzon a világra, mikor olyan elérhető kezeügyében van elhárítania azt... Félős, hogy a heroizmus csak hősi lelkek tulajdona, a tömeg pedig gyáva kisemberekből áll! Jól kiegyensúlyozott gazdasági és szociális biztositottság mellett az utódtámasztás nem hősi aktus, hanem a kisméber életének gépies velejárója. A kisebbségi magyarság életében ilyen biztositottság nincs és ez ha nem is felmentő, de enyhítő és a megoldás szempontjából megmondandó körülmény... A tömeg gátlásait kikezdeték és egyre rombolják a rövidlátók és érdekeltek és így — bár távolról sem elfogadható, hogy a népszaporodás pusztán csak gazdasági tényezők függvénye — el kell ismerni, hogy gyakorlatban a keresztény hitű, hőstes kötelességeljesítést a nagy tömegnél helyesebb nem benni számításba, mint tényező. Utóbbi bizonyára sokkal kevesebb újszülött mellett áll őt, mint a felelőtlen folytatódás gépiessége...

Szóval, ha megoldást keresek az abortusban megnyilvánuló nép-öngyilkosságra, erkölcsi oldalán kell megfognom a dolgot és nevelnem a népet az erkölcsi nagyság: kötelességtudás, jövőbe vetett hit, lemondás, faji öntudat, egyszóval: Isten útján. Gyakorlatban nehézznek és hálátlannak látszik ez az ut, mégis a kérdés megoldása nélküle Potemkin-ültetvény.

De a gazdasági részt is meg kell oldani. Bár félős, hogy a felelőtlen szaporodás naiv ideje már nem térne vissza az egykések közé — hiszen a legmeggröszöttebb egykések éppen azok, akik gazdasági nehézségekkel nem küzdenek.

A megoldás: *pisszaadva az emberi élethez szük-*

séges anyagi (szociális, politikai stb.) biztositottság érzését, magasabb síkra kapcsolni a tömeg életlétését, hogy ha már nem is akar szaporodni, legalább vállalja azt, mint nehéz és terhes, de természetesen mégiscsak-kötelességet.

Lehet, hogy a szaporodni nem akaraás vitalitás-hiányt jelent, de akkor egész Európa halálra van ítélve. Minket a mi dolgunk érdekel. Szavunk, példánk, tetteink által mindannyian a megoldás eszékei vagyunk.

A gazdasági részen pedig törjék fejüket a nemzetgazdászok!

Ami most már a nem egykés vidékek gyermekhalandóságát illeti, gyakorlati teendők sorát rajzolhatjuk magunk elé. Legtöbb gyermek a szülők gondatlansága vagy tudatlansága miatt pusztul el. Előadások, nép-ujságok, könyvek, kalendáriumok, szöszék, iskola, a tanítás minden elméleti és gyakorlati módja alkalmas e kettő ellen küzdeni és ezeken keresztül minden tanult ember értékes munkát teljesíthet. *A cselédtartó, falun lakó hangadó példája évtizedek kihatásaiban megérezhető!*

De teljes megoldásra csak a rendszeres gyermek-pasztoráció vezet. Már vannak — gyéren és inkább magabuzgalomból — ilyen kezdeményezések nálunk, de remény van erőteljesebb munkára is. Az újszülöttek nyilvántartása, a falusi anyák időszakos csecsemőbemutatásra szoktatása, azok fejlődésének rendszeres és szakszerű ellenőrzése a szükséges utmutatások közlésével: ez a módja a rendszeres gyermekpasztorációnak!

Elhez áldozatkész orvos kell, néhány képzett vagy legalább jóakaratu gyermekgondozón az intelligencia köréből és némi anyagi befektetés (helyiség, felszerelés) a köz részéről. Az eddigi példák biztatók és nem szabad bénítanunk magunkat a kérdéssel, hogy mikor lesznek ezek az örölmások ély számmal, hogy az egész népre érezhető hatást gyakoroljanak...

Gyermekkórházak is szükségesek, de erről ujat nem mondhatok.

Még sokat lehetne mondani, de kérdés, ezuttal több eredménnyel-e, mint annyiszor, mikor az unalomig ismételt szavaknál megrekedtünk. Hiszen teni és eredményt elérni is csak az tud, kinek eszközök vannak a kezében. Nekünk pedig jóakaratonkon kívül aligha van egyebünk...

Hiuság vására

Rengeteg él és adoma, tengernyi apró történet, drámák és regények hosszú sora beszél a határtalan nőhiúságról... És a férfiak közt, a nagy művészek s a történelem nagyjai között nem volt hiu ember...? Lássuk, mit mond erről a krónika!

A perzsa küldöttség

Mikor XIV. Lajos megöregedett s az államügyek intézését átengedte Maintenon aszszonyának, már csak látszatvilágban élt. Az udvar egyetlen és legfőbb gondja volt a királyt jó hangulatban tartani. Erre pedig a legjobb eszköz az volt, ha a király még mindig azt hihette, hogy minden időlnek a legragyogóbb uralkodója.

Egy napon egy perzsa küldöttség érkezését jelentette neki. A követség célja volt, hogy tanúságot tegyenek uruk bámulatáról a kereszténység legnagyobb uralkodója iránt.

XIV. Lajos sugárzó örömmel fogadta a sötétbőrű küldöttséget. Olyan sok drágakövel ékítette magát, amennyi csak a testére és ruházatára fért.

Párizs pedig kacagott, mert a küldöttség valójában kosztümbé öltöztetett és sötétbőrűre festett színészekből állott.

Az okos diplomata

Mánuel portugál király udvarában élt a tudós és diplomata de Sylva Lodovico, akít a király ismereteiért nagyra becsült és szeretett.

A király egy napon hívatta de Sylvát.

— Egy levelet kell írunk a pápának — mondotta a király. — A legválasztékosabb latin nyelven kell megírni. En megírom a levelet s írja meg ön is. Amelyik aztán jobb lesz, elküldjük Rómába.

Mikor készen volt mind a két válaszlevél,

a király összehasonlította őket s a de Sylva levelet küldte el a pápának, a magáét pedig visszatartotta.

Mikor de Sylva értesült erről, megparancsolta szolgájának, hogy azonnal csomagoljon. És már másnap elutazott.

— Mert — mondta, — ha egy király hiu és valamelyik szolgája valamiben felülmúlja, a szolgának ártalmára van az ügyessége és ahelyett, hogy használna neki, veszélybe dönteti.

Fogadás az árbockosárban

Mikor a fiatal Péter cár, akít később „a nagy”-nak neveztek, Hollandiában időzött, hogy megtanulja a hajóépítést, nagyon boszszankodott amiatt, hogy Londonba való meghívása késik. Végre jelentették neki az angol küldöttséget s a cár elhatározta, hogy a késedelemért megbünteti.

Ezért a küldöttség érkezésének napján egy vitorláshajó árbockosárban tartózkodott.

Az angolok a hajóra vitették magukat s a fedélzetre érkezve, kérték, hogy tiszteletüket tehessek a cárnál.

A cár közölte velük, hogyha beszélni óhajtanak vele, jöjjenek fel hozzá. A küldöttség így kénytelen volt diszruhában felmászni a hintázó kötéllelérán az árbockosárig, hogy üdvözljék a nevető cárt, aki egyébként olyan méltósággal fogadta őket, mintha trónján ülne.

